Biblioteca Jud. Hunedoara
SALA DE LECTURA

Anul XXIII
34
(956)
Sîmbătă
23 august
1980
8 pagini
1 leu

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

HOTAR ȘI CUMPĂNĂ ÎNTRE VREMI

Al treizecilea an al libertății noastre, ultimul din seria cincinalului în curs, și al cincisprezecelea din seria celor mai fertili și mai distincți ani din întreaga istorie — iată, într-o sumară evidență, trăsăturile și contextul în care țara-și sărbătorește Ziua sa națională, jubileu al muncii și strădaniilor sale.

Ca în orice împrejurare de o asemenea anvergură, ne întoarcem, desigur, în timp și nu putem să nu vedem că la acea memorabilă dată care este 23 august 1944 — început de nou destin, început de nouă istorie — și pînă astăzi, la zi, sensul revoluției noastre de eliberare socială și națională s-a confirmat întrutotul și s-a îmbogățit permanent urmînd un drum mereu ascendent și multilateral al creației, vizionar și concret în toate domeniile de referință și manifestare umană.

Timpul politic, timpul social pe care-l trăim stă evident în deschiderea de orizont pe care a realizat-o Congresul al XII-lea al partidului și în configurația de fapt a programului stabilit atunci de către acest mare forum al națiunii. Timpul concret, timpul politic și social ale cărui rădăcini vin și mai de departe și care, în acea memorabilă zi de august și-a fixat o dată pentru totdeauna măsura și ritmul egal, dinamizator, propriu cerințelor și posibilităților noastre cele mai directe, dar și exigențelor pe care noi înșine ni le-am pus și ne-am hotărît pentru edificarea unei opere de cel mai pronunțat și mai larg umanism. Din această perspectivă, semnul evident sub care trăim și gîndim este acela al creației. O extraordinară dovadă de spirit și abnegație, un extraordinar simț al datoriei și o solidară, profundă vocație a înnoirii au făcut din ritmul și chipul acestor ani imaginea de ansamblu, globală, a însuși modului nostru de a fi și simți, un tonic reflex de personalitate și, în același timp, o inconfundabilă, susținută stare de muncă și libertate. Astfel, la ziua sa națională, România se prezintă pe treapta celei mai înalte înfloriri economice și sociale din întreaga sa istorie.

Tabloul celui de al 36-lea an al revoluției noastre de eliberare socială și națională cuprinde în el o întreagă paletă de transformări rare, din perspectiva generală a scopului asumat, ne apropie și mai mult de clipa acelei Românii socialiste multilateral dezvoltate și înscrise definitiv în perimetrul țărilor celor mai avansate din punct de vedere economic. Pentru că din punct de vedere social, experiența românească și-a spus deja și-și spune cuvîntul. Opțiunea sa fundamentală pentru cea mai dreaptă orînduire are de acum o acoperire istorică în fapte, iar bilanțul realizărilor din toate domeniile de activitate reprezintă un argument și o întărire în conștiință dintre cele mai revelatoare. Dar, cel mai mult și mai mult, forța marilor noastre argumente stă, așa după cum bine se știe, în însuși faptul de a ne ști conduși de către partidul nostru comunist în frunte cu cel care a dat țării și poporului său cea mai dinamică și mai strălucită personalitate, secretarul general al partidului, președintele Republicii, Nicolae Ceaușescu. Opera sa rămîne veșnic legată de identitatea de azi a României socialiste și rămîne mai cu seamă ca una dintre cele mai edificatoare dovezi de conștiință și patriotism, de slujire fidelă, neabătută a cauzei și intereselor fundamentale ale poporului. Independența și suveranitatea patriei, prosperitatea ei mereu crescîndă, solidaritatea, spiritul de colaborare și cooperare, asigurarea unui loc demn și respectat în lume, sînt tot atîtea date și răsfrîngeri ale acestei uriașe opere politice și sociale prin care România se calăuzește și-și face o datorie sacră printre popoare, ajutînd — pe măsura puterii și aspirațiilor sale — la instaurarea unei noi ordini, cea a dreptății și echității pe planetă, a păcii și securității naționale și internaționale.

Principiile acestei politici sînt, de fapt, bine cunoscute în lume și, prin vocea președintelui nostru, ele au dobîndit o distincție și o circulație dintre cele mai largi. Ele, aceste principii, au un reazem puternic acasă, ele ne definesc și ne consacră ca oameni care, construind o nouă societate, se construiesc în deplină, egală responsabilitate și se edifică în primul rînd pe ei înșiși, într-o nouă condiție a existenței și un nou orizont al acesteia, esențial. De la un umanism concret al muncii și vieții, la un umanism concret al creației, și aceasta în spiritul celei mai alese prețuiri și al celei mai înaintate concepții despre lume și om. Umanismul ca stare, ca dimensiune și, în același timp, ca modalitate și finalitate a creației a fost și rămîne de altfel temeiul tuturor străduințelor și înfăptuirilor din acești ani, parte inseparabilă, de fapt, a însuși programului nostru politic și ideologic, genericul sub care fenomenul cultural și artistic românesc a cîștigat cel mai mult în amploare și profunzime. Depun mărturie în vreme și fac nu numai un serviciu artistic posterității, ci și unul politic și social, de înțelegere a unui drum deopotrivă de greu și glorios, cărțile, operele de artă, creațiile care înfruntă prin valoare timpul și îl consacră totodată prin valoarea-om.

Valoare care, în istoria afirmării sale celei mai depline, își are începutul în acea memorabilă zi de august, hotar și cumpănă între vremi.

Luceafărul

Gheorghe D. Anghel : „Victorie"

PENTRU 23 AUGUST

La sărbătoarea cea mai mare
A patriei, în noul rost,
E timpul să privim mai bine
La tot ce este și ce-a fost.

Să nu uităm că Libertatea
N-a fost un dar ce ni s-a dat
Și pentru ea, Partidul, Țara
Și-atîți eroi au sîngerat.

Să ne-amintim că-ntorși la viața
Pe-acest pămînt neodihnit
S-au tras cu trudă multe drumuri,
O țară nouă s-a clădit

Și iar să ne-amintim întruna
Că timpu-aici de veci ne-a pus,
Avem conducător de seamă
Și-o patrie fără apus.

Virgil Carianopol

ACUM

Noi celebrăm în august
timpul
care tot vine și trece,
lupta celor ce n-au cunoscut
meserie mai bună
decît aceea de muritori pentru patria ;
pămîntul îi sărbătorește singur —
întîi la prima înverzire
cînd pomii toți devin nebuni
apoi în vară
cînd recoltele-s mai grele
decît semănătorii lor
ori toamna cînd o blîndă moarte
umple pădurea de aramă
și vine iarna cu hlamida
singurătății celei pline
să le-acopere-amintirea
sub stelele mereu vecine,
iar noi poporul viu
acum în august
n-avem plăcere mai aleasă
decît de-a ne purta copiii
pe umeri ca să simtă gustul
plutirii-n aer, libertății.

Gheorghe Pituț

● XXXVI — Viitorul se naște din trecut : ● „Drum drept într-o dimineață cu rouă" de ● Pavel Perfil ● „Noi țăranii, de cînd ne știm, abia acum am învățat să umblăm cu pămîntul" de ● Eugen Mihăescu ● „Pe Valea Crișului Repede se cîntă Enescu" de ● Dan Mucenic și ● Constantin Stan (în pagina a 3-a)

TARA NOASTRĂ, ANUL XXXVI

Made in Vitomirești

Jur-împrejur, pămîntul se abandonează unui superb elan vegetal. Pe prispa unor dealuri copleșite de podoaba pădurilor amestecate, drumul urcă în cer și serpentinele scurte readuc în memorie chemarea îndepărtată a muntelui. Și am ajuns la Vitomirești, unde oamenii locurilor ne încredințează că am ajuns în Sinaia județului Olt. Peste toate, mai aflăm și un adevăr care le-a apăsat existența timp de veacuri în șir : amăgitoare, explozia clorofilei, aici, se dovedește mai puțin un semn al rodniciei și mai mult o simplă podoabă. Sub vălul învălmășit de verdeață, pămîntul e istovit, gîfîie, ogoarele deșelenite pe umerii lui sînt minuscule, infertile, și abia dacă scapără cîte ceva din puterile lui puține prin livezi și prin vii. Într-o istorie ale cărei file din urmă se mai scriau încă acum cîțiva ani, satul și crama au stat spate la spate. La Vitomirești, verbul a supraviețui, supraviețuire s-a conjugat cu o trudă de-a dreptul dramatică. Cu speranța că mai devreme sau mai tîrziu se va ivi în privire, în sfîrșit, un liman.

Cînd am descins în Vitomirești, mai bîntuia prin comună o delegație a unei mari întreprinderi din Rîmnicu Vîlcea, sosită aici nu așa, doar într-o vizită de curtoazie, ci pentru a se tocmi și pentru a obține ceva de la oameni care știu să se tocmească și care nu se lasă ușor. Alt semn al adevărului că Vitomireștii de astăzi au ajuns în sfîrșit la un liman rîvnit ni s-a părut nouă a fi și lehamitea nu tocmai vagă a lui Nicolae Serban, directorul Asociației economice industriale din comună, de a accenta o convorbire cu presa. Era adică un semn revelator al siguranței de sine a unor oameni obișnuiți să facă mai mult și să vorbească mai puțin, cum dealtfel se și cuvine. Între a se bate cu pumnul în piept și a mai cumpăni, spre o pildă, măsurile ce se cer întreprinse pentru onorarea la timp a unui contract de export în Ungaria, Nicolae Șerban ar fi ales îndeletnicirea din urmă, desigur. Dar nu mai avea încotro.

Nu s-a bătut cu pumnul în piept, dimpotrivă. A trecut destul de repede peste propriile sale brevete de invenție, dintre care cel puțin unul, și anume brevetul Radicalului, praf original de curățat obiectele casnice, obținut cu cheltuieli minime din tufuri vulcanice și slamuri sodice, îl regăsim în chiar temeliile prosperității de astăzi a asociației amintite mai sus. A trecut repede și peste faptul că propria sa experiență de organizator și de om neobișnuit să lucreze în pagubă, acumulată cîndva în unități ale industriei locale, se regăsește și ea în temeliile acestei prosperități. Anăsat și de griji, dar și de planuri de viitor, adică și chibzuit și vizionar totodată, Nicolae Serban a preferat să ne așeze în fața unei istorii scurte, dar densă în izbînzi care nu mai sînt la îndemîna oricui. Și în substratul acestei istorii noi am recunoscut cel puțin unul dintre motivele statornice care definesc psihologia succesului : ca să izbutești, trebuie să-ți pronui țeluri terestre și limpezi. Și în ce țel mai terestru și mai limpede poate sta în fața înaintea unui sat românesc încolțit de sărăcia pămîntului, în ceasuri de cumpănă și de profundă prefacere a vieții, decît acela de a supraviețui prin propriile sale puteri ? Pentru că adevărul acesta este : cei din Vitomirești știu prea bine că pe generozitatea societății noastre de astăzi se poate conta. Însă ei nu sînt nici infirmi și nici leneși. Și, firesc, peste încrederea amintită a mijit în conștiința lor și gîndul înalt de a-și rîndui existența în matca unei prosperități întemeiate prin puterile lor.

Mihai Pelin

Continuare în pag. a 6-a

RETROSPECTIVE LITERARE

Noua lectură a izvoarelor

Există un „timp al acumulării" după cum există și un „timp al creației" sau un timp al renașterii, luînd cuvîntul în sens metaforic. Dialectica eternă a celor două mișcări, inspirație și expirație, absorbțiune și eclozîune, se regăsește în cultură sub forme specifice, care atrag destul de puțin atenția. Ca și alte fenomene, cultura se manifestă prin pulsații ritmice.

În viața individuală, timpul acumulării cuprinde, în mod normal, fragmente de tinerețe, tinerețea întreagă, de prelungește în maturitate ; la unii pătimași ai lecturii, la care obligația informării s-a transformat în plăcere pură, timpul acumulării se confundă, finalmente, cu întreaga viață. Nu putem ști dacă acest destin — pe care opinia comună îl declară nerealizat — este, în fond, atît de nefericit pe cît se crede ; îmi amintesc, inevitabil, de cîte ori vine vorba de această categorie, de exemplul marelui filolog Jacques Byck, profesorul de la Facultatea de limba română, poate cel mai adînc și mai subtil cunoscător al istoriei limbii române din cîți am întîlnit : acest savant complet a dat opera vieții sale într-un magnific curs de Gramatică istorică, rămas în paginile unor studenți din urmă cu 20 de ani ! Narcisismul științei se întruchipează de puține ori în asemenea exemple perfecte.

Ceea ce este fascinant în ordinea individuală devine steril în cea generală, unde faza acumulării se cere depășită. În domeniul umanist, acumularea veritabilă se traduce într-un singur mod — prin sporirea numărului de exegeze fundamentale și de instrumente de lucru în filologie, istorie, filosofie, critică etc. Din acest punct de vedere, ultimele două decenii, în special, au reprezentat o acumulare bibliografică fără precedent pentru domeniul umanist român. Discret, aproape pe neobservate, am ajuns în posesia instrumentelor de lucru indispensabile. Cînd trebuie să dau exemple, te izbește dificultatea alegerii : **DEX**-ul și **Dicționarul literaturii române pînă la 1900** se află pe toate mesele de lucru ; bibliografia istorică de bază a ajuns la proporții de invidiat (dacă n-am aminti decît seriile paralele **Fontes historiae daco-romanea**, **Documenta Romaniae Historica**, Colecția Hurmuzachi nouă, Cronici medievale, Inscripțiile antice și medievale) ; nu mai menționăm monografiile specializate pe probleme, care rotunjesc imaginea unui monument de proporții.

Mihai Zamfir

Continuare în pag. a 7-a

REFLEX

Un capăt de apă

Sînt rîuri și rîuri. Sau destin și destin — îmi vine să zic.

Rîuri repezi, ascuțite sau întoarse-n meandre ca o seceră pe care un țăran va fi scăpat-o, vreodată, ori a atîrnat-o în capătul de grindă a unei case dinspre păduri. Podgoria — aceasta e, ca o balanță într-un sanctuar. O pendulă între tot ceea ce semnifică și poate naște viață și lipsa acesteia ca o față ascunsă, nebună a lunii. Cînd plouă însă podgoria este o adevărată gură de rai. Rîuri se nasc și mor singure acolo, și înviază și cresc, se pierd iarăși și les cine știe, din nou, la suprafață, amintind tot de zborul mereu uscat și frămîntat al prigoriei. Capătul girlei pornește năvalnic și întrece ploaia, așa că se întîmplă că undeva, mai la vale, să fie cald și bine, iar mai sus, în întunericul dinspre păduri, norii să curgă șiroaie. Un bubuit surd, girla-și rostogolește vîrful de lance și se anunță ca un mare spectacol ce va urma.

Plouase astfel și noi, copiii, săvîrșeam ritualul dintotdeauna al tuturor copiilor și al întrebărilor iuți din podgorie, alergînd în întîmpinarea capătului de apă și însoțind, mai înaintea ploii, vuietul dinspre păduri al acesteia, pe niște maluri care parcă se scufundau. Încercînd strigurii să se pîrguiască și, din cînd în cînd, mai săream gardurile și înspre vii. Pe cer se întretălau dîre roșii de cartușe trasoare care căutau să arate ceva. Și pe urmă, canonada. Apoi liniște iar, și iar cîteva trasoare și iar bubuitul de arme care se îngemăna cu acela al ploii și al ecoului ce se întețea. Nemții își zidiseră o cazemată în pădure și nimeni nu se putea apropia. Mai mult, în ultimele zile părea că acolo are loc o petrecere de pomină, numai cîntece se auzeau zi și noapte. Războiul își fixase un cuib parcă și își adusese aminte de viață. Nimeni nu vedea nici urmă de neamț și nu se simțea nici o mișcare prin preajmă, ci numai cîntece, niște marșuri mereu țipate și repetate, anunțate și urmate de uriașe orchestre care, de asemenea, nu se vedeau și nu se știa unde sînt.

Misterios și înfricoșător, locul însă chema. Ploaia a spart deodată zidul acela nevăzut al misterului și, cu un tunet grozav, a rupt marginile cazematei, pă-

A. I. Zăinescu

Continuare în pag. a 2-a

Pentru Pârvan

„Primește-l cu drag, Moldovă iubită, tu cea care de veacuri ne dai pe istoricii Patriei, și culcă-l domol, la sînul tău cald, la umbra răcoroaselor ramuri...".

● Semn al senectuții, probabil, de la o vreme nu mai cetim decît autorii pe care-i știm, lectura, de la o anume vîrstă, credem noi, echivalînd cu un act de virilitate frontală, cu o reculegere ori cu o sărbătoare... și de pe la prieteni și de prin biblioteci publice am strîns toate cărțile lui Vasile Pârvan, recitindu-le nu pentru „a-mi îmbogăți cunoștințele", căci pe Vasile Pârvan nu-l recitim pentru un enunț sau altul, pe Pârvan îl recitim „pentru Pârvan" cum spunea Mircea Eliade, ...ca și pe Eminescu, ca și pe Sadoveanu, ...autori a căror magie orfică ne poartă spre „centrul lumii care e tăcerea", autori inimitabili prin accentul de transcendență ascensională al fiecărei imperecheri de cuvinte în dulcea limbă românească... cei care au emis judecăți suficiente și imbecile despre cîte un enunț izolat din opera lui Pârvan, ne apar astăzi de două ori mai stupizi și mai prezumțioși și neînvățați de mici din cărțile de școală cu „Credința

Cezar Ivănescu

Continuare în pag. a 7-a

CU FIECARE SCHELĂ

În noi tipare țara se-nveșmîntă
cu fiecare schelă-n cerul pur
O nouă carte scrie cu mistria
spre-a se-nălța ca pasărea-n azur.

Lumina vestitoare se așterne
pe frunți de-arcade ce s-au proiectat
unde golașe palpitau văioage
în păpurișuri terne, altădat'.

Ea se ivește-n turnuri de uzine
înveșmîntind întregul șes-n-aramă.
În noi tipare își fixează țara
piloni pe-o broderie de maramă.

Feciori-n drumul sărbătorii de-aur
la alte schele-ajung vuind sub soare
sub flamurile roșitoarei zile,
trepte urcînd spre ziduri viitoare.

Al. Raicu

● În acest număr : ● „După-amiaza de 12 mai" ● proză de Nicolae Tic ● „Un nume : Meșterul Soare" ● proză de Mihai Tunaru ● Poeme omagiale ● Fondul principal al culturii române ● „Între Neagoe Basarab și Manuil din Corint" (I) de Dan Zamfirescu ● Cronica literară ● Viața cărților ● Confabule : „O floare" de Iulian Neacșu ● „Un eșec remarcabil" (II) de Artur Silvestri ● Atelier literar de Geo Dumitrescu ● Mapamond ● Din lirica antifascistă ● Spectacolul lumii ● Sport.

cronica literară

Gh. Bulgăr:

M. EMINESCU — Coordonate istorice și stilistice

Una din căile fundamentale pentru redimensionarea exegeticii eminesciene este întoarcerea la text, utilizarea cît mai echilibrată a judecăților axiomatice pe care eminescologia le-a asimilat, reevaluarea — cu metodele noi pe care critica analitică modernă le-a ridicat la nivel de sistem revelator — a operei în sine, pornirea din cuvînt către afirmație și demonstrarea, pe calea științifică a studiului infrastructurilor textuale, a vechilor intuiții critice făcute la nivelul general al operei.

Gh. Bulgăr este un recunoscut prețuitor al cuvîntului eminescian; fără a-și propune o restructurare esențială a viziunii interpretative îndeobște acceptate asupra lui Eminescu și fără a avea un caracter sistematic, studiile sale vizînd stabilirea coordonatelor principalelor trasee „de la cuvînt la metaforă în variantele liricii eminesciene", cu lucrătură migăloasă în cuvînt și scrupulozitate documentar-didactică, — indică unele căi pertinente în abordarea de profunzime a rostirii eminesciene. Într-o constelație de nume care înconjură **stilul** poetic al lui Eminescu — T. Vianu, C. Noica, Perpessicius, G. Călinescu, M. Dragomirescu, L. Gáldi, G. I. Tohăneanu, A. Guillermou, D. Irimia — numele lui Gh. Bulgăr semnifică mai cu seamă repunerea în drepturi egale cu opera finită a variantelor, valorizarea nu numai a esențelor extrase din creuzetul poetic, ci și a aliajelor, a materiilor prime pe care rostirea eminesciană le-a alchimizat pînă la perfecția aurului logic. În cuvîntul înainte al volumului **De la cuvînt la metaforă în variantele liricii eminesciene** (1975) autorul afirmă pe bună dreptate că „dacă despre postume s-a putut spune că ne dau un nou chip al lui Eminescu, mai înalt, mai complex (...) variantele poeziilor publicate de el configurează laboratorul poetului, cu marea prefacerii miraculoase a cuvintelor în artă supremă poetică." Studiul variantelor înseamnă în cazul lui Eminescu mult mai mult decît o operație similară exercitată asupra unei alte creații poetice; urmărirea pas cu pas a acestor variante (dintre care multe pot fi numite, metaforic vorbind, faze alchimice) poate dezvălui multe din esențele rostirii poetului în general și o teoretizare a mutațiilor pe care, la nivel mental, afectiv și lexical poetic, le înregistrează traseele spirituale ale laboratorului eminescian ar concretiza mare parte din aspectele ce compun adevărul conform căruia opera poetică este în primul rînd exorcizare a cuvîntului, revenire obsedantă la magia și energia totalizantă a acestui logos, concept atît de comentat și totuși inepuizabil.

Iată pentru ce studiile lui Gh. Bulgăr, alături de cele ale comentatorilor numiți mai înainte, trebuie să stea în atenția oricărui viitor exeget eminescian, ele impunîndu-se a fi continuate și ridicate la nivel de **analiză esențială**: stilul, cuvîntul în cazul lui Eminescu, sau abordarea estetică, a operei, fiind nu factorul așa-zis formal, ci factorul prim, de pură spiritualitate poetică și nu de tehnică propriu-zisă.

Mihai Eminescu — coordonate istorice și stilistice nu are, cum arată și titlul, omogenitatea cărții din 1975, fiind axată pe coordonate biografice, pe abordarea unor teme ale publicisticii eminesciene și, nu în ultimul rînd, pe analize stilistice. Un studiu compact și pilduitor în echilibrul și nuanțarea observațiilor este Eminescu la **Timpul (1871—1883)**, documentat cu minuțiozitate și care, în cadrul caracterului obligat-exportiv, atinge problemele de fond ale concepțiilor politice, etice și artistice ale poetului. „Reactualizarea presei publicistice a lui Eminescu" pentru care se pledează convingător și aici, va trebui, însă nu, dincolo de confirmarea elementelor specifice viziunii politico-sociale a poetului, să valorifice, în cadrul unei publicații integrale, cu o foarte atentă și detaliată pentru a contextelor politice ale vremii, fără de care nici textul și nici totalitatea articolelor eminesciene nu-și vor cîpăta adevăratele dimensiuni. Acesta este și cazul pretenției valorificării lui Eminescu la „Curierul de Iași" (**O componentă istorică în publicistica lui Eminescu**), în speță acum paginile dedicate de Eminescu memoriei lui Grigore Ghica, precum și în cazul abordării unei teme de interes special (**Unirea și independența românilor văzute de poet**), ce reclamă dezbaterea opiniilor poetului simultan cu cea a atmosferei, cel puțin jurnalistice, a epocii.

Două studii remarcabile prin acribie și finețe disociativă — **Despre sinonimia lexicală în variantele eminesciene** și **Pagini biografice și de artă expresivă în variantele ultimelor poeme eminesciene** — aduc date prețioase, cel dintîi asupra raportului arhaism-neologism, simplu-complex (cuvinte/sintagme); cel de-al doilea, ocupîndu-se de cele 7 poeme apărute în „Familia" din mai 1883 pînă în februarie 1884, stabilește cu justețe raportul dintre coeficientul pur subiectiv (tensiunea afectivă) și opțiunea spirituală pe care o conține un poem ca „Din noaptea" față de „Cînd amintirile...". Mai ales acest al doilea studiu se impune a fi continuat printr-o analiză de detaliu a întregului grupaj predat de Eminescu lui Iosif Vulcan în primăvara lui 1883.

Subliniind pertinența comparației dintre „Făt Frumos din tei" și „Povestea teiului" (**O treaptă nouă a limbajului poetic eminescian**), ceea ce se impune a fi numaidecît relevat este studiul **Din componentele limbajului eminescian — numele de metale**: dincolo de concluziile stilistice la care se ajunge aici, obiectul trebuie urmărit și de acum înainte pentru valențele poetice pe care le conține (de comparat cu studiera pietrelor prețioase vis-à-vis de poetica barocului, de către G. Genette) și care, coteșind cu **simbolica** cromatică **simbolismului** eminesciene sau ale bestiariului, cu preferințele vegetale sau universurile cosmice alternative sensibil, vor lămuri un chip aparte al poetului.

Din prin ceea ce conține, cît mai ales prin ceea ce propune, cartea lui Gh. Bulgăr este o generoasă deschidere spirituală către forme poetice deplin relevante, în cadrul cărora metaforizarea și sobrietatea epitetelor se sprijină, aparent paradoxal, pe coeficientul afectiv al abordărilor. Cît despre utilitatea indiscutabilă a articolului ce încheie cartea (Argumente pentru o ediție critică nouă a „Poeziilor" lui Eminescu) ea ne aduce aminte versurile poetului: „Se pare cum că alte valuri / Cobor mereu pe-același vad...".

Dan C. Mihăilescu

CARTEA DE DEBUT

„Întîmplările" unei poete

● Adriana Bittel a intrat în literatură cu versuri publicate sporadic în reviste literare, astfel încît ar fi fost de așteptat ca primul ei volum să fie o carte de poezie. Totuși **Lucruri într-un pod albastru*** este o selecție de proze insolite, neîncadrabile într-un gen anume, avînd aparența transcrierii unor vise care ar face deliciul unui psihanalist. Întrucît debutul s-a produs relativ tîrziu, iar autoarea a publicat rar și cu exigență, se poate presupune că scrisul ei cu aspect de producție necontrolată, generată de o stare intermediară între veghe și vis, este în realitate foarte elaborat, tinzînd spre ermetism ca deziderat estetic. De altfel, faptul că titlul volumului și motto-ul sînt preluate de la Ion Barbu reprezintă un element cu valoare de program. Rigoarea elaborării se convertește, printr-un proces complex și inefabil, în poezie a incertului, deschizînd accesul într-un spațiu labil, dominat de anamorfoză.

În prozele Adrianei Bittel se produce o permanentă destrămare a realului, lumea organizîndu-se haotic, după o logică proprie visului. Sensurile comune se pierd, fenomenele și obiectele asociindu-se ca în reprezentările suprarealiste, coerente în sine, dar incompatibile între ele. Fapt care nu contrariază, acceptat ca logic, înregistrat ca atare, cu atitudinea proprie visului sau literaturii programat insolite. Scrisul Adrianei Bittel este raportabil la genul cultivat de Alexandra Tărziu la care se manifestă mai intenția moralizatoare și apetența pentru grotescul hilar. Autoarea **Lucrurilor într-un pod albastru** are, dimpotrivă, o înclinație către oniric, trăirile recului în fața realului. Fie ca evaziune în reverie poetică, fie ca alunecare în coșmar. Proiecțiile sale creează un suprarealism al senzației, între care privirea are rolul hotărîtor. Spațiul oniric este populat de personaje ciudate, dintre care unele cu chip „numai profilă", devoratori (**Cuprinderea și fragmentarea**), altele cu ochi ca cu Gulbar sau cu „ochi de oglindă" pornind spre nicăieri. (**Întîmplare cu Androginul**). De altfel **arsenarea echilibrului este un fost semnificant**, anulare a reperii precise, intrare în spațiul formelor vagi, al contururilor confuze, abandon în fața unei secțiuni arbitrare (**Întîmplare cu Fetele**). Dacă uneori evoluțiile implică reinvestiri precise (**Întîmplare cu Roșii dezapetabil, Abecedinnonne**), Fiori de mărgăl, de care mai multe ori reveria se transformă în coșmar în care sînt identifiabile toate contaminările investitoare de psihanaliză și în care domină umilirea, brutalitatea, agresiunea iminentă, schimbarea și alunecarea, metamorfoza: „Aplecată deasupra chipului stins am văzut ochii galbeni ai bărbatului luminîndu-se ca la animalele de pradă gata de atac. Arunchind instrumentele am fugit-o la geamă pe culoar, pe lîngă afișere, peisaje cu poze și lozinci, și m-am năpustit pe prima ușă deschisă. Pe stelajele de metal, în lumina nulă, odorită prin hăurile se înșiruiau fuste-uri și crinoline, veșminte de mătase fosforeșcă, cu pelerine etaloane. Mormane de bluzulițe aplicate, fiori de cîrpă și urme de cartofi, subțiate într-un mijloc de năbădăioșă, luft și D.D.T. Atunci m-am sfătuit. A fi-am arătat recomandă. Cînd a venit, cu pași mari și apăsați, scrîșnind în mîini cu strunele gîtului ovilite, i-am privit vîrful de atît al rîșnetului: „Dour clipa din fotoroul ce se închide — mi-am zis — azi a fost".

Deși sub semnul lui Ion Barbu, prozei Adrianei Bittel este mai aproape decît de oniricul static, de viziunea cinematografică a unui Cocteau (Testamentul lui Orfeu), de montajele lui Bergman sau de oniricul unor scenarii din seriile lui Hitchcock, alteori privirea construind imagini care trimit la Dali sau Magritte (**Biblioteca în aer liber, Întîmplare cu urma de elefant**).

De altfel, prozatoarea cultivă intenționat livresul, nu ca ornament exterior și pretențios, ci ca lectorii familiar, în care spiritul se lasă modelat. Prezenderent vizuală, literatura Adrianei Bittel creează imagini halucinatoare, onirice, fără finalitate, dar întreținînd emoția cu resorse metafizice. Volumul, fiarte unitar, de o reală calitate intelectuală, rezistă o infinitate de eventuali și noastre, datorate unei structuri imaginative care realizează din date cunoscute și diverse o sinteză remarcabilă prin complexitate și originalitate.

Sultana Craia

---

viața cărților

eseu

Dialogurile necesare

● Cunoscut cititorilor revistei **Teatru** prin frecventele interviuri luate unor dramaturgi, regizori, factori responsabili de buna desfășurare a activității de educare și formare a publicului, dar și ca un cercetător serios al structurilor mitologice autohtone (vezi studiile din **Ethnologica**), Paul Tutungiu, în **Dialoguri despre teatru** *), reușește să anime o amplă masă rotundă pe temele vechi și noi ale teatrului românesc și universal. Această primă carte cu dialoguri, avertizează Paul Tutungiu, „nu este — cum s-ar putea crede — un volum de interviuri, în sensul îndătinat al speciei jurnalistice".

Este adevărat că dialogurile sale trec mult peste nivelul unui simplu interviu. Fibra reportericească transpare în anumite momente ale dialogului, nefiind, însă, elementul esențial. Ceea ce este important este felul în care Paul Tutungiu „scrie" scenariul dialogului purtat cu personalități diferite ca temperament, structură, etc, din compartimentele vieții noastre teatrale. Fiecare dialog concretizează, în ansamblu, organizarea superioară a întrebărilor. Fie că este vorba despre „Istoria și teoria teatrului" (folcloric și cult) „Filozofia teatrului" (un dialog foarte dens cu Henri Wald), sau despre „Creația teatrală contemporană" (cele trei secțiuni ale cărții), Paul Tutungiu conferă fiecărui dialog specificitate, îl antrenează pe colocutor în revelarea propriei poziții față de subiectul abordat, așa cum fac, printr-o mare sinceritate, Valentin Silvestru, Dumitru Solomon, D. R. Popescu.

Un dialog foarte interesant, nu numai pentru că subiectul său este rar discutat la noi, este cel realizat cu Romulus Vulcănescu. Aici sînt analizate raporturile dintre teatru și folclor, dezvoltările contemporane ale teatrului folcloric divertismental, evoluția sa spre teatrul neofolcloric și metafolcloric (caracterizat prin întoarcerea la izvoarele sale tematice), raporturile dintre teatrul folcloric și cel cult.

Paul Tutungiu alternează în mod remarcabil puținele întrebări „fixe" — **Va dispărea teatrul ?, Scrieți pentru un anumit actor ?, Ce v-a determinat să scrieți teatru ?, —** cu întrebări care denotă o bună cunoaștere atît a activității în teatru a colocutorului cît și a contextului teatral contemporan. În această privință exemplare sînt dialogurile cu Dumitru Solomon, Iosif Naghiu, Petru Vintilă, Teodor Mazilu, D.R. Popescu.

Diversitatea dialogurilor este reliefată și de alegerea unor personalități cu o îndelungată și bogată activitate în teatru. Convorbirile cu N. Carandino („**Cronica dramatică se făcea la zi**"), Traian Selmaru („**Cel mai pasionant mi se pare să descoperi noi autori, să-i ajuți pe ei să se descopere**") sau Mircea Ștefănescu („**Am observat, de cîteva zeci de ani, că există cronicari de teatru care nu cunosc nici măcar definiția elementară a melodramei**"), au darul, pe lîngă caracterul lor evocator, să propună confruntări între experiența veche și condiția modernă a criticii de teatru.

Dialogurile despre teatru, consemnate în scris, sînt rare la noi. Este adevărat că dezbaterile periodice, colocviile teatrale și, uneori, mesele rotunde organizate de revistele de cultură (cîte ?, și cît de profitabile ?) reprezintă un moment important în dezvoltarea actuală a criticii de teatru, a activității teatrale la orice nivel. Totuși, acestor confruntări le lipsește, nu rareori, acea tensiune, cunoașterea exactă a celorlalți, a teatrului în general. Dialogurile realizate de Paul Tutungiu cu oamenii de teatru menționați (cărora li se adaugă Ștefan Oprea, Mihnea Gheorghiu, Paul Anghel, Dan Tărchilă, Romulus Guga, Vasile Nicorovici, Ion Băieșu) creează adesea atmosfera și căldura necesară unei înțelegeri reciproce, profitabilă pentru elucidarea unor aspecte controversate, prost cunoscute, confuze, ale fenomenului teatral. Credem că puterea de a particulariza sau generaliza modalitatea de a construi contextul întrebării și întrebarea însăși, dovedită de Paul Tutungiu, constituie aspectul cel mai imbucurător al **Dialogurilor despre teatru.**

Marian Popescu

*) **Paul Tutungiu: „Dialoguri despre teatru", Editura „Junimea", 1980.**

---

poezia

„Opinii despre durere"

●,In cărțile Norei Iuga, autoare aflată neîndoios între poetele de primă valoare din imediata actualitate, feminitatea dezlănțuită conviețuiește și chiar se confruntă cu puternice tuse intelectual-virile. Nimic nu e numai feminin în această poezie și nimic numai viril. O căldură maternă dezvoltă un simț special al apropierii universului; poeta aduce cu sine aerul dramaticei familiarități cu obiectele lumii înconjurătoare. La Nora Iuga, sensibilitatea lirică poartă într-un imens spațiu interior al imaginii universul obiectual și, printr-un recul, **este purtată** de aceste. Avînd în față cele patru volume ale poetei (**Vina nu e a mea, 1968, Captivitatea cercului, 1970, Scrisori neexpediate, 1978** și foarte recentul **Opinii despre durere***), nu atît modernitatea limbajului se impune citată, cît un punct de vedere de larg interes: expresia poetică se întoarce devorator asupra „personaului" liric care și-l creat-o. Poezia este auto-devorare. Un Narcis nu numai feminin e chiar de imaginea proprie este hotărîtor de noi devoare fiii. În lirica Norei Iuga, viziunile mitologice, prezente mai ales în primul volum, se asociază unei adevărate dezvoltări de imagini și astfel, deși principiul nemodificării, se dez-essențializează. Evident, auto-devorarea e un mecanism „secret" care transpare cu vehemență imaginică și în ultimul volum. Revolte din nevoia de a locuiți materia un univers de forme aflate în ipostază rebeliune, textele Norei Iuga par scrise cu emoția celui care se simte sfîșiat de propria-i creație. Aruncată în lume, experiența maternității insuflețește totul alimentînd „nesfîrșite canonade", transformînd obiectele în tot atîtea **opinii despre durere**. Maternitatea, codificată acum de accentele maturității și, alături de ea, insuflețirea erotică pînă la rătăcirea simțurilor și debusolare vitală („Je t'aime jusqu'a l'aphasie" se potrivește oricăreia din cele două voci ale **Scrisorilor...**), se transformă și mai ales **transformă** într-o forță inexpugnabilă, de acerbă virilitate, materie și spirit, ambele înțelese ca „lumi posibile" în care zac, înșirate într-o dezordine a lungii absențe, energii latente, intuiții surprinzătoare, revelații tăcute. În sfîrșit o „liniște minerală" ușor de reactivat, de readus la presupusul dinamism anterior. Ochiul poetului luminează radioactiv această lume închipuită și sfîrșește prin a fi distrus, desființat de izbucnirea ei „nucleară". („...e grotă unui ochi / ce a luminat cîndva / o lume stinsă / această descompusă femeie / cu icrele ei fosforescente / proiectînd orașe / pe un imens deșert / doamne fotografia somnului meu / înghițită de mlaștină", **fotografia**). Imaginea „femeii descompuse cu icre fosforescente", fotografie baudelairiană tratată cu acizi suprarealiști, de o „urițenie" programată, e explicită pentru dramatismul înstrăinării cu matură cruzime instinctuală a propriului act de expresie. Căci poezia este, în cadrul structurii temperamentale reprezentate strălucit de Nora Iuga, o despărțire definitivă, o scindare ireversibilă a eului și în egală măsură o metamorfoză: sunetul lyrei se întoarce ca contemplîndu-se o clipă într-o oglindă invizibilă, sfîșie struna care i-a dat naștere. Din mîzul acestei „tragedii" închipuite țîșnesc văzduhuri interioare, ochi vegetali, curse infernale proiectate în eter, lumini care ating bizare fosforescențe, tandrețe și candoare înșelate de acuitatea simțului superior, ai combinației imagistice neașteptate, „mușcături albe", așadar o agresiune estetizată, ajunsă astfel la paroxism în linie ideatică, în ciuda suportului emoțional. Trăirea senzitivă este la Nora Iuga „contrafăcută" firesc, neobservabil, în trăire a ideii. Sentimentul se generează direct în spațiul ideii.

Retorica imagistică a **Opiniilor...**, mai mult decît în alte volume, evidențiază un „suprarealism domestic" (Marian Popa), de fapt o feminizare a arbitrarietății imaginarului promovată de tipologia poetică în speță. La Nora Iuga, limbajul se încarcă de libertatea definirii prin aleatoriu — trucat, desigur („omul ștampilat ieșe pe bicicletă", „vaza e camera verde a lirei", „simți gîtîitul cîntărețului / în cubul de sare", „acest planetariu uriaș / în care deslușesc rostul nasturilor / și al nărilor de cîine" etc.) dar nu de dragul spectacolului în sine. Dimpotrivă, așa-zisul suprarealism al expresiei sale ține captivă libertatea, o închide în spațiul dat, autodevorator. O obligă la „rebeliune" oferindu-i însă doar cadrul încălzit de priviri al unui acvariu. Aici viața „dură" a imaginii poate fi programată, condusă spre mișcări ordonate, acomodată la lipsa de gesticulație exterioară, la absența soclului imediat, terifiant. **Opinii despre durere** este cartea unei voci puternic relietate a literaturii contemporane.

Costin Tuchilă

*) **Nora Iuga: „Opinii despre durere", Editura „Albatros", 1980.**

---

compendiu

Caietele Mihai Eminescu V

● **Caietele Mihai Eminescu** care apar la editura care poartă numele poetului sub redacția scrupulosului istoric literar Marin Bucur au ajuns la tomul V. Cu toate că nu și-a propus să apară „calendaristic la date fixe, criteriu care ar obliga la improvizații sumare" (tom. I, 1972), observăm că de la precedentul volum pînă la cel de față au trecut trei ani... întîrziere care, după cum am fost informați nu se datorează nici coordonatorului și nici editurii... Oricum, noi credem că ținînd cont de numărul mare al cercetătorilor operei eminesciene, precum și de calitatea la care a ajuns investigația în acest domeniu, o apariție anuală a acestor **Caiete** este cu putință. Să nu uităm că atîtea pagini din Eminescu sînt pînă la ora de față nedescifrate, iar rostul unei asemenea publicații ar fi — și este — și acela de a oferi prime lecțiuni din manuscrisele poetului care apoi să intre în ediția integrală a Poetului.

Tomul pe care îl prezentăm este structurat pe relația operei lui Eminescu cu istoria. O **tabletă, Eminescu și vocația duratei**, datorată regretatului poet și om de cultură care a fost Al. Philippide, precede un sumar bogat în care contribuțiile documentare se îmbină în chip fericit cu exegezele operei eminesciene. Al. Zub semnează articolul **Sensul duratei istorice la Eminescu**, iar Marin Bucur se ocupă de **Cultura istorică la Eminescu** („...poetul se arată a fi un adevărat erudit, cu cunoștințe metodice, informat la izvoarele documentare capitale"). Un mic eseu de o subtilă pătrundere semnează Edgar Papu: **Imaginea și simbolistica Romei în „Memento mori"** („...Eminescu rămîne totuși unul dintre cei mai valoroși exponenți poetici ai «ideii latine»"). Un amplu și temeinic studiu aparținînd lui Paul Cernovodeanu se ocupă de Eminescu ca traducător al primului volum din colecția Hurmuzaki, evidențiind, pe de o parte, „surse de inspirație sau de documentare", iar pe de altă parte scoate în relief unele valori stilistice ale tălmăcirii, care va trebui înglobată vastei opere a poetului. Alte contribuții: D. Vatamaniuc — **Eminescu și lupta „tinerilor" din Transilvania pentru unitate culturală și independență națională**; Gheorghe Lascu — **„Ai noștri tineri la Paris învață" — posibile surse transilvănene**; Ștefan Badea — **Valori stilistice ale termenilor social-istorici în lirica eminesciană**; Dan C. Mihăilescu — **„Într-o lume de neguri" — nucleu al Scrisorii I**; St. Cazimir — **Rectificări** (cîteva pertinente îndreptări de lecțiune); Henri Zalis — **Eminescu — poet mesianic**; Nestor Camariano — **Afanasios Hristopoulos, Anton Pann și Mihail (sic!) Eminescu** (studiu comparativ) etc.

De un deosebit interes sînt pentru noi paginile inedite din Eminescu. Astfel, pe lîngă continuarea publicării textului german din Mss. 2 265 (transcriere și traducere de Adelia Perju), Marin Bucur publică cîteva zeci de pagini din caietele de la Academie, ilustrînd obstinanta preocupare a poetului față de documentul de orice natură, precum și necontenita sa meditație asupra istoriei. Cu atît mai binevenite asemenea dovezi extrase din atelierul poetului, cu cît se mai găsesc unii critici literari, venerabili altfel, care susțin că marile proiecții dacice ale poetului ar fi doar niște pure viziuni poetice și nu ar avea nici un reazim documentar. În tot, tomul al V-lea, pe linia celor anterioare, se constituie într-o contribuție de mare responsabilitate și înaltă ținută științifică.

G. S.

Cartea sub protecția lui Hercules

● Tînărul și talentatul poet Octavian Dochin, în calitatea sa de slujbaș al Casei creației populare din județul Caraș-Severin, mi-a adresat onoranta propunere de a face parte din juriul concursului de poezie interjudețean „Hercules", ce se desfășoară anual în străvechea și totuși atît de discret modernă stațiune balneo-climaterică Herculane. Odată ajuns în agreabila așezare situată în impădurituul peisaj montan de pe valea — riscăm cuvintele! — poeticului și, de ce nu, muzicalului rîu Cerna, aveam să constat cu surprindere că sezonul estival, la Herculane, este, realmente, un sezon al „expansiunii" cultural-artistice. Neorganizîndu-mi atributul de reporter — fie și de ocazie! —, îndreptățit a da seama asupra întregului complex de fapte ce se înscriu în dinamica a ceea ce s-ar putea numi „Vara cultural-artistică, Herculane '80", mă mulțumesc doar să relev extrem de bine gîndita inițiativă a organizării unui salon al cărții. „Salonul" este găzduit în impunătoarea sală de expoziții a Casei de cultură, situată, aceasta din urmă, în chiar centrul orașului, adică acolo unde familialul și totuși distantul monument al miticului erou-patron, cu înfățișarea lui luminată de o aspră blindețe, veghează asupra hunului mers al faptelor ce-l inconjoară. Se vede treaba că și salonul cărții beneficiază din plin de acest spirit protector. De data aceasta, evident, intră în discuție ipostaza subiacentă, cea a inteligenței creatoare, organic implicată în metafora-concept originară asumată de adînc—umanul titan. Competența și pasiunea organizatorilor — Comitetul de cultură și educație socialistă Caraș-Severin, Centrul de librării județean și librăria din Herculane, al cărei responsabil, situație de un inedit fermecător, este poetul Sabin Opreanu — și-au spus cuvîntul peste tot. La treapta contactului strict vizual, impresia este revelatoare, căci marile panouri ce decorează pereții monumentalei încăperi se constituie într-o expoziție sui-generis a coperții de carte. Efectul cromatic, în chip firesc, face loc celui informativ, grație succesiunii de titluri și statistici chemate a edifica pe vizitatori asupra procesului editorial românesc din ultimii ani. Pe de altă parte, standul cu cărți (din nefericire, nu tocmai bogat din cauza rapidei epuizări a austerelor tiraje) vine să arate pe viu cum anume se prezintă lucrurile. Presupunem, însă, că tot atît de atractivă este și cealaltă dimensiune a Salonului. Mă refer, în speță, la aceea pe care aș numi-o dimensiunea spectaculară, materializată în succesiunea „zilelor" consacrate majorității editurilor din întreaga țară, cînd cititorii se întîlnesc cu autori ai cărților recent apărute (am asistat, de exemplu, la foarte reușita lansare a romanelor **Vocile nopții** de Augustin Buzura și **Edenul** de Ion Murgeanu, tipărite la Cartea Românească). De asemenea, pe aceeași linie, se înscriu clasicele șezători, beneficiare, la Herculane, și ele de un atent și eficient „ceremonial" organizatoric. Numai astfel se explică, fără îndoială, atmosfera de sobră comunicativitate sub semnul căreia s-a desfășurat șezătoarea literară găzduită de Casa de cultură a sindicatelor (participanți: poeții Radu Cârneci, Toma George Maiorescu, Sabin Opreanu, Octavian Doclin, prozatorii Petre Novac Dolingă, Nicolae Mărgeanu, Ion Marin Almăjan, Mihai Georgescu și criticii Stelian Vasilescu, Mircea Martin și autorul acestor însemnări). Cît despre vizita în localitatea Plugova, învecinată cu Herculane, unde oficiul de gazdă absolut încîntătoare a revenit profesorului Ion Florian Panduru (totodată, un real talent comico-satiric în domeniul prozei scurte și al piesei de teatru într-un act), nu cred că exagerez cu nimic spunînd că respectiva deplasare a constituit „summa" proverbialului spirit de ospitalitate bănățean.

Firește, reporterului de profesie i-ar fi putut reține atenția și unele aspecte avînd o „epică" mai puțin plăcută. De pildă, constatarea că la biroul de volaj diagrama rapidului „Traian" este de mult epuizată, în timp ce același tren vine de la Timișoara cu nu puține compartimente literalmente goale. De unde se poate deduce că, uneori, muncilor lui Hercules le iau locul acelea ale lui Sisif... Ceea ce nu este cazul cu Salonul cărții „Herculane '80".

Nicolae Ciobanu

Un capăt de apă

Urmare din pag. 1

trunzind înăuntru cu o furie de nestăpînit. Și, minune: ne uitam și nu ne venea să credem, pe firul apei, spre noi, plutea un mic sicriu care cînta. O cutie de tablă care sălta din loc în loc și se inconjura de cercuri albe de spumă, trimitea în văzduh o orchestră de clopote parcă și turnuri resfirate peste înălțimi. Cînd și cînd, sicriul acela trosnea și ciuta să-și sară negru din încheieturi, să se sfarme, fulgerat de icnet de marșuri și țipete care nu mai încăpeau în el, o armată întreagă fusese închisă parcă în acea cutie și tropăia, bătea acum cu pumnii în pereții de tablă, ca să iasă, să se elibereze. Am luat-o încet-încet la vale și, mai oprindu-ne, mai uitîndu-ne în urmă, am ajuns în sat odată cu capătul acela de apă și cu cutia aceea cîntătoare, fiind și nedumeriți și mîndri de alaiul cu care ne făceam intrarea — destul de glorioasă astfel —, printre bătrînii și femeile care căscau ochii mari la noi. Așa s-a aflat povestea, destul de simplă a acelei întîmplări și anume: nemții părăsiseră cazemata și lăsaseră să le țină locul acea minusculă mașină cîntătoare, peste care apa, cînd a dat a luat-o cu ea la vale printre grădini și livezi. Ploaia a înlăturat astfel misterul și, deși nemții se depărtaseră, cu un tunet al ei, ploaia, a făcut, după cum se vede, dreptate.

DRUM DREPT
într-o dimineață CU ROUĂ

Cînd a venit aici i s-a arătat patul cutare din dormitorul 2. I s-au pus în dotare două pături, două cearșafuri și o față de pernă. Se simțea un părăsit de lume. Dar i se spusese, încă de la început : nu uita că pleci într-un șantier, și nu la hăi la Slănic. N-a uitat, dar nu-i plăcea mirosul ăsta de cărbune ars, care venea cînd de la centrala de alături, cînd din godinele așezate în tăvi mari de tablă zincată. Acasă n-o dusese mai bine, adică tot așa, viață de șantier, cu rare întoarceri spre casa părintească, unde mirosea a rășină de brad și a gutui, așezate pînă sub streașină, în polițe dese.

Mă rog, asta e, și-a zis el ; orice început are nevoie de două pături, două cearșeafuri, o față de pernă din panama, nici albă, nici prea cenușie, toate făcute sul, ca foile de viță în sarcelată, pentru sarmale. Și, apoi, oamenii, unii buni, alții, și așa mai departe. Nu-i cunoștea. Să-i invite la bufetul rece din cufărul de pefele, închis bine cu două paftale din aramă coclită ? Cîțiva s-au apropiat, dar fără a da semne că vor să-l lase numai în cămașă.

— Avrămescu Petre îmi zice. Poftiți. De băut n-am găsit decît șliboviță asta la jumătăți. În gară la Tîrgu Jiu...

— De unde vii frate ? a zis unul blond și creț, cu o față tăiată în riduri dese, dar cu un zîmbet care nu era în stare să te păcălească : părea om la locul lui sărit la nevoie. Părea...

— De la Podari, Bacău....

— Nu, mă, din ce meserie ?

— Șofer. Șofer de categoriile A, Be, Ce, De, și poate, la vară iau și E-ul.

— Te dai mare și nu e bine. Mai găsești un băiat care nu-i valahul și te pune pe jar.

— Nu apăs pe clanță pînă nu mi se spune „intră !"

Așa au tot vorbit în prima lor seară. Nu s-au încontrat, dar au tot mers pe marginea șantului plin cu apă și volbură sufocată. Erau în seara și noaptea cunoașterii. În dormitor mirosea a șliboviță și a ceapă spartă cu pumnul și-și scrîșnea inima pînă sub patul de vizavi. Se știau de acum bine. Cel cu părul creț era Văcăroiu Vasile, familist din Tismana, cu nevastă învățătoare și cu doi copii prin clase mari de școală primară. Celălalt, din patul de alături, venea din Prahova, și-l știa lumea de cel mai bun meseriaș în branșa asta. Pe brațul stîng avea tatuată o ancoră, iar pe piept o stimă despletită, cu părul în valuri zbuciumate. A mai stat și un topograf lîngă ei, dar s-a dus repede ; îl aștepta soția acasă, în Tîrgu Jiu. A zis că-l cheamă Minel, Minel Ionescu și i-a promis lui Petre cea mai bună basculantă din autobaza lui Barta. Nu l-a crezut nimeni, dar i-au zis că e nevoie de mai multă grijă față de noii veniți.

Pe la două s-au culcat. Petre a visat RABA aia fără pereche și i-a visat și pe oamenii ăia cu fețe acre care trebuiau să-i dea categoriile în meseria de șofer de basculante. Visa că mințise, iar gîndul ăsta îl făcea să rîdă în somn. Ce fețe or face cînd i-or vedea cartea de muncă : n-a șofat decît trei luni pe o basculantă deșuchiată, una din alea care trebuiau date demult la casare.

Dimineața s-a bărbierit, a făcut și un duș ; îi înverzeau urechile de frig. S-a dus la Barta, și Barta l-a ghicit. Era meseriaș vechi, uns cu toate aliflile : i-a dat cea mai hodorogită mașină. „Dacă o ții pe asta o lună în funcțiune — i-a spus — ajungi șofer de cea mai înaltă clasă". Venea iarna, începea mizga, noroaiele, zăpadă sclifosită prelinsă printre haturi, venea viața de Pefele, cum îi zicea unul din șantieriști.

Trecuse și iarna, mașina lui Petre căra spre haldă bulgări de pămînt și cărbune, rezista, își trăise viața aia de o lună și trecuse peste ea. Să fi fost meritul omului ? sau Barta era pus atunci pe șotii ? Oricum, mașina își trăise traiul, își mincase mălaiul.

— Trage-o pe dreapta, a zis Barta, o dăm la casare. În cîteva zile ne vin mașini noi. Am să-ți dau una din ele.

— Pînă la basculanta aia promisă, dă-mi două anvelope nu prea uzate. Hurdughia asta poate să mai meargă.

A mai circulat o lună cu ea. După ce a primit mașina nouă l-au dat la cărbune ; se ajunsese la stratul de cărbune, a fost una din zilele mari pentru brigadierii șantierului.

Apoi l-au mutat din baracă într-un bloc nou de garsoniere, cu ăla blond și creț și cu fața tăiată în riduri dese, Văcăroiu Vasile, șofer, cu soție, învățătoare în Tismana. Cantina era cantină-restaurant, adică dădeau citeodată și here seara și pui la rotisor, cu cartofi pai. Bufetul de alături nu mai avea numai pîine neagră, stavrizi în sos tomat și biscuiți de un 1 leu pachetul. Găseai și ciorapi și săpunuri și cizme de cauciuc, pufoaice, căciuli îmblănite și bluze din silon, cu inimă roșie săgetată, aplicată pe burtă. Oamenii cîștigau din ce în ce mai bine ; chioșcurile și bufetul se goleau repede, marfa n-avea timp să se învechească. A început să dea din cînd în cînd prin șantier și un ins cu o tonetă plină cu sucuri și înghețată. Oamenilor le mirosea tot mai rar a fum de tren. Cîțiva s-au căsătorit cu fete din Tîrgu Jiu și din satele de prin apropiere. Statul le-a dat garsoniere și apartamente în blocurile construite lîngă șantier.

Trăgea din nou spre iarnă. Petre ducea cărbuni la Turceni. În față săltau prin ceață un șir de mașini noi, abia venite de la Sibiu. În spate basculanta lui Văcăroiu. Convoiul tăia repede un tunel zgomotos prin ceața dimineții. Grupul unu trebuia pus în funcțiune ; din minut în minut se aștepta sosirea celor douăzeci de basculante. Deodată Văcăroiu a apăsat pe accelerator. Mașina a țîșnit și a ajuns repede în dreptul basculantei lui Petre. Ăsta i-a făcut semnul, „adică ce, ești nebun, domnule ?" Sile Văcăroiu i-a răspuns, tot prin semne : „oprește omule, că te dai de-a dura". După asta bărbatul învățătoarei din Tismana a luat-o înainte. Se vedea ca o pată îmbrăcată într-un nimb de mizgă. Petre a oprit, a dat roată mașinii. Între anvelopele dreapta spate intrase un metru și mai bine de sîrmă ghimpată. „Dacă n-au crăpat ele pînă acum, or să reziste pînă mă întorc la garaj" și-a zis. Anvelopele erau totuși uzate, cu inserția metalică ieșită afară. A băgat repede mașina într-a treia, a apăsat pe accelerație ; bolidul din față se vedea tot mai clar. Încerca să-și reia vechiul loc în coloană, dar era cu neputință. Sile claxona ca un dement, făcea tot posibilul să-i tempereze foamea de vitază. Așa a mers pînă la ultima curbă a drumului care dă în centrala de la Turceni. Acolo s-a întîmplat necazul. Una din anvelope a plesnit, iar mașina a ieșit de pe partea carosabilă. Ușa din stînga s-a deschis brusc iar Petre a fost proiectat în șanțul cu apă. Saltul ăsta de pomină l-a salvat. Sile a oprit la două sute de metri mai încolo. A ținut-o într-o fugă nebună pînă la locul cu pricina. Omul trăia, nu știe cine știe ce. Cel puțin așa stăteau lucrurile la prima vedere. „Trăiești, zăbăucule ?", a zis Văcăroiu. Dar celălalt n-avea cum să-i răspundă. Se bălăcea în șanțul cu apă. L-a tras afară, în șosea. „Ai avut mare noroc, mă, dacă nu zburai afară, veneau ăia de la morgă să te scoată dinăuntru".

După o lună de spitalizare, pentru o fractură la brațul sting și cîteva zgîrieturi pe față, și după o săptămînă de convalescență s-a întors la autobază. Barta l-a dat aceeași mașină, aia cu care ajunsese în șanțul cu apă. „Ai grijă, a doua greșeală nu te mai lasă întreg", a zis. Știa și el asta. Era într-o lună, început de săptămînă. Pornea bine la drum. Marți a aflat că l-a căutat o soră de la spitalul din Tîrgu Jiu, acolo unde își vindecase urma căderii în șanțul cu apă. Miercuri și-a pus costumul de oraș și pardesiul lui Văcăroiu și a plecat. S-a întors abia vineri dimineața. Barta l-a făcut cu ou și cu oțet și l-a pus să lucreze și duminica. Cu asta cearta s-a încheiat. Petre era om de cuvînt, iar lucrul ăsta se știa în autobază. De la „ședința" cu Barta n-a mai lipsit decît o singură dată : o lună mai tîrziu, cînd s-a oficiat căsătoria între Petre și Luiza, soră la spitalul de adulți.

Dăduseră din nou de cărbune, sub un strat gros de steril. Era de muncă berechet. Veneau tot mai mulți oameni din țară. „Avrămescule, i a zis într-o zi comandantul șantierului, răs-

Pavel Perfil

Continuare în pag. a 6-a

XXXVI

VIITORUL SE NAȘTE DIN TRECUT

Sabin Bălașa : „Alegorie"

NOI, ȚĂRANI DE CÎND NE ȘTIM, ABIA ACUM AM ÎNVĂȚAT SĂ UMBLĂM CU PĂMÎNTUL !

În anul 1980, prin luna septembrie, în satul Goicea Mare din Dolj se va petrece un eveniment senzațional — va fi dat în folosință primul bloc. De văzut au mai văzut țăranii apartamente, nici vorbă, dar la ei în sat n-au mai văzut și tot privesc la cele ce se ridică acum în satul lor și tot exclamă fără să vrea ca în povestea aceea cu grădina zoologică : Așa ceva nu există ! Specialiști ai satului se vor muta cu tot calabalîcul, mai puțin cățel și purcel, și vor trăi ca la oraș cu apă-n perete, cu baie la orice oră din zi și din noapte, cu vecini sub dușumea și în pod, cu liniște la anumite ore, cu ore de bătut covoare și de joacă pentru copii.

Dar blocul din Goicea Mare nu va fi nicicum un edificiu stingher, ci va avea și are în jurul său o școală generală cu două etaje, o grădiniță-creșă, o centrală termică, un cămin cultural mare cît o sală de sport.

Ce-i mai trebuie în acest caz unui sat aflat în plină cîmpie a Băleților, pe malul sting al rîului Desnățui, care în zestrea sa actuală ferme pomicole, o fermă zootehnică, o fermă legumicolă, o cooperativă agricolă cu 27 de milioane lei avere, o șosea asfaltată, uliițe pietruite, un șantier pentru canalizare și apă curentă, oameni sănătoși și copii frumoși, ce poate să-i mai trebuiască decît liniște și pace, decît ploi la timp și cu mană în ele ? ! Viitor ? ! Un sat ce-și zidește școli atît de înalte și de temeinice cum e cea din Goicea Mare crede cu toată tăria în viitorul său, în ceea ce îl așteaptă pe suișul timpului. Goicea Mare e un sat ce vine de demult. Aproape de centrul său, după ce treci de o clădire albă, o iei pe mîna dreaptă și dai de o poartă liniștită pe care nu scrie nimic, o poartă larg deschisă, care parcă te așteaptă s-o treci. Și-ntr-adevăr o treci și pătrunzi în parcul de odihnă al satului, parc ce-a fost construit la cooperativizare, pentru că, spune președintele de atunci și de acum al cooperativei agricole, Eroul Muncii Socialiste Dumitru Dinișor, țăranul trebuie să se recreeze și el, trebuie să-și inveselească ochiul și să-și hodinească sufletul... Un parc de odihnă într-un sat ! Grădină publică, cum i se mai spunea pe vremuri. Și ceea ce este și mai de mirare decît girafa cu gîtul lung e că în acel parc din Goicea Mare se află și o grădină zoologică, fără tigri din Malaiezia sau hipopotami din fluviul Limpopo, dar cu cerbi și căprioare și chiar cu urși carpatini. Copacii sînt acum destul de mari ca să dea omului o umbră deasă, aducătoare de răcoare. Acești copaci poartă în trupul lor inelele anilor, inelele vîrstei cooperativei agricole. Mai spre lunca te întîmpină un grup statuar din piatră albă și roșie. Trei fete, una purtînd un snop de grîu, alta o seceră, iar a treia mînînd un berbec cu o mioară semnifică materializarea legendei satului crescut pe locurile unde cu aproape două mii de ani în urmă călcau legiunile romane abia scăpate de furia apelor Dunării. Că de la Goicea, Dunărea nu-i departe, mai jos e un sat care chiar Dunăreni se cheamă. Și spune legenda : „...că pe la 1400, un cioban coborînd cu oile sale din munții Transilvaniei a poposit pe aceste locuri pe care le-a lăsat moștenire celor trei fiice ale sale Ciuta, Goicea și Dulceana care au pus temelie acestui sat ce poartă numele celei mai frumoase dintre ele". Monumentul e ridicat prin contribuția strănepoților celor trei fiice de cioban, strănepoți care, în cîmpia lor arsă de soare, cu satul înotînd de sute de ani prin valurile de nisip, au ajuns atît de bogați încît și-au permis să dea bani chiar și pe un monument de piatră.

Dincolo de parc începe obișnuitul, adică Goicea cu rîul ei, cu tot păsăretul domestic, cu pădurea cu sălcii, cu motopompele ce trag apa rîului și irigă hectarele cu legume, cu pădurile de porumb în care te poate mînca lupul dacă mai trălește cumva prin cîmpia Băleților, cu miriștea grîului dată sub brazdele încinse. Și mai departe se întindeau nisipurile zburătoare ; pînă acum 25 de ani peste Goicea treceau norii arămii ai nisipului, vămile pustiei se instalau la poarta cerului în locul luminii soarelui, iar întunericul cădea în plină zi. Acum peste dunele migratoare se întind trei ferme pomicole cu vișini, caiși, piersici, cireși, meri, peri, apoi pășuni și iar pășuni și păstorit ca-n timpurile din secolul paisprezece. Și din loc în loc răsar colonii de stupi care parcă trag peste fierbintea cîmpie o pătură groasă de tihnă, o ploaie de lumină în care totul e bine înfipt în hotarele firescului și care se mută tot timpul anului după rotația florilor, după soare și anotimpuri.

În urmă cu 55 de ani satul Goicea Mare, un sat specific românesc, pe acele vremi însemna un sat sărac într-o confruntare îndărătnică cu natura și lipsurile materiale și spirituale, făcea obiectul primei campanii de cercetare sociologică rurală. Oamenii de bine ai acelui timp trăgeau încă un semnal de alarmă asupra stării celor din satele țării. Și ceea ce atunci chiar și pentru cei mai îndrăzneți cu visul și cu idealul era o preafrumoasă închipuire, astăzi este în Goicea Mare un fapt obișnuit. În ziua de azi în satul Goicea Mare este o centrală telefonică cu 200 de numere ! Își dau țăranii telefon pentru a se invita la potcovit cai ? ! Nicicum ! Altele le sînt preocupările lor, tot preocupări de țărani bineînțeles, dar ce vizează alte domenii, alți termeni de viață. Și totuși nu e imposibil ca Marin V. Blagu să dea un telefon lui Marin Popescu, motopompist, pentru a merge la cules de roșii sau pentru a se întîlni la sifoane, sau pentru a se anunța că e adunare generală la cooperativă. Da, telefonul într-un sat mi se pare cazul cel mai șocant, mai șocant chiar decît baia personală. A spune că există 100 de tractoare în brazdă, că 30 de „Gloria" seceră în cîteva zile tot grîul care cîndva muta în cîmp un sat întreg, că în anul 1980 s-a produs (termen de uzină !) un munte de grîu — peste două milioane de kilograme, că porumbul, porumbul ca și pătlăgica roșie de pe stratul din grădină este irigat, că oamenii au peste 200 de autoturisme, că trăiesc nu într-o odaie mizeră, ci au rînduri de case, că au în toată comuna lor aproape o mie de televizoare, că tot ce se construiește în sat este zidit, finisat și dat la cheie nu de meșteri de la Craiova sau din altă parte, ci de țărani cooperatori din sat sînt aspecte mult prea obișnuite ca să mai mire pe cineva pentru că noile granițe ale firescului s-au extins, după cum se vede, foarte mult, atît de mult că în urmă cu 55 de ani nici oameni cu exercițiul gîndirii și al prospecțiunii viitorologice, nici oameni împătimiți de visare nu-i puteau prevedea hotarele.

Și tot în acest an în Goicea Mare este așteptat robinetul, cel care va muta, pe încetul, însetatele cumpene ale fîntînilor în sertarul cu amintiri, sertar în care și-au făcut loc atîtea ce păreau veșnice.

Acum, zicea Ion Segărceanu, unul dintre frunțașii satului, la noi în sate nu se mai construiesc case. Cum adică, m-am mirat eu. Așa cum spun, a zis el, se construiesc vile, numai vile se construiesc, oamenii nici nu mai vor altceva. Știm să umblăm cu pămîntul mai bine decît acum douăzeci de ani, parcă noi cei de acum douăzeci de ani am devenit alții, parcă nu tot noi cei care anăsam toată primăvara și toată toamna pe coarnele plugului sîntem. Știm să vorbim altfel cu pămîntul, i-am pus bine șaua în spate și ne duce unde vrem noi, nu unde vrea el.

★

În partea dinspre sud, cumva spre Dunăre, la Goicea Mare s-a ridicat un nou „cartier" al satului. I se zice Satul Nou sau „La Popovici". Este partea cea mai dinamică a bătrînului sat ; în Satul Nou și-au ridicat case cei tineri, cei care răspund de chimizare, mecanizare, de ferme, de creșterea dreaptă în lumină a grîului, de sistemul de irigație, de repicatul tomatelor, de lotul semincer. Printre ei mai sînt unii care mai iau cîte o „convenție" și merg să muncească la Bălești, Segarcea sau Portărești, dar se pare că totul e numai temporar deoarece prea au rădăcini adînci în sat, sînt rădăcinile caselor pe care le-au zidit cu palmele și sudoarea lor.

Iar cînd te duci într-un loc cu oameni plin și oamenii îți vorbesc de construcții și copii înmenii acelui loc sînt hotărîți, acolo, în locul lor seamănă că acel loc are un mare viitor, că oade bastină, să ducă mai departe carul cel mare al istoriei. Și nici nu se poate explica altfel faptul de ce fiecare țăran din Goicea este atît de mîndru de un bust al lui Mihai Viteazul, bust ce se află în centrul comunei și despre care fiecare crede că îi aparține sufletește, bust a cărui umbră cade peste sat ca lumina astrului Soare pe planeta Pămînt.

Eugen Mihăescu

PE VALEA CRIȘULUI REPEDE SE CÎNTĂ ENESCU

Străzi înguste, pietruite după legile cele mai vagi (poate chiar uitate... sau ignorate) ale urbanizării. Drumul mașinii e permanent veghiat de priviri — nu atît curioase, cît mai degrabă experte, cîntărind cu iuțeală priceperea șoferului. O poartă de lemn într-un zid înalt de piatră. Poartă deschisă lăsînd să se vadă, în curte, o ușă, deschisă și ea. Castani de-o vîrstă cu amintirile celor care-au devenit străbunici. O clădire puternică și veche (se va fi ridicat odată cu plantarea castanilor ? Oricum, nu prea tîrziu după aceștia). O zi de vară îndemnînd la zîmbete, o zi de vară, în sfîrșit, adevărată. Se cuvine o plimbare pe malul rîului din apropiere, trebuie căutată răcoarea. Singure, cuvintele nu pot fi moleșite de fierbintele amiezii.

O ORCHESTRĂ CARE A TRANSFORMAT UN SAT

„Scriu cei de la vioara I : Primele șase măsuri — pauză. Apoi : do diez pătrime cu punct, la optime, fa doime. Bară. Do de jos notă întreagă..." Copiii afară în pauză (cei de la vioara a doua, suflătorii, cei de la percutie așteaptă pe scări. Glume școlărești. Dictarea se aude în continuare prin fereastra deschisă a clasei de alături. O undă răcoroasă amenință cu așteptata inserare.

Cel mai greu ne descurcăm, tatusi, cu partiturile. E multe de scris și încă destul de greu pentru ei. În rest, n-aș putea zice altceva decît că avînd instrumente, o disciplină de muncă profesionistă și dragoste de muzică ne prelungim toate bucuriile interpretînd Enescu și Beethoven, Bartok, Caudela sau Brahms. În fața pornirii spre frumos greutățile sînt fire de nisip neluate în seamă de o apă curgătoare.

Nu este, desigur, ușor — deși tocmai acest lucru nu ni se spune — să alcătuiești și să duci spre performanță o orchestră semisimfonică formată din copii. Copii care să studieze de pe partituri. Copii care să-și scrie singuri partiturile. Copii care să fie educați ca muzicieni și nu doar să apară pe scenă astfel. Nu e ușor dar e neasemuit de frumos, dă încredere în puterea de a mai face, și încă mai bine ca pînă acum, muzică serioasă. Seriozitatea ca atribut al copilăriei ? De ce nu, atîta vreme cît există patimă, patimă din cele adînci, tulburătoare, modelatoare.

Am întîlnit în multe alte locuri aceeași preocupare pentru formarea și informarea competentă a artiștilor amatori (care se numesc așa în primul rînd pentru că sînt amatori de artă, deschiși spre artă și plini de disponibilități artistice). La Școala populară de artă din Giurgiu, o pictoriță profesionistă — om de talent și dascăl innăscut — pe nume Silvia Grosu Jelescu oferă celor ce încep prin a picta naiv (pentru că, așa văd și simt nicidecum pentru că așa se poartă) lecții de istoria și tehnica picturii, lecții făcute după toate regulile învățămîntului cu adevărat modern și tinzînd mai ales spre atingerea de către toți cei ce iubesc pictura a nobilului statut de spectator informat de gust.

Poate mai mult decît orice altceva, Festivalul național „Cîntarea României" își propune formarea unui public pe deplin competent, accesul avizat al maselor la cultură. Nu neapărat numărul de spectacole sau de premii contează, ci numărul de repetiții, bogăția de repertoriu, apropierea oamenilor de frumosul adevărat, pe care să știe a-l căuta mai ales în ei înșiși.

PE SCENA MARELUI FESTIVAL

La Ploiești, am văzut defilarea portului popular și a formațiilor artistice din zonă, ca apoi, în fața Casei de cultură — un obicei vechi, uitat o vreme și readus în scena satului de bătrîni, **javrelele**. Era ca o competiție, ca o loială și frumoasă întrecere a flăcăilor în fața fetelor. Ca încercările prin care orice tînăr trebuie să treacă înainte de a se numi bărbat. Încercări dintre care cele ale bunului simț (artistic sau civic) ale bunului gust nu lipsesc, nu pot lipsi. Într-un fel sau altul, e o probă în fața colectivității, căreia trebuie să-i însușești obiceiurile, tradițiile și căreia trebuie să i le poți duce mai departe. Cît de departe ? Pînă spre copiii tăi. Este mai ușor să înveți ceea ce știu cei din jurul tău („poate chiar se transmite ereditar, nu ?, glumim, glumim...") sau, dacă e să înveți — să o faci temeinic și nu după ureche (fie ea cît de fidelă).

La Enescu nu se poate ajunge decît trecînd prin muzica populară. Prin cea de bună calitate, autentică. Noi cîntăm, armonizate pentru orchestră semisimfonică, multe piese populare — din folclorul românesc, maghiar sau german. De la ele, urcușul spre Enescu e natural, așteptat parcă, iar sonoritatea muzicii sale e deja anticipată, trăită în noi.

Se pot afla aici, în resorturile acestei firești și necesare ascensiuni spre arta trăind prin curățenie și prin puterea de a se reprezenta ca stea sau cristal, răspunsurile unor întrebări ce pot fi ușor de depistat în multele mese rotunde centrate pe ideea dispariției sau poluării folclorului. Răspunsul care se impune de la început este acela că arta autentică există, dar că a reușit (nedorită performanță, pe care noi cei dintîi am determinat-o) să treacă neobservată. Acum, grație marelui festival național, începem să o reconsiderăm și să ne cumirim. Acum, cînd lăutarii cei limpede cîntători pot să apară la televizor și să cînte așa cum știu doar ei și cum au făcut-o, neluați în seamă, atîta și atîta timp ; teatrul popular — bazat pe vechea tradiție a sancționării de către obște a tot ceea ce intră în contradicție cu normele propuse de ea — revine cu acea încîntătoare bucurie de a improviza un spectacol — cum de sute și sute de ani se dau la Sanț și nu numai acolo (vă mai amintiți scenariile regizate și jucate de Ilie Moromete ?) ; calmul și tenacitatea cu care soții Vicșoreanu cred la Horezu în ceea ce fac e încă o dovadă a neclintirii artistului care știe relua povestea de o întreagă istorie a unui meșteșug legînd apa de tărîmă cu măiestrie și har : n-au reușit să ne surprindă vreme îndelungată usurința cu care bătrînii se obișnuiesc cu scena atunci cînd este vorba de a prezenta o tradiție veche de cînd lumea lor (și tinerii cunosc obiceiuri străvechi și se simt legați de ele : mergeți în Țara Zarandului, pe valea Crișului Alb, pe la Hălmagiu, și veți întîlni, la timp de primăvară spre vară „tîrgul sărutului", la care tinerele căsătorite în anul ce-a trecut vin împreună cu soții ca să-și vadă și să sărute, pentru ultima oară, pe flăcăii de care fuseseră îndrăgostite pînă a deveni neveste. Cei rămași fără dragele lor vin cu daruri și cu doruri, se întîmplă o scurtă furtună în inimile tuturor după care viața, mai curată cu un sărut pierdut, revine în matca pe care chiar tinerii au dorit-o ; sau — dacă e vorba tot de tineri, una dintre cele mai emoționante balade pe care le poartă cu sine prin timp neamul nostru — „Balada cerbului cu stea în frunte" — am aflat-o culeasă, în zona Galați, de elevele unui liceu sanitar, culeasă și apoi cîntată de ele cu toată puritatea cu care o asemenea baladă se cere cîntată. Și cîte încă nu s-ar putea aminti...

Ca să poți spune cu mîna pe inimă că tot ce faci e adevărat, autentic, cum vă place să ziceți, trebuie să ai răbdarea de a căuta și să mai ai și ceva știință de asemenea întreprindere. Aflînd melodii vechi și frumoase ai impresia — și poate așa și este — că străbați poteca bătută de Enescu. Și că e imposibil să nu-l găsești după o vreme.

Nicolai Constantin : „Cîntarea României"

ÎN ORIZONTUL MARILOR SATISFACȚII

Greutățile nu se văd (pentru că nu e bine să se vadă) pe scenă. Deși, vă mai spuneam, nu scena dă verdictele. Ci toată truda din spatele ei. Și, dacă e să fiu încă mai sincer și mai exact, satisfacțiile cele mari n-au venit nici măcar de la reușitele —incontestabile — ale orchestrei, ci de la efectele acestor reușite. Dacă un sat cum e acesta are acum sală plină la căminul cultural cînd se cîntă muzică „grea", dacă părinții copiilor din orchestră au ajuns să prieapă (oameni simpli, cum îi se spune, adică țărani, pădurari sau crescători de animale) necesitatea studiului individual, nestingherit, acasă, dacă toți cei din aceste locuri au putut trăi mîndria de a fi vizitați de redactori ai radioului, ai televiziunii sau ai ziarelor — iată, chiar dumneavoastră sînteți un exemplu —, totul a pornit de la orchestră. O orchestră care a transformat un sat.

De ce să nu recunoaștem, că am fost plăcut surprinși de aceste vorbe : mîndria de a fi vizitați de redactori. Dar aceleași vorbe ne-au dat și de gîndit, ca cititori atenți de reportaje. Atunci cînd unul dintre atît de așteptații redactori ajunge la Vîntu de jos, să zicem, doar pentru ca la întoarcere să mănînce coloanele unui ziar anunțînd pe toți cei care nu știau (poate o duzină să mai fie în țară) că amintita localitate, nod de cale ferată fiind, este și loc de oprire a tuturor trenurilor ce trec pe acolo, formula măgulitoare ne apare puțin ironică. Ca să nu mai vorbim de o emisiune radio (cu greu aleasă dintre miile sale de gemene) în care se vorbește (mult și cu dicție impecabilă) despre o stațiune cu „reale valențe turistice" unde există o „recunoscută întreprindere" ce are „o interesantă formație de lucru" ale cărei eforturi sînt canalizate „spre ușurarea muncii fizice din partea tovarășelor femei" — mostră lesne de depistat a unui limbaj cu care redactorii-vizitatori nu pot, realmente, comunica ceea ce văd. Încearcă, ce-i drept, să o facă uneori prin cît mai scurte notițe „de informare", semnate cît mai scurt (e o adevărată inflație de I.B. sau I.C. sau I.A. în paginile publicațiilor noastre) sau deloc, prin rubrici inspirat intitulate „Timpul liber — timp activ" (s-au creat chiar anecdote legate de acest timp) sau „Căminul cultural — vatră a construcției spirituale" și cîte altele. Reușitele — cîte sînt — nu pot umple de mîndrie pe cei vizitați (poate, uneori, de veselie). Ceea ce este cu adevărat plin de sens și de importanță este spațiul acordat creatorilor amatori, fie în emisiuni anume specializate, fie atunci cînd sînt descoperiți de realizatori de emisiuni plini de har (poeți entuziaști sau prozatori frenetici, necum reporteri de profesie sau angajați ai radioului ori televiziunii.) Cele create de oamenii țării — chiar dacă nu din această creație își cresc copiii sau pleacă vara în concedii — ajung înapoi la oamenii țării — oamenii cei doritori și admiratori de frumos și nu atît de comentarii insipide, de fraze explozive sau de expresii obosite de mult.

„AȚI FI PUTUT AJUNGE LA ACELEAȘI REZULTATE ȘI LA ALTĂ LOCALITATE DIN ȚARA?"

Omul care a răspuns tuturor acestor întrebări se numește Tiberiu Hertzeg. Timpul (de această dată nu timpul liber, ci acela realmente activ) ne-a permis un dialog de proporții reduse. Peste numai cîteva minute urma să înceapă concertul orchestrei semisimfonice pe care a format-o la Valea Crișului — sat din județul Covasna — în urmă cu cinci ani. O orchestră alcătuită din copii. O orchestră laureată a fazei finale de la ultima ediție a Festivalului național „Cîntarea României". O orchestră care a fost invitată să concerteze la Sala Palatului din Capitală. O orchestră dintr-un punct al țării, un punct anume care putea fi oricînd altul dacă profesorul Hertzeg (fost component al Filarmonicii „George Enescu") s-ar fi hotărît să meargă în altă parte decît la Valea Crișului. Aceeași muncă ar fi dus la aceleași rezultate. Aceeași pasiune ar fi format și transformat — cum ne-a spus chiar el — alte sate. De ce aici ? De ce tocmai cu acești copii ? Cîte ore de repetiții au fost necesare ? Cîte ore din timpul pe care putea să și-l dedice sieși le-a pus în slujba educației muzicale a copiilor acestui sat ? De ce e — totuși — mai importantă repetiția decît spectacolul ? Ce se petrece, totuși, în sufletele copiilor atunci cînd încep să repete „Oda bucuriei" ?

Ar mai fi fost încă alte întrebări de pus. Ar mai fi fost nevoie de încă alte amănunte privind metodele adoptate, încercările făcute, primele eșecuri — de vor fi fost —, primul mare succes, așa, după tot tipicul. Nu s-a ivit încă prilejul. Am rămas cu aceste întrebări în vreme ce de jur împrejurul nostru s-a lăsat o liniște deplină.

Sală înțesată de lume. Și, dintr-o dată, lumină multă, venind nu de la becuri, ci de pe scenă. La umbra arlechinului scenei de la căminul cultural din Valea Crișului nu se mai pot gîndi alte întrebări. Se cîntă Enescu.

Dan Mucenic
Constantin Stan

Corneliu Brăescu : „Constructori"

ION TRIF PLEȘA

Patria

Sui o treaptă de sudoare să mă uit
pînă departe,
mugurii se trag spre ramuri intr-un iureș
care crește
scriind aerul acesta cum ar scrie la o carte
peste care stele blinde stau și-nvață
românește.

Soarele pe-un cer subțire, cu cămașă
sărutată,
infioară sinul ierbii și foșnește-un
lapte-agale...
Patria in jurul nostru nu va seca niciodată,
tricolor curat de rouă stă in jurul frunții
sale.

Somnul cimpului se scurge, nimeni nu il ia
in seamă
rotunjim in flori sărutul ca să fie cum vrem
noi.

Glasul patriei s-aude, e egal c-un glas
de mamă
sau c-un glas cu care vara griul e strigat
de ploi.

Orice brazdă intilnită e arată românește,
zorile la colț de stradă de lumină
au crăpat.
Haina iernii e prea strimtă, pe copaci acum
plesnește,
patria i-mbracă-n grabă cu ce are
mai curat.

●

DUMITRU ION DINCĂ

Ev socialist

Trăim intens aceste clipe-n care
N-e sufletul incandescent și pur
Cu virstele străluminați de țară
Și visele in steme de azur.

Trăim inălțător aceste ceasuri, demni
Istoria cu noi rotind biruitoare
Această frunte 'naltă Partidul Comunist
Sub țărmurile patriei solare.

Mi-e brațul scut cutezător și drept
Ca o lumină ce dezmiardă zorii
Cind inimile-adinc ne bat in piept
Pentru partid și veșnicia țării.

IOAN ȘERB

Cintecul patriei

Vatră strămașească, vatră sfintă, veche,
Neamu-mi, de-o vecie, pe dulcile-ți ploiuri
Ființa-și nesfirșește, pe-o gură de raiuri,
Vatră sfintă, veche, vatră strămașească.

Vatră glorioasă, vatră preafrumoasă,
Visul nalt și spațiul liber pînă-n ceruri,
Lupta-ți spre lumină deinele-n veci cintă,
Vatră preafrumoasă, vatră glorioasă.

Vatra mea bogată, vatra mea iubită,
Cu singe străbunii sfințiră-arice piatră !
De dușmani călcată, de-mpărați rivnită,
Vatra mea iubită, vatra mea bogată.

Vatră moștenită, vatră inălțată,
Testament lăsară moșii, luptătorii,
Să-ți sporim de-o puruti zestrea de victorii,
Patrie măreață, mumă iubitoare.

Vatră strămașească, vatră viitoare,
Veșnic ți-i poporul, ram de-aur Eroul
Care-ți stă la cirmă, vrerii-ți nalt ecoul,
Vatră viitoare, vatră strămașească.

Vatră luminoasă, vatră norocoasă,
Te inalți, columnă fără de sfirșire,
Steaua-Umanității, de pace, iubire,
Vatră norocoasă, vatră luminoasă.

●

GEORGE OSTROVEANU

Graiul nostru

Braț de bărbat.
Un soare arzind in unghiul
Columnei infinite.
Lăudat de cintecul
Vremilor fără intoarcere
Graiul strămașilor mei
Hotărnicește istoria
Ca un plug cu mai multe brăzdare.

●

IVAN MARȚIȘ

Întiiul nostru comunist

E necesar un cintec curat
E necesar un cintec de azur
Pentru acest bărbat minunat
Străluminind ca un fulger in jur

Cu fruntea de cremene și ochi de bazalt
In strălucirea de miine privește
Deci trebuie-un cintec adinc și inalt
Pururea cald și rostit omenește

Ne trebuie deci o inaltă făclie
Trecind prin istorie ca un voievod
De la visele lui și pină la glie
De la neatirnare și pină la rod

Cel indrăzneț cum este un talaz
Cel ce vorbește tandru depărtării
E-ntiiul nostru comunist de azi
E-ntiiul nostru Președinte-al țării !

E-ntiiul nostru comunist de azi
E-ntiiul nostru comunist de miine
In țara de luceferi și de brazi
La temelia Patriei române !

nicolae țic

După amiaza de 12 mai

Un om trecut de treizeci de ani își poate ingădui să afirme că și-a văzut moartea cu ochii fără a stirni prea mari suspiciuni. Astfel de prilejuri, din nefericire, se ivesc și la virste mult mai tinere, iar ceea ce numim viață liniștită și retrasă, cu numeroase, chiar infinite măsuri de precauție, mergind uneori pînă la a nu mai ieși din casă, la claustrări imbecilizante, nu pare a fi o pavăză in calea neprevăzutului. Ani la rind el fusese urmărit și hărțuit de agenți, condamnat la trei, apoi la șapte ani detenție grea, cu regim de celulă, și numai rare ieșiri in curtea interioară, pentru dezmorțire, dus de la o inchisoare la alta in miez de noapte, prin locuri pustii, intr-o perioadă cind pretinsa incercare de fugă de sub escortă era cel mai nimerit și mai la-ndemină pretext de lichidare : el luase parte la manifestații cu mii de oameni, cerind pîine și drepturi și libertate, in timp ce gloanțele îi șuierau pe la urechi, iar tovarășii lui cădeau cu zecile, cu sutele, transmițindu-i, intr-un ultim efort, indemnul la luptă și credința in victorie; cu numai trei ani in urmă, in acel singeros 13 decembrie 1918, lui îi muriseră oameni in brațe, cei mai apropiați și mai dragi, in coate și genunchi, sub gloante, se tirise de la unul la celălalt. Totuși, niciodată, in nici o altă imprejurare, moartea nu i se infățișase atit de concret, sub forma unor ace cu gămălie, pe care băiețandrii aceia cu aparență blajină, nemincați de cine știe cind, nedormiți și sosoși — le scoteau din reverele hainelor, din cozorocul șepcilor pătate cu uleiuri, arse cu țigara, pînă și din șireturile ghetelor scîlciate. Vlad Stanca pricepuse că asta era arma lor de atac și apărare, cea mai sigură, mai eficace, ușor de purtat și de ascuns chiar și in detenție, in condițiile unor severe și repetate percheziții corporale. Cu toate că pentru ei, care-și plănuiseră evadarea din subsolul cazărmii, fiecare minut era prețios, mai avuseseră totuși răbdarea să chibzuiască unde-ar fi mai potrivit să-l ințepe, și de cite ori, pentru a obține efectul scontat : moartea, adică. Era important să-l știe mort, nu leșinat, nu zbătindu-se in chinuri încă o vreme, mort de-a binelea — unul dintre ei și pregătise oglinjoara, gîndind să-l verifice, după aplicarea ințepăturilor, dacă mai respiră — evident, din spirit de prevedere, spre a evita surprize nedorite, ce i-ar fi impovărat cu sentințe de ocnași. El, martorul evadării, trebuia redus la tăcere pentru totdeauna. Ar fi fost de ales și de țintit inima. Îi derută însă faptul că el avea un piept de atlet, cu proeminențe mușchiuloase. Nu existau cine știe ce garanții că un bold de numai doi centimetri i-ar străpunge și inima și mușchii, iar de experimente se fereau, dintr-o ciudată superstiție, care interzicea să chinui oamenii (dar nu și să-i omori pe loc).

Atunci îi îngheță pe toți o voce răcnită, de gradat afanisit, obișnuit să se răzbune pe subordonați, după ce șefii mai mari se răzbunaseră pe el : Care ești Stanca Vlad, mă ? ! Cîteva clipe mai tirziu se și-auzi zornăit de chei, și-apoi cheia potrivită răsucindu-se in broască. Nici pe departe Vlad Stanca nu și-ar fi putut imagina că băiețandrii aceia molli și la vorbă și-n mișcări, pînă și-n momentele de virf, de intensitate maximă, cind chibzuiseră in ce fel să ia viața unui om — au in ei atîtea rezerve de agerime și de istețime, incît să șteargă urmele și să-și modifice structural starea de spirit, ca la o comandă : pe cînd gradatul bătrîior, cu o chelie respectabilă și mustanță cărunță, rusucită, cu tunica pe umeri și saboți în picioarele scurte, noduroase, pășea în încăpere — Vlad Stanca tocmai se rezima de un perete, teafăr și cu mîinile libere, iar cei doi băiețandri cu acele, transformați brusc în slugi credincioase, îl periau cu palma costumul și pantofii. Totuși, gradatul mirat un început de încălnerare. Nu, zise Vlad Stanca, n-a fost nimic, am leșinat eu de duhoare și de foame. Este o batjocură să fim înghesuiți cinci persoane intr-o colivie ca asta, și-am să protestez la domnul ministru de interne.

Cămăruța de cazarmă, cît o chilioară, cu ciment pe jos și gratii la ferestre, amenajată la repezeală în birou pentru comisarul de poliție, cel care-i avea în răspundere pe deținuți politici și de drept comun găzduiți provizoriu în cazarmă, era goală ; fumul de țigară pierind în straturi groase pînă aproape de tavan, putea fi o dovadă că fusese părăsită de curînd. Au fost-mă domnule ! se căină gradatul, [illegible] pesemne, cît ra fi de alergat pînă să fim cu [illegible] gîsi pe aceștia, cui să-l predem pe deținuți... Vreo jumătate de oră se preumblară pe culoare, pe scări, de la un etaj la altul, fără să-și ia cineva în seamă : gradatul bătea la uși pe unde trecea, alți gradați, raporta scurt și se-alegea cu injurături. Era trecut de miezul nopții, și la trezirea aceea soldații dormeau, gradații jucau pocher. Nici un jucător de pocher nu adăugase să fie scos de la masă din pricina unei derutați [illegible], decît aceasta nu time de chibzuirea lui. Gradatul se adresă unor sentințele, fără a [illegible] cu ordone, ci numai pronunțînd să-l aibă în grijă pe acest Vlad Stanca, pînă mai alergă el pe unde trebuie, dar nici o sentință nu se-avea, nu era prevăzut în regulament să păzești un civil, cînd aveai de păzit o cazarmă, înapoi în celulă printre deținuți de drept comun nu se-ncumetau să-l mai duci, de îndată ce primise ordin să-l scoată de-acolo. Salvarea le veni cînd [illegible] și gradat și deținut, și cum [illegible] și speranța și răbdarea, [illegible] ca-și arunce vorba [illegible] salvarea le veni din partea unui subloctenent tînăr, [illegible], tocmai pe o canapea din camera ofițerilor de gardă, cu turtica sub cap, în loc de pernă, și citind din Pestalozzi. Nu știu pe unde ar fi putut rămînă în ora aceea comisarul Paraschiv (el știa, cu un anume intuiție, de ceea Vlad Stanca trase concluzia că respectivul comisar se află la cazarmă, angajat intr-un pocher de-o noapte), însă cînd domnului Stanca îi era cunoscut. Il avea în evidență și în răspundere, numai în evidență. Astfel, gradatul se vîrîse absolvit de povară. Indemnat chiar să mănînce un pan de somn, iar lui Vlad Stanca plantonul de pe culoar îi adose un scaun cu spătar înalt și un taburet, pe care să-și tină picioarele. Știu că regimul de celulă, de carceră te intepărește și te rog să vă destindeți. E inutil subloctenentul. Mișcare nu avem. Dacă doriți apă... Vlad Stanca se rugă de o cană cu apă și-o pigară, nu mai trupa-se de două mii, pachetul de țigări i-l luseră băiețandrii din celulă (numai pachetul, nu și banii, ceasul de aur, verigheta, medalionul tot de aur...) Cum să facem not ? se frămîntă, după o vreme, subloctenentul. Domnule Stanca, sînteți comunist, o știu nu numai din evidență și din relații — întîmplător, v-am citit și niște articole, m. se pare că s-au reprodus și fragmente din cuvîntarea dumneavoastră la congres... În principiu, toți comuniștii se pretind oameni de onoare. Există însă și probe contrarii, iar datoria mea este să le fac față. Cu gesturi puține, cu îndemînare de expert, tînărul subloctenent își încărcă pistolul, îi trase piedica, apoi îl lăsă pe pat, în partea dinspre perete. Eu am să stau întins, și vă previn : Dacă, din neporocire pentru dumneavoastră, vă veți simți tentat s-o luați spre ușă, am să vă găuresc fără somație ! Așa cum precizase, el se-ntinse pe canapea, spre a-și continua lectura din Pestalozzi. Cazarma părea căzută în somn greu, încăperile unde se juca pocher erau la etaj, din afară, din cartier, nu răzbea nici un zgomot. De două zile și două nopți, Vlad Stanca nu pusese geană pe geană, din pricina băiețandrilor din celulă, care nu-l slăbiseră din ochi, trecînd de la suspiciune la simpatie și încredere, o atît de mare încredere — încît îl ceruseră să evadeze împreună, și-abia cînd el refuzase, explicînd pe-ndelete că este deținut politic, neanchetat, nejudecat, nici măcar nu cunoaște motivul arestării, și-n aceste condiții se vede obligat să refuze evadarea — abia atunci, convinși că el are să-i trădeze, anume rămîne în celulă, ca să-i trădeze, băiețandrii îi hotărîseră soarta, îi rostiseră sentința fără drept de apel, și tot ce fusese simpatie și încredere (ești de-al nostri, iei de la ăi care au și dai la alde noi !) se transformase într-o dușmănie netedă, mai mult necesară, decît izvorîtă din cine știe ce nepotriviri sau resentimente. Dealtfel, lichidarea unui martor fie și numai ipotetic primejdios, în anumite imprejurări, cînd ești pe punctul de-a obține libertatea rivnită, nu se face neapărat din ură, justificarea cea mai la-ndemînă și mai aproape de adevăr fiind aceea de necesitate...

De la sediul din Sf. Ionică, unde se desfășuraseră lucrările congresului în ziua de 12 mai (în primele zile se-ntruniseră la clubul de pe str. Academiei) — și pînă aici, la cazarma din Plevnei, Vlad Stanca fusese adus, împreună cu alți șase tovarăși, cu un camion fără prelată, condus și impresurat de agenții siguranței. Camionul pornise întîi spre închisoarea Văcărești, însă pe drum se primise vestea că nici la Văcărești, nici la Jilava nu mai sînt locuri, singura soluție, pînă la descongestionarea marilor închisori, fiind încarcerarea la vreo cazarmă. După ce staționase vreo două ore la Piața Vitan, atrăgînd sute de curioși, spre dispoarea agenților, siciiți cu interdicții, atunci cu vorbe în voi peri, camionul se urnea spre sir. Pistrui. Doamne apără și ferește ! așa norocoși mai sînt ! zisese Anghel Bozan, dînd-o pe glumă. Pînă și la închisoare am rămas de cîrnați. Mereu și mereu, numai la urmă. Este drept că nici Vlad Stanca, nici Anghel Bozan nu manifestaseră vreo dorință de-a fi arestați printre primii, [illegible] ca un astfel de situații și primii și ultimii [illegible] ajung. Nu bănuiseră că vor fi disperați, din lipsă de locuri. Despărțirea de ceilalți tovarăși se răfrînse asupra lor, abia cînd numerică în [illegible] cazărmii, printre hoți și criminali cu [illegible] la evadare (prilejuri, aici, se vreau din [illegible] în cînd). Două zile trecuseră de la arestare, și Vlad Stanca (era convins că nu numai el), încă nu aflase motivul arestării, nici un polițist, nici un agent nu se-abătuse pe-aici, poate grania regimentului de cavalerie, în chip de gardă, își mai [illegible] saboții pe culoare. Cu Vera se vîrîse, chiar schimbase cîteva vorbe, cu tîrvorea agenților, numai și numai din întîmplare, pe [illegible] din Piața Vitan, trecuse ea pe-acolo, în drum spre niște cliente simandicoase, și se [illegible] despre congresiștii arestați. Ce dracu ăi mai ciocît ăi ? îi strigase Vera. Nimic rău, [illegible] rău, o asigurase Vlad Stanca. Dacă nu știi ceva, tă-ți gura. Și eu ce mă fac pînă te-ntorci tu? mai întrebase fără să [illegible]. Pînă mă hotărăsc, răspunzi ! Vera promisese că are [illegible] și nu [illegible] în acea zi. Nu mai bănuiau nici o [illegible] că se tîrîse de curînt : ducă [illegible] pînă acii, era numai din pricina că nu știa unde să-l caute. Vlad Stanca abia scăpase de la [illegible] (cerase cuvîntul pentru a [illegible] scară, arătînd de adus unele precizări cu privire la chestiunea agrară), cînd ușile sălii [illegible] de pereți, și din toate părțile, intocmai ca la atac, năvăliseră zeci de polițiști și de agenți înarmați, hotărîți și mohorîți, imuni la proteste, refuzînd orice explicații, jignind și brutalizînd cu singe rece, pe deplin convinși că istoria le va fi recunoscătoare. Cînd șarpele lese la drum, dă-i în cap, mă ! urlase un comisar, exasperat de impotriviri. Agenții răcneau și ei să se termine cu lozincile, nu mai există lozinci, nu mai există partid comunist, nu mai există comuniști. Experți ai siguranței statului (acestia tăcuți, mai sobri, cu ambiții de eleganță și distincție) se ocupau de adunarea probelor, de ceea ce urma să constituie corpuri delicte, capete de acuzare, desprinzînd cu grijă lozincile fixate pe pereți, scormonind peste tot în căutarea hîrtiilor, actelor compromițătoare. Îndată după evacuarea sălii, tot ei aveau să sigileze sertarele, ferestrele și ușile, tot ce-ar fi putut să se-nchidă și să se deschidă, spre a instăpini aici pustiul și nemișcarea. Jos călăii ! Jos regimul de dictatură ! scandau congresiștii, tot mai puțini, înghițiți spre ieșire. Trăiască partidul comunist ! Trăiască Internationala a III-a! Istoria se rostise, consemnînd și vestind un început, partidul clasei muncitoare există, tovarăși, strigase Loga Dobridor Cornescu, în timp ce-l împingeau spre mașina poliției, chiar de-ar fi să murim în clipa asta, noi datoria ne-am îndeplinit-o, iar viitorul ne va da dreptate, lui Cornescu îi puseseră cătușe, un congres arestat, în cătușe — în acea după-amiază de 12 mai 1921, cînd ei porneau într-un lung calvar, sub baionete, cu cîtă speranță avea fiecare... Vlad Stanca, despărțit de ai săi, ajuns printre borfași, lipsit de informații, de orice posibilitate de comunicare, încă nu se desmeticise : operînd numai cu presupuneri și deducții nu era chip să-și limpezească nici măcar motivul, sau pretextul arestării, cînd toate formalitățile fuseseră îndeplinite, semnăturile obținute (în cea de-a doua zi a lucrărilor li se dăduse, de către Ministerul de Interne, și aprobarea pentru sediul din Sf. Ionică, iar la congres asistase, ca observator, și un ofițer superior, reprezentant al guvernului), nu se petrecuse nimic în afara celor convenite cu autoritățile, un cît de mic incident, spre a servi ca pretext... Cît despre transformarea partidului socialist — în socialist-comunist, asta se știa, era inclusă chiar pe ordinea de zi, nu putea să mai însemne o surpriză pentru oficiali, și nici afilierea la Internationala a III-a, se știa și asta... Cuvîntul hotărîtor, mai bănuia Vlad Stanca, poate că îl avusese, ca în atîtea alte imprejurări asemănătoare, ministrul de interne Alec Arcudeanu, pe care și-l imagina acum la o întîlnire cu ziariștii, încorsetat într-o redingotă surie, dibaci croită, încît să-i mai preseze osînza, cu jobenul căzut pe frunte, preumblîndu-se scurt svicnit, doi pași încolo, doi încoace, și manevrîndu-și cu dexteritate bastonul de bambus între degetele mîinii stîngi : Doriți să știți de ce le-am îngăduit să-și țină congresul ? Notați : Fiindcă așa am crezut eu de cuviință. Doriți să știți de ce le-am întrerupt lucrările și i-am arestat ? Notați : Fiindcă așa am crezut eu de cuviință ! Domnilor, vă mulțumesc... Pînă la această oră, lui Vlad Stanca îi erau cunoscute doar motivațiile așa-zis-oficiale, pe care guvernul, prin comisarii regali, le-ar fi adus în eventualitatea unui proces — nimeni nu i le divulgase, și nici n-ar fi fost nevoie, erau aceleași, n-ar fi putut fi altele, pregătite odată pentru multă-multă vreme, folosite în procesele de după 13 decembrie, de după greva generală : crimă contra siguranței statului, clandestinism, conivență inamicul din afara granițelor, îndemn la revoltă internă. Erau formulări cuprinzătoare, abil construite, sugerînd tot ce putea fi mai cumplit pentru destinul unei țări, de la convulsii sociale la crimă și înaltă trădare, fără a conține însă nici o precizare, fără a da nimic concret (precizările, concretul fiind cuprinse în anexe ținînd, după cum se declarase în atîtea rînduri, de secretul de stat). Cu dumneata cum are să rămînă ? întrebase, cu oarecare jenă, Anghel Bozan, chiar în momentul cînd se pregăteau să coboare din camion, și cînd își presimțeau despărțirea pe timp îndelungat, dacă nu cumva pentru totdeauna. Vlad Stanca îi pricepuse îndată și jena, și aluzia. Eu sînt comunist. Am luptat pentru partidul comunist. E dreptul meu să am un punct de vedere. Cît am trăit, n-am trăit cu capul altora. Ce altceva pot să-ți mai spun ? ! Îmbrățișîndu-se, își doriseră din tot sufletul sănătate și să se revadă cît mai repede cu putință, indiferent de condiții, fie și la Jilava. Anghel Bozan adusese cu el, în haine, în obraji, parcă și-n albul ochilor — mirosul de cărbune, praful de cărbune, praful ăsta, îi zisese, intră odată în noi și nu ne mai iartă, pînă nu ne bagă în mormînt. Cu dumneata cum are să rămînă ? — era, dealtfel, întrebarea pe care Vlad Stanca și-o pusese și el, înainte de vot, o pusese și după aceea, în plen, cerînd un răspuns, pe loc : Eu sînt comunist, sînt pentru partid, pentru afiliere la Internationala a III-a, dar nu pot accepta toate cele 21 de condiții, socotind că în anumite probleme interne tactica și strategia trebuie să le elaborăm noi, comuniștii români, pe specificul nostru... I se dăduseră mai multe răspunsuri evazive, pînă intervenise Cornescu : Pe loc, chiar așa, pe loc, nimic nu putem hotărî, o să ne lămurim întrebînd la conducerea Internationalei... Atunci avusese mai mult o senzație că a pierdut, pornise într-o direcție și nimerise în altă parte, printre oameni mai puțin cunoscuți, sau deloc, nu ostili, ci numai preocupați de treburile lor, nu și de ale lui. Cîteva luări de cuvînt, mai energice, vizînd delimitări, îl trecuseră pe Vlad Stanca în rîndul socialiștilor unitari-centraliști (dar eu sînt comunist ! se apărase el, insistînd mereu să i se mai dea cuvîntul) — în rîndul celor lipsiți de fermitate, veșnic ezitanți. Astfel, impresia că s-a desprins de ai săi, treptat se transformase aproape într-o certitudine, mai ales după înfruntarea cu Marius Sauker, într-una din pauze : În partidul comunist, îi declarase acesta, înfulecînd dintr-un sandviș, nu avem locuri pentru domnișoarele de salon !... Peste această nesiguranță cu accente dramatice (răspunsul Internationalei are să vină tîrziu, și n-ar fi fost exclus ca el să fie drastic, definitiv), Vlad Stanca își repeta că, într-un fel, măcar într-un fel, datoria și-o făcuse, un vis se împlinise, partidul comunist exista — soarta indivizilor contînd mai puțin în astfel de situații.

Era ora trei dimineața cînd tînărul subloctenent lăsă cartea, își frecă ochii obosiți, întîi cu dosul palmei, mai apoi cu o batistă albă, vaporoasă, oferită lui de vreo domnișoară, și se sălta pe marginea patului. Acum, în luptă cu somnul, părea dispus la conversație. Ce vreți domnie-voastră, comuniștii, înainte de-a fi primejdios, este absurd, regret că trebuie să vi-o spun. Preconizau naționalizarea pămîntului tocmai cînd guvernul burghez face improprietărirea, dă pămînt țăranilor... Cum ați crede, în aceste imprejurări, că o să-i cîștigați pe țărani de partea dumneavoastră ? Iar dacă nu-i cîștigați pe ei, care sînt cu milioanele, grosul populației, cu cine-o să mergeți mai departe ?... Nu se aștepta ca Vlad Stanca să-i dea dreptate, păru chiar surprins, derutat. La fel de absurd este și punctul dumneavoastră de vedere în chestiunea națională, continuă, cu un început de inversunare. La numai trei ani după unirea tuturor românilor într-un stat, pretindeți autonomia, mergînd pînă la desprinderea naționalităților de statul unitar. E o crimă, domnule Stanca. Eu sînt profesor de istorie la Tulcea, șase luni nu mi-a venit leafa și-am aranjat să mă concentreze, e o soluție pentru mine, singura, umilă și clinoasă, totuși, o prefer pe asta, decît să încap pe mîinile dumneavoastră. El se revoltă și izbi abia în clipa cînd Vlad Stanca îi dădu din nou dreptate. Nu, domnule Stanca, nu așa ! Dacă ești comunist, trebuie să mă-nfrunți cu argumente, nu să treci spăsit de partea mea ! Știu tot ce ai putea să-mi spui, dar mi-e silă, îți interzic, am să-ți expun eu părerile, cu toată abilitatea de care te mai cred în stare : Da, există puncte nevralgice în programul nostru, sîntem perfect conștienți, într-un viitor nu prea îndepărtat și-n condiții mai prielnice comuniștii români au să gîndească mai limpede, cu capul lor, important este pentru ei, pentru România, că acest partid există... Îți recunoști argumentele ? chestionă tînărul subloctenent, cu un zîmbet ce anunța imblînzirea. Mărturisi, apoi, că mai purtase discuții și cu ceilalți deținuți politici găzduiți în cazarmă. Vlad Stanca îndrăzni să-i ceară o favoare : ar fi vrut să se vadă, fie și numai pentru trei minute și în prezența unui gradat, cu Anghel Bozan din Lupeni... Astfel află că ceilalți fuseseră transferați la Văcărești, în cătușe, cu cătușul în gură, sub pază severă. Dumneavoastră ne-ați rămas aici ca un musafir întîrziat.

Dintr-o raniță pitită sub canapea, subloctenentul scoase un pachet învelit în hîrtie de ziar, erau niște sandvișuri acolo, luați și dumneavoastră, îl invită pe Vlad Stanca, însă acesta se dovedi interesat numai de petecul acela de ziar, pătat și bătut, cerînd permisiunea să se uite peste rîndurile care se mai puteau citi. Pe o pagină, pe cît mai rămăsese din pagină, erau numai reclame : „Apres diner demandez un Cointreau triple sec" — și-apoi : Vorel ! — asta-mi aparține, informă Vlad Stanca, m-am ocupat intens de reclame, pot să vi-o spun pe de rost : „Suferiți de reumatism ? Suferiți de gută ? Aveți dureri de șale ? Aveți dureri la încheieturi ? Vă dor mîinile, picioarele ? Atunci, cereți la toate drogheriile și farmaciile : Reumasol Vorel ! Urotisana Vorel ! Thermovata Vorel !" — vedeți, dar, cît de priceput sînt în a susține, contra onorariu, un produs nu tocmai eficient, și pe care nu vi-l recomand... Pe cealaltă pagină dădu peste o știre de numai cîteva rînduri, cam înghesuită printre altele, și care-avu asupra lui un efect neașteptat, năucitor (poate că de vină erau și nesomnul și zdruncinăturile suportate îndeajuns de bărbătește pînă în acel moment) : „Sao Paolo, 20. Un corespondent de ziare din Stockholm asigură că Lenin a fost ucis și aruncat în rîul Don în cursul călătoriei sale în Caucaz. Delegațiunea sovietică dezminte această știre". Tînărul subloctenent îl zgîlțîie ușor de umeri, ajutîndu-l astfel să-și mai vină în fire. Nu s-a confirmat nimic, lămuri, binevoitor, zvonuri, propagandă, am intrat sub zodia hărțuielilor de propagandă, nu mai știm ce ține de istorie, și unde se insinuează minciuna ! (Era, într-adevăr, o perioadă cînd marile cotidiene, cu excepția „Socialismului" și-a celorlalte publicații de stînga, nu se dădeau în lături să consemneze cele mai aberante știri transmise de agenții, de corespondenți, sau chiar de persoane particulare, neprezentînd nici o garanție de autenticitate — cu condiția să servească propagandei îndreptate împotriva statului sovietic). Aș sugera, mai zise sublocotenentul, să vă adîncniți aici, pe canapea. Lăsați, lăsați, nu-i mai purtați dumneavoastră de grijă lui Lenin. Vlad Stanca adormise pe scaunul cu spătar înalt.

Ieși pe poarta cazărmii la nouă și zece minute, cam fără tragere de inimă, parcă nu din voința lui, ci alungat : pentru prima oară, contrar pînă și legilor firii, instinctului de conservare, năzuinței firești spre libertate, în sens obișnuit, omenesc, în afara unei cauze, a principiilor — eliberarea din detenție nu era de natură să-i dea vreo satisfacție, nici măcar să-l invioreze, nu trase aer în piept, nu se uită la lume cu ochii celui despărțit o vreme de lume, nu se uită la soare cu ochii celui ce nu mai sperase să vadă soarele, mergea agale, într-o direcție ce i se destinase, depărtîndu-se tot mai mult de locul unde-ar fi trebuit să se afle, alături de tovarășii lui, ciudat, încă mai avea resurse de regret, de cumplită amărăciune că detenția nu continuă, pînă la capătul zilelor, dacă așa o cere cauza în care se mai simțea angajat. Ajuns la o cișmea, își scoase haina, cămașa, ghetele și ciorapii, și se spălă pînă la briu, și pe picioare pînă la genunchi, spre marea nedumerire a unor femei în virstă, venite aici cu gălețile să ia apă, și care, mai apoi, bănuindu-l scăpat ori de la armată, ori din vreo închisoare, îl cănară așa cum se cuvine, dar nu fără teamă, nu fără priviri pe furiș. Pînă să arate și el ca oamenii, mai trebuia să se dea pe mîna unui frizer, a unui lustragiu și-a unui croitor, acasă, la nevastă și copil, chiar dacă Vera, la ora aceea, nu era acasă, nu îndrăznea să se prezinte soios și bătit, știind că nici măcar femeia de serviciu nu i-ar deschide, doar el aducea microbi și păduchi, ce altceva poți s-aduci de la pușcărie ?! Bulevardul Elisabeta, cu restaurante, cinematografe — și zeci de gherete și hărăci din scînduri, unde se vindeau de toate, de la briciuri și cremă de ghete, la mititei, bere la halbă, ceasuri de aur și medalioane de aur, cunoștea, ca de obicei, o animație, o vinzoleală suspecte, micile afaceri de gang, tranzacțiile, aranjamentele pe față, pe sub mînă erau în tol, la tot pasul te izbeai de indivizi îndemnînd să cumperi ceva, solicitînd ceva, sau numai cîntărind din priviri. Aici nu se discuta, poate că nici nu se știa despre arestarea congresiștilor comuniști, era altă lume, supusă doar legilor contrabandei, traficului, în plină zi, sub ochii agenților, uneori și în colaborare cu ei. Ziarele se vînduseră, nu mai erau de găsit nici în coșurile de gunoi, nici la frizerii, unde patronii le adunau mai mult spre a le oferi clienților credincioși, Vlad Stanca dibui, în mulțime, un bătrînel cu ziarul „Dimineața" în buzunar — și se rugă, aproape suspect de politicos, de îndatorat, să-i fie-ngăduit s-arunce o privire, măcar pe prima pagină. Nu, nu ! protestă bătrînelul, derutat de-o asemenea scălimbăială, cine sînteți dumneavoastră, și ce vreți cu mine ? — după care, chibzuind pesemne că este mai înțelept să-l lase ziarul și să-și piardă urma, i-l trînti în față : Na, că eu am cu ce mă șterge... „Dacă nu există alt motiv decît afilierea la Internationala a III-a, citi Vlad Stanca într-un colț de pagină, atunci autoritățile au pornit pe o cale greșită, la capătul căreia nu vor găsi decît încurcături și bucluceri". Era o notiță redacțională, mai degrabă de avertizare, decît de atitudine fermă. Era puțin, totuși, era ceva, arestarea congresiștilor răzbătuse în presă, începea să fie comentată. La frizerie se exprimau păreri favorabile despre garajul „Leonida", de curînd renovat și modernizat (unul dintre clienții aflați pe scaun, posesor al unui automobil „Lancia" 38 HP, era prieten cu proprietarul garajului). Cînd să-i vină și lui Vlad Stanca rîndul la tuns și bărbierit, se zvoni, prin băieții de prăvălie, apoi se și confirmă, prin agenții de stradă că M.S. Regina Maria va trece în următoarele minute pe bulevard, în drum spre biserica Domnița Bălașa, unde-avea să se roage pentru sufletele celor rătăciți. Ca la un semn, din restaurante, din cinematografe, dughene și frizerii, de prin case — ieșiră toți, așa cum se găseau, bărbați în pijama, în halate, femei desculțe, cu șorțurile de bucătărie în mînă, bețivi cu sticla-n buzunar, coșari, lustragii, femei de adunătură de prin hoteluri, bătrîni în cîrjă, copii isterizați de îmbulzeală, de vacarm. Țîfele de băiețandrii fără altă treabă la acea oră aduceau vești despre convoi, pe unde se află și cum se prezintă, cu multe calești și călăreți și un singur automobil (și toți ghiciră, era automobilul prefectului de poliție...) Spaima celor mai mulți dintre spectatori era să nu greșească ținta, să n-o confunde pe regină cu vreuna din doamnele de onoare, mai ales femeile se mărturiseau teribil de dezorientate în astfel de situații, cîte unele confundînd și calețile — și se rugau de bărbații ce li se păreau lor mai ieșiți în lume, cu ochi mai sigur, să le-o indice pe regină, numai pe regină, pe prima doamnă a țării, despre care se spunea că e blîndă și înțelegătoare și mult bine a făcut, pentru mulți s-a rugat, că e rea din fire, mai e rea și de muscă, pe mulți a obidit, pe mulți a înălțat, despre care însuși Clemenceau, marele Clemenceau, referindu-se la imprejurările tratativelor de pace, afirmase : Românii mi-au trimis o tigroaică să se lupte cu mine ! Apropierea convoiului stîrnea flori și storcea lacrimi, mai ales prin tropotul cailor, egal, ritmat, prin coloritul uniformelor, fireturi și pompoane. Un incident petrecut în dreptul Cercului militar avea să dea mulțumire deplină curioșilor, cît și editiilor de după-amiază, sporind faima reginei. Cine reușise, în învălmășeala bulevardului, să facă rost de o floare, se și grăbea s-o arunce în calea convoiului : din păcate, florăresele tocmai își începeau turneul pe la restaurantele de lux, pe Calea Victoriei și prin piețe, nu prea aveai de unde să ieși flori, și-atunci, îndemnîndu-se unii pe alții, oamenii își scoteau pălăriile, șencile, aclămau, se agitau, gîndind că și numai atîta ar fi de-ajuns, cînd te la convoiul regal pe neregătite. Iată însă că o femeie în virstă, din pricini mai stranii, cu vreun înțeles cifrat, sau numai din fior și un înnăscut simț al ospitalității, simțind, într-un fel, tradiționala primire cu pîine și sare, în sfîrșit, poate vrînd să-i dea de înțeles reginei că pîinea e neagră și are ca piatra (presupuneri, nimic mai mult, fiar femeia refuză orice explicații) — agadar, o femeie în virstă se tot chinui să rupă o pîine în două, pînă la urmă o rupse și aruncă bucățile în fața convoiului. Gestul fu sesizat de regină în aceeași clipă. La un semn, se dădu cuvînt de ordine către călăreții din escadronul ce deschidea convoiul — și totul înpietri, minute lungi, exasperante. Avizat, prefectul de poliție sări sprinten din automobil, veni la caleașca reginei : după o plecăciune de efect, întinse mîna, oferi bratul, ajutînd-o pe regină să coboare. Era falnică regina în mantie albă, era statuie de marmură. Cu mîinile ei culese de pe pavajul umed, mizgos, bucățile de pîine, și cu ele la piept, păzindu-le ca pe-o comoară de preț, reveni la caleașcă. Nu, voise să spună regina, prin augustul său gest, nu se calcă în picioare pîinea noastră cea de toate zilele, dobîndită cu sudoarea frunții. Editiile de după-amiază o numiră pe M.S. — Regina pîinii, făcînd și o legătură între incidentul cu putere de simbol, încărcat de semnificații, și improprietărirea țăranilor. Dintre curioșii de pe margine, doar Vlad Stanca se încăpățîna în părerea că totul fusese aranjat din vreme, regizat cu dibăcie. Și nici de data aceasta nu se înșelase.

Fragmente din romanul „Lege și anexă"

Virgil Demetrescu Duval : „Cetatea de foc" (Hunedoara)

mihai tunaru

Un nume: Meșterul Soare

Secretara Grupului de Șantiere — Construcții și Instalații, o femeie în vîrstă, cu ochelari, își întrerupe scrisul la mașină și pune de cafea. O cană înaltă, smălțuită în roșu, destinată laptelui pentru o familie, servește la prepararea cafelei pentru conducerea grupului. În timp ce pune cana pe reșou simte deodată, cum o absoarbe curentul. Afară de ușa de la biroul directorului care e deschisă, ușa de la inginerul șef dată de perete (birou folosit împreună cu directorul adjunct), fără doar și poate, pe culoarul etajului, alte uși sînt vraiște. Care nimeni nu poate ține minte, că ferestrele trebuie să stea deschise și ușile închise? Ca să nu mai vorbim ce se întîmplă după masa de prînz, cînd în birourile conducerii găsești ferestrele închise ermetic, cu excepția secretariatului, unde ea mai curînd se lipsește de baie decît de aer curat, căci pe la începutul lucrărilor la termocentrală, tuturor cunoștințelor de la București, le spunea și le scria despre aerul curat care îi vizitează din Paring.

După ce culege hîrtia de jos, își ia de pe scaun o basma și se leagă cu ea peste urechi. Cu gîndul la praful care a înlocuit aerul de munte, coboară ochii și întîlnește conurile de umbră ale coșurilor de fum, două umbre lungi și ferme, care din primăvară și pînă în toamnă se instalează pe pardoseala murdară acoperită de un pospai de covor care de-abia se mai ține. Acestea sînt umbrele ei, dat fiindcă pe măsură ce le privești adeseori, în același ceas și în aceeași stare sufletească, nu se poate să nu te așezi cu precădere de un lucru de pe aici, din cîte încep să lase semne. Aceste lucruri, două umbre suple și stabile, sînt umbrele ei.

Directorul grupului, inginerul Ion Chihaia întinde mîna spre pachetul de **Snagov**, gol, rămas pe birou după decizia de a nu mai fuma, luată cu un ceas în urmă. Mai rău: pe ambalajul țigărilor își citește propriul său scris, VICALIUM, cuvînt notat cu majuscule — nou medicament despre care se zvonește că ameliorează simptomele crizele de ulcer. Pus în fața acestei alternative la ceașca de cafea și soarbe și ultima picătură, rece și mălăiață, apoi numai dezgust și strîmbături, își trece mîna între centură și stomac. Dacă altădată, student, cea mai mare teamă pe care o încerca era ca numărul de termocentrale prevăzut cu fiecare cincinal să nu se termine mai înainte de a avea prilejul să construiască și el una, astăzi, după treizeci de ani, acest colos al grupului de șantiere de la T., și în egală măsură al țării, îl face să cunoască teama de-a nu o mai vedea odată terminată.

Scos din toanele lui, Chihaia ocolește cele două mese de lucru de un galben-murdar, care alcătuiesc un T. Cărunt, țepos, gras, îmbrăcat cu un costum demodat și tocit, el atrage atenția prin mersul său agil. Un telefon sună, însă Chihaia nu se mai întoarce din drum. Primește legătura în secretariat.

— Alo... Trăiți, tovarășu', vorbește el din ce în ce mai prins. Vremea-i splendidă, nu mă vait. Necazul e țeava, am nevoie de multă țeavă! Vă rog... Și arnolex! Ce mi-au trimis il mănîncă șamotorii pe pîine, nici vorbă să lucrezi în plin la căptușirea coșului. Vă rog mult... Altfel plec eu, iau damigenele cu vin și să vedeți cum aduc țeavă. Trăiți! Întinde receptorul secretarei și spune ceea ce n-a putut spune: Cînd sînt aici, toți mă întreabă cum e vremea, cînd lipsesc toți țipă unde-i directorul ăla. Mai îmi dai o cafea?

Secretara se uită la el cu reproș.

— Cînd sosesc musafirii.

Figura lui Chihaia se asprește, prinde toate ridurile orizontale ale țăranului intelectual.

— Mai bine mă făcea mama musafir.

În drum spre biroul lui, un glas, din camera de vizavi, îl solicită prin ușa lăsată deschisă. E directorul adjunct, inginerul Florian Șerban.

— Un montor mi-a dat o cerere a fiului său, care e inginer la București și vrea să se transfere la noi. Ce ziceți de una ca asta?

Chihaia ascultă cu ochii la un grafic de pe masă ce-i pare o dilemă. Apoi devine atent, atît la adjunctul Șerban cît și la inginerul șef Roland Wendel, ambii instalați la cîte un birou, separați de masa cu telefoane: Șerban plin de un calm care îi surprinde pe toți de la grup, nu joacă nici tragedie, nici comedie, Wendel, tacitum de parcă e condamnat la tăcere și la pîndă.

— Amatorul e constructor, instalator! întreabă Chihaia la rîndul lui.

— Constructor... Sorin Blanu îl cheamă.

— Vedeți ce-i cu el. S-a certat cu nevastă-sa, cu amanta?

Șerban zîmbește. Cunoaște chiar și un amănunt.

—Nu știu ce se pricepe să facă, dar am auzit că la întîlnirea unor tineri ingineri cu un inginer șef, Blanu s-a prezentat astfel: **Eu sînt viitorul inginer șef.** Ce ziceți de glumă?

— Să vină, spune Wendel pe neașteptate.

Nu se domolește bine convorbirea cu Calafatul, care nu este o ceartă, doar un mod de conlucrare mai convingător, că prin atitea uși lăsate vraiște, pe culoar alții se fac auziți. Dacă asculți mai atent reușești să înțelegi că afară se duc două discuții aproape concomitent.

Prima și cea mai nepotolită.

— Să vă fie clar, fraților, spune președintele sindicatului cu toată autoritatea. Ați scris, undeva, băgați de seamă, că la aprozarul nostru nu-ți vinde salată verde dacă nu cumperi și garoafe roz!

—Roz? Păi, da. Eu mănînc salată verde și nu garoafe roz. Ar trebui s-o știi că ești de la sindicate și eu sînt clasa muncitoare.

— Lăsați clasa muncitoare!

— Ai vrea dumneata! Să-ți fie și mai clar! A doua discuție.

—Pe noi altceva ne supără. Lucrăm opt oameni în acord și doi plecară. De ce să nu luăm noi banii la ăia care plecară și de ce să-i ia statul, că doar...

— Mai are careva vreo întrebare? strigă președintele.

Exasperată, secretara lese pe culoar. Intervine energic.

— Tovarășe președinte, așteptăm vizita unei delegații de străini. Vă rog, intrați în birou.

Chipul liderului sindical, ca un romb, roșu, își pierde orice expresie.

— Credeți că știu românește?

— Poate că aud, totuși, e de părere secretara.

Chihaia închide ușa, să nu își mai audă națiunea lui de constructori. Privește cerul, privește șoseaua ce trece pe la ferestre în frenezia hurducată a basculantelor de mare tonaj, la capătul căreia se aude cîntecul unor cocoși. Are atîtea neînțelegeri de rezolvat la ședința convocată de beneficiar și el așteaptă musafiri.

Secretara anunță din ușă:

— Au sosit, cu un microbuz Mercedes.

Inginerul șef și directorul adjunct ies primii pe culoarul lung și întunecos, împodobit cu afișele bătătoare la ochi ale protecției muncii. Ultimul lese directorul. Un grup, solemn, format din trei arabi și doi români, toți îmbrăcați în costume de culoare închisă, își fac apariția.

. . . . . .

Odată depășit acest contact, străinii și gazdele trec în biroul lui Chihaia. Secretara aduce tava cu cafele, face să dispară o scrumieră improvizată dintr-o piesă auto în favoarea alteia de sticlă apoi, înainte de a închide ușa, semn al excepției, reflectează deodată asupra calității cafelei oferită unora care au inventat cafeaua, cît și la absența unei băuturi, nealcoolizată, în afară de apa din cafea. Următorul, care se impune în atmosfera de curiozitate stîrnită, e directorul de la București.

— Cer scuze pentru întîrziere. Arhitectul Saadi, inginerul Larbi și imamul Hilal au ținut să vadă două mînăstiri din drumul nostru.

— Veniți de la Tîrgu-Jiu? întreabă Chihaia.

— Da, aseară, am dormit acolo.

Wendel, după ce îl observă pe unul dintre străini care se joacă cu niște mătănii, încearcă o nedumerire.

— E cineva preot?

— Mai mare decît un preot, clarifică traducătorul. Și, în termenii curteniei, traduce arabilor cele ce se discută.

Conducătorul grupului bea cafea și continuă:

— Chihaia, dragă, te mai lămuresc eu... Prima problemă: Antrepriza **Saadi and Co** construiește în una din țările arabe, o moschee de prestigiu, cu sens pacifist în lumea islamică. Zic bine? îl întreabă el pe traducător. O moschee cu două minarete înalte, cam cît coșurile de fum de la T. Arhitectul Saadi le-a văzut în toamna trecută și i-a plăcut tehnologia de execuție. Deci, vizităm coșul de fum numărul 2.

★

— Iar acum, partea cea mai neplăcută a vizitei, urmează directorul din minister. În baza unui acord intervenit, un maistru și doi mecanici-glisori vor pleca să lucreze la moschee. Un maistru și un mecanic-glisor îi avem, s-a rezolvat cu un alt grup. Dumneavoastră ne dați al doilea om, peste două luni, cînd terminați coșul de fum.

Chihaia dă pe gît și ultima cafea din ceașcă iar cînd Larbi desface o cutie cu țigări de foi **Balmoral**, primește pe loc [illegible] de a fuma. La rîndul lui, Wendel începe în munte mai multe fraze și aproape că se și fixează asupra [illegible] dintre ele: vedeți bine, judecînd după eforturile pe care le facem, asta ne-ar da de bătă... Țara așteaptă energie electrică. Dar, [illegible] nu își poate permite. Proptit și mai bine cu coatele pe birou, cu un aer intransigent, încearcă altul.

— Dacă îmi dați asigurări că la primul coș de 320 de metri avem omul nostru acolo, vă ajutăm.

— Acordurile sînt ca și semnate, tovarășe inginer șef, cred în cele [illegible]. Eu cred și în schimbările care pot interveni, [illegible] ministerul din minister.

— Aflați care dintre [illegible] interesa în schimb, dispune el amabil. Anunțați sectorul că venim.

După pauza de masă de prînz, microfoanele de la solul coșului de fum numărul 2 transmit pe platforma de lucru un [illegible] strigat din adîncul pămîntului. Doar vechii corăbieri mai răcneau astfel cînd zăreau pămînt.

— Bossul! Și capete albe | strigă electricianul.

Aceasta este porecla directorului de grup și respectiv a celorlalți șefi care poartă căști albe de protecție.

Doar cîțiva muncitori risipiți prin labirintul turnului, ca niște carii care circulă printr-un copac, nu aud vestea, nici apelurile semnalizărilor la urcarea ambelor lifturi. Printre aceștia e și șeful de echipă Adam Soare.

Pe a cincea pasarelă de control, abia montată în jurul coșului de fum, la cota + 230 de metri, Soare taie o bară de fier cu mișcări energice. Călare pe o grindă metalică, la fiecare mișcare a brațului, picioarele i se bălăbănă deasupra unui vid verde. La intervale destul de egale, încălzit și obosit, dă capul pe spate să-l răcorească vîntul și din casca pe care o ține alături, fa în trei degete cireșe, cărora le dă drumul în gură: un nod puternic se ridică și coboară pe gîtul lui întins.

Cu o nouă privire trecută pe linia zării, Soare se lasă peste unealta de tăiat fierul, fericit. Nu fiindcă s-a întîmplat ceva — n-a fost nimic de semnalat pe aici decît cerul și el — și nici că s-a spus ceva important. Nici n-a prea deschis gura să vorbească. Nici măcar ce se vede de la înălțime nu este ceva neștiut: un ținut deluros, case și mici și mari, cimpuri, utilaje, ansamble metalice în montaj. Dar, ajuns deasupra tuturor acestora, simți mai bine cum ceea ce ai te scutește de a mai rîvni.

Fără vreo fobie mai importantă, din cîte oamenii duc, străinii, cît și ministerialii, îndrumați de Chihaia și Wendel, apar în șir pe pasarele de control și a coșului de fum. Cum metalul hîrjîie și omul care-l taie nu aude nimic, conducătorul grupului întreabă:

— Cine-i Adam Soare?

— Eu! face acesta. Ca să poată vorbi, scuipă un simbure de cireașă, apoi altul, iar cînd îl vede pe **boss**, înghite sîmburii rămași în gura.

Datorită reacțiilor diferite care se desenează pe fața lui Soare, a bossului și a lui Wendel, directorul din minister devine de-a dreptul neîncrezător.

— Atunci, eu sînt meșterul Manole, glumește el.

— N-am ce vă face, răspunde Soare.

Rîd toți. Din politețe rîd și arabii. Soare își agață fierăstrăul deasupra vidului, descaleca grinda și într-o iscusită echilibristică vine cu casca de cireșe spre necunoscuți: cireșe mici, necoapte, cu multe frunze printre ele, culese dintr-un pom, dimineață, la ieșirea din colonie unde locuiește la T. Întinde casca pe rînd, tuturor. Translatorul profită de acest moment picant și tălmăcește străinilor, în arabă, numele de Soare.

Meditativul imam Hilal ține cîteva cireșe în palmă și nu se hotărăște să le mănînce. Nicidodată pînă în această țară, urcat pe un turn în lucru, aproape de un altul și mai înalt, nu a simțit atît de intens o stare de har și nu a fost atît de atras ca în fața omului care le este prezentat. Atît de atras de acest cer albastru, aceste turnuri albe care compun un înalt drapel al păcii, drapelul unei națiuni care-i îmbracă orașele și coloanele sale.

— **Oh, yes, mister** Soare! exclamă Hilal în englezește. Apoi într-o românească tăiată încearcă din nou: Do-m-nu Soare.

Translatorul explică omului în cauză.

— Sînt arabi.

Cu mîna rămasă liberă, Soare taie aerul în două.

— Nu! Soarelui nu-i zici **mister**. Nici domnule.

Această condiție, tradusă, stîrnește interesul arabilor și nu mai puțin a lui Chihaia și Wendel. După Hilal, inginerul Larbi încearcă versiunea sa proprie.

— **No**... Phoebus, Ra...

Traducătorul ajută mai departe.

— Așa se numea soarele la popoarele vechi.

— Nici pomeneală! o ține Soare întruna și rîde. Aici nu sînt soare, sînt prea aproape de cer. Să-mi zică meștere, e mai bine. Și ce altceva doresc domnii de la mine?

Șefii grupului de șantiere, împreună cu cei de la București, care vorbesc în numele arabilor, îi lămuresc scopul întîlnirii lor. Astfel meșterul află cîte ceva despre niște interese **reciproc avantajoase**, cum se exprimă directorul de la minister. Dar **bossul**, ce zice el cu adevărat? În acest punct, sensibil, cedarea lui sau a altuia, Soare se dovedește de o curiozitate, uneori, stîngheritoare. **Bossul** nu își face iluzii despre o asemenea plecare și nutrește în secret un vis personal: vrea să țină un picior în fiecare tabără, să-l prețuiască unii ca să facă interesele altora? Soare mănîncă cireșe și ascultă. Inginerul Larbi, specialist în probleme de rezistență al antreprizei **Saadi and Co**, se plimbă pe pasarela cotei însoțit de inginerul șef Wendel care-i explică soluția de execuție adoptată de ei.

În acest timp, prezența bleurilor de oțel ridicate în paralel de către montori, la peste nouăzeci de metri înălțime — recorduri de nesomn — rotiri de macarale cu brațele deschise în demonstrații reci, își pierd fascinația la simplul semnal al unui Diesel. Odată cu Soare, care se uită în jos, privesc și ceilalți mica locomotivă albastră cu roțile roșii și etichetele cromate lucesc pînă la ei, pînă cînd urcă pe șinele lustruite spre munți și minele de cărbune, urmată de vagoanele tăciunii, asemănătoare întrutotul cu [illegible] cu cheie, dorit mai des de bărbați și mai rar de copii. Tot mai aproape de gară, micul [illegible] mărește neîncetat subdimensionarea, totul devine pitic la trecerea lui, podurile peste ape, [illegible], deși duduitul pe care-l scoate este din ce în ce mai mare cînd intră în minerul [illegible], unde la această oră, scutită de schimburi, va lăsa cîțiva călători, un sac cu [illegible], cîteva pachete militarilor în termen de la [illegible] și [illegible] cu vești bune de sănătate, [illegible], note stricte de punere sub cercetare și [illegible], sau cunoscutele cereri bănești adresate [illegible] din partea familiilor rămase departe.

Inginerii Larbi și Wendel se întorc din vizita pe care au făcut-o în jurul turnului în lucru. Wendel ține în mîini, peste mapa colegului arab, un plan general și o serie de fotografii în culori ale [illegible] viitoarei moschee. Atent să [illegible] le [illegible], Wendel le-a arătat și celorlalți care nu le-au văzut.

Soare aruncă cireșele din cască, suflă în ea, o pune pe cap și privește proiectul. Larbi îl imbie cu o țigară de foi. Are în fața ochilor un fel de palat al [illegible], imaginat din sute de arcade albe, montate pe coloane albe, cu zeci de cupole albe, vast careu alb și scund ca înălțime, conceput în mirajul luminos și galben al deșertului: împărăția setei. Toată această proiecție din care țîșnesc în alb două turnuri foarte înalte, cu balcoane, ce iau sfîrșit în niște săgeți de oțel, rîncezi spre a susține două semiluni, te poartă spre ceva tonic, necunoscut.

Un [illegible] templu în mijlocul unui război.

— E o [illegible], spune Soare impresionat.

Translatorul arhitectului, traducătorul, le vorbește străinilor despre mîini Mînăstirii Argeșului. Apoi îi recită lui Soare cunoscutele versuri:

— Să-mi spuneți cu drept cu mîna la piept,

Dacă v-aș[illegible], alta să durați...

Neașteptat, Soare răspunde prompt:

— Altă [illegible], pentru-nchinăciune.

Mult mai strălucitoare și mult mai frumoasă?...

Larbi pune în mapă fotografiile, pliază planul, [illegible] deodată de cît-va mîini. Marele imam se întreține cu arhitectul Saadi, mai puțin vorbăreț. Ecouri pălrelnice, cuprinse ca într-o surată și un verset din Coran, le procură lamentații auditive. După ea, traducătorul transmite:

— Tot omul este în drum spre un Dumnezeu, e de părere Eminența Sa Hilal. Și **Alah akbhar**

— Alah cel mai mare. Ești credincios, meștere Soare? te întreabă domnile lor.

— Eu zic că ajunge de cînd crede bătrîna și nevastă-mea, spune el cu un respect pe care surîsul lui îl dezminte. Devine pripit: În legătură cu mînăstirea și cele două coșuri ale ei...

— Minarete, îl corectează Wendel.

— Minarete, turnuri... Nu țin să plec nicăieri.

Directorul de la București urmărește ochii șefului de echipă umbriți de cozorocul căștii negre și astfel pare că vrea să sublinieze că tot ceea ce s-a auzit nu poate fi un răspuns serios.

Apoi se uită la traducător: de data aceasta pentru a nu mai întîlni privirea lui Soare.

—Așteptați, îi cere el acestuia. După care se adresează lui Soare: Vrei să te mai gîndești? Asta, da.

— La ce să mai lungim vorba. N-am ce căuta, acolo. Dacă doriți am să vorbesc eu, fără dumneavoastră, cu șeful de echipă din schimbul care intră la ora șase. Băiat bun, face minuni dacă pleacă... Da, mîine, azi e zi de leafă.

Chiar și fără traducător arhitectul Saadi și poate și ceilalți doi înțeleg că meșterul refuză să plece. Rezemat de pasarelă, el plimbă cu o încetineală extremă manșeta albă a cămășii și explorează rotirea secundarului pe ceas, în așteptare a ceva care să-i contrazică impresia.

Directorul din minister, insistă pe lîngă șefii grupului.

— Tu, Chihaia, n-ai nici o trecere, nici dumneata Wendel, director și inginer șef?

— Asta-i pîinea unui director în construcții, amintește Chihaia **împărțit**. De găsit, găsim noi pe cineva, la un alt șantier. Nu vă lăsăm noi.

Surprins de atîta îndărătnicire, Wendel, asigurat, spune pe un asemenea ton încît nici Chihaia nu știe dacă e al siguranței, al încercării sau regretului?

— De ce nu pleci, Adame? Ai să lucrezi la o lucrare marca lux. Călătorești, vezi deșertul, țări străine.

Soare privește norii care la distanță gonesc razant cu înălțimea la care sînt el.

— Deșertul?... Cît privește țările acelea, dom' inginer șef, le văd cînd vreau la televizor. Răspunsul meu e nu.

Discuția se încheie.

— Comunicați-le că nu poate pleca, îi spune directorul din minister, traducătorului. Mai mult nu-i nevoie.

Saadi și Larbi îi string mîna lui Soare, deopotrivă de încredințați că au sosit la o întîlnire inutilă, că s-au dedat unui lucru fără speranță. Marele imam, Hilal, la ieșirea de pe pasarelă, se mai întoarce o dată să-l vadă pe meșterul de coșuri înalte de fum și în rafinatul său stil de a gîndi, descoperă în această călătorie că nimic nu a fost mai demn pentru Phoebus, printre altele și patron al artelor și științelor, decît practica **zidăriei**.

(Fragmente de roman)

Sabin Bălașa: „Prietenie de luptă"

IOANA DINULESCU

Discurs despre temelie

O sămînță roditoare, încăpătoare
cît o țară: în inima ei, noi visăm
și zidim. Sîntem fii pașnici
ai unui popor pașnic, noi luptăm
cu mistria și plugul,
nu gloanțe trimitem spre zare,
Comunismul nu-i pentru noi un cuvînt
dintr-o carte răsfoita în pripă;
viața noastră îl are la temelie,
sub steaua lui, fapta noastră
nu e risipă.
Respirăm în visul de zbor al unei
aripi, înălțăm case, săpăm tîntini,
mingîiem prunci;
iubim floarea și rodul,
glia și pajiștea ce-așteaptă coasa.
Comunismul e pentru noi toate acestea
și, încă, e apa limpede
pe care începutul o slăbănește din stîncă.

Alegem cărămida trainică

Știu muguri plesnind de lumină. Iulie —
poartă de jar spre roade viitoare;
simburii mărului mocnesc în livadă
sub armură de rouă și de soare.

Înălțăm case; partidul ne-nvață s-alegem
cărămida trainică de cea pieritoare,
amestecăm varul, cimentul cu apă de munte,
limpede să fie fereastra, dimineața de floare.

Noștem și creștem între culmi carpatine,
cîmpii ne leagănă pe aripă de humă,
coboară pașnic ochiul soarelui peste ogor,
ne apără grădinile de brumă.

Astăzi și Mîine — sub steagul tricolor,
sub flamura de purpură-nsemnată;
țăranii, muncitorii — fiii partidului, de-o seamă —
descoperim izvoare sub glia afinată.

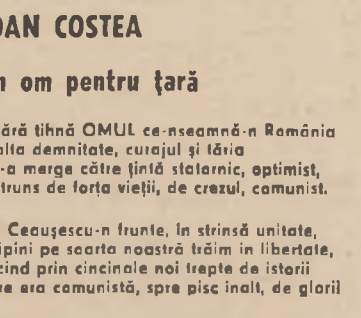

NICOLAE PETRE VRÂNCEANU

Sărbătoare

În august lumina
Are culoarea piersicilor coapte.
Spice de aur s-au preschimbat în pîine.
Ard frunzele-n ramuri
Și prunții și-aninică strigarea
în finul culcat de ultima coasă.
Țara își schimbă în august
cămașa de vis și de muncă
în albă podoabă;
zaua de luptă și-o schimbă
în flamură nouă, de cîntec.
Abia se despică de ziuă
Și roua cu vuiet se cerne.

●

IOAN COSTEA

Un om pentru țară

E fără tihnă OMUL ce-nseamnă-n România
înalta demnitate, curajul și tăria
de-a merge către țintă statornic, optimist,
pătruns de forța vieții, de crezul, comunist.

Cu Ceaușescu-n frunte, în strînsă unitate,
stăpini pe soarta noastră trăim în libertate,
urcînd prin cincinale noi trepte de istorii
spre era comunistă, spre pisc înalt, de glorii

Pe El, cîrmuitorul, îl știm mereu prin țară,
la cîmp cu tractoriștii în prag de primăvară,
turnînd o șarjă nouă, pornind hidrocentrale,
prefigurînd pe hartă orașe, magistrale.

Îl știm prin abataje, prin haldele de grîne,
prin fabrici de tractoare, de strunguri și de pîine,

gîndind cu inginerii, la sfat cu arhitecții,
vorbind cu-nvățătorii, ori inspirînd poeții.

E pretutindeni unde se naște-o casă nouă,
împarte cu noi greul și pîinea de din două,
e prieten bun și frate cu cei ce-n hărnicie
înalță noi columne pe-a țării veche glie.

Copiii-l spun părinte și-i cîntă gîngășia
cu care ocrotește pe cei ce-n România
sînt fragede mlădițe din trunchi voinic de țară,

purtînd în ochi lumină, o nouă primăvară.

Cei mari îi spun din suflet „tovarăș mult stimat",
văzînd în el modelul de om adevărat,
neostenit în muncă, la greu răzbătător,
slujind cu vrednicie al său viteaz popor.

Prin tot ce-a scris prin vreme, în anii denși, de viață,
ne-a înarmat în luptă cu-o operă măreață,
izvor de-nțelepciune, lumină și știință
de-a birui în luptă, uniți într-o credință.

Iubit de țara mamă, cinstit departe-n lume,
prin glasul său puternic el face să răsune
voința românească de pace și dreptate,
de-ncredere în viață, progres și libertate.

Cu Ceaușescu-al nostru, în cincisprezece ani,
la vremea rodniciei, pe glie suverani,
ne-am făurit din trudă, iubire și sudoare
un nou destin și-o țară, frumoasă ca o floare.

HORVATH DEZIDERIU

Constelații de august

Soarele, ce a răsărit de după gratii de nori
Odată cu strălucirea fierbinte a lui August,
A făcut ca pămîntul acesta mioritic
Să primească, să se împlinească
în culorile zorilor.
Fața, pînă atunci ascunsă a pămîntului
în nuanțe de humus, se răcorea în verdele aprins,
Renăscut din sămînța cîmpului.
Mioarele își scăldau în voie
Albul de lumină din straiele strămașești
în apa vie din constelații.
Chipuri noi de viteji se înmulțeau
Odată cu urcușul drept al trupurilor noastre
Spre freamătul faptelor, spre adîncul, ca de ocean,
Ce se contura în gînduri-cutezanțe.
Zorile, parcă nemișcate, stăteau de gardă
Frămîntărilor firești,
Izvorîte din necesitățile înfăptuirilor.
Brațe de oțel se adunau în șiruri ordonate
Să culeagă dulceața însetată a vieții,
în timp ce Pasărea Măiastră se avînta,
Odată cu noi,
în zborul său liber spre fericire!

●

VIOREL VARGA

Bărbat între bărbați

Sînt vremuri de-mpliniri, pe harta țării
Un început de anotimp în glie —
Braț de bărbat la trudă dreaptă
Stejar crescut în trup de România.

Îndemn ești și de-a pururea măsură
Cetății îi alegi înaltul zbor,
Pecetea-acestui bine spre mai bine
Gîndul și vrerea-ntregului popor.

De cincisprezece ani încoace
Cu Tine-n inimă și-n gînd ne profilăm pe zare
Cioplim Carpații, Dunărea oprim
Și ne cinstim cu pîine și cu sare.

Și pentru damna noastră libertate
Pentru ce dai și pentru ce ne ceri
Bărbat între bărbați îți mulțumim
Ca pentru rod a toamnă unei veri.

În veci de veci către norod întoarsă
Fie-ți credința pe această glie
Să urce națiunea spre comunism în zbor
Și Tu să-i fii de-a pururi temelie.

●

PAVEL PERES

Urcînd în istorie

Atîtea sunete mai poartă lutul
Care-nflorește-n praguri pe cerdac
Că pînă azi se-arată începutul
Sunînd adînc prin tot ce-nseamnă dac.
Și dacă-a fost ca să trăsară riul
Sub piatra păstrătoare de cetăți
Tot a rămas și azi în lanuri grîul
Zidind columne în eternități.

În urmă, departe, departe,
Fugarnicul veac stă aprins
Memoria-i e peste moarte
Acestui pămînt neînvins;
Cenușa din vechile-altare
A zale răsună și-a scut
Pe-ntinderea țării-n mișcare
Luceafăr de ziuă-a trecut.

— Să fim aici în sfînta-ntruchipare
Stăpîni pe toate cîte le-am făcut
Cît mai sclipește soarele în zare
Să fim în luptă tainici ca-n sărut!
Să fulgerăm dușmanii-n gînd și-n locul
în care armele și-au pregătit
Să n-așteptăm din lancea lor norocul
Să fie țara — viață de trăit!

Așa grăi napraznicul cuvînt
Rex Burebista: hotărîte clipe
Și vulturii ca stelele în vînt
Purtau cu sine flăcări pe aripe.

Era înalt, nu-l cuprindea vederea
Unui așteaptă aproape stînd
Avea ai săi de mult părerea
Că-i forma pămîntească-a unui gînd
Veghind cum urcă soarele-n izvoare
Peste vecii — un neam care nu moare.

Pe cîmpul arămiu dă ceru-n floare
Dar cînd bărbații-s duși pe la război
Femeile n-adorm de întristare,
Le țes sub lună straie albe, moi
Și prunci crește blînd legănați sub vrajă
Iar jocul lor vinare-i de mistreți
Beau apă din ulcior cioplit în coajă
Și cresc cu țara iubitori, semeți.

Desene de
Aurel Ștefan Alexandrescu

Din înălțimea sa de neam mai zise:
— Priviți făclia muntelui cum arde
Priviți însemnul tălmăcit de vise
Să treceți șiruri aprige de barde
Pe-ntinderile noastre în tăcere
Aici e locul nostru de-nviere.
Acum este clipa, să stăm drept în istorie
Priviți cu gîndul și grăiți cu gîndul
Pecetluiți-vă țara cu glorie
Pentru neamurile care vor veni peste vreme de-a rîndul.

Sunase cornul pe sub cer roșcat
Ca într-un vis redeșteptat de moaște
Văpăi de dor deasupr-au fulgerat
Și azi în urma lor ne recunoaștem.

Mai spuse-ncălecat în raib de pară:
Mărită fie noșterea cetății
Și fiii ei ce-n veci o-ncununară
Mai luminoasă ea prin voi s-apară:
Că dragostea-i măsura libertății.

FONDUL PRINCIPAL AL CULTURII ROMÂNE

Între Neagoe Basarab şi Manuil din Corint (I)

UN RĂSPUNS AMÎNAT

Studiul intitulat **Remarques sur les versions grecque, slave et roumaine des „Enseignements du prince de Valachie Basarab à son fils Théodose"** apărut în **Byzantinisch-Neugriechische Jahrbücher**, volumul 21 (1971—1974), la pag. 249—271, are 22 de pagini plus 1 planşă cu fotocopia de pe manuscrisul versiunii slavone, cu însemnări marginale. O scurtă introducere generală destinată orientării cititorului străin asupra operei lui Neagoe şi problemei în discuţie se încheie cu precizarea obiectivului acestui articol :

„Înarmat cu aceste felurite ediţii, Dl. Zamfirescu (ce se sprijină şi pe totalitatea a ceea ce a fost scris cu privire la **Învăţături**) a susţinut o teză de doctorat axată pe marile probleme controversate pe care le ridică acest text celebru. Tocmai anumite puncte din lucrarea sa ne vor reţine aici atenţia : cum noi vedem într-o lumină diferită unele din problemele abordate de el, ne permitem să schiţăm aici remarcile noastre, care, nu ne îndoim, sînt menite să atragă un tir de ripostă din partea acestui cercetător şi al altor specialişti ai „chestiunii homerice" a literaturii române, ca să reluăm şi noi, după dl. Leandros Vranoussis, cuvîntul faimos al lui Demostene Russo".

În continuare, Petre Ş. Năsturel împarte articolul său în două capitole : I. **Neagoe Basarab, auteur ou inspirateur des „Enseignements" ?** (p. 249—266) şi II. **Le traducteur des „Enseignements" en roumain au XVII-e siecle : Udrişte Năsturel ou le metropolite Étienne ?** (p. 266—271). Ne vom ocupa în special de primul capitol, din care vom traduce pasajele importante.

Amintind cititorilor împrejurările în care a avut ocazia să redeschidă, în 1959, dosarul „autenticităţii" **Învăţăturilor**, Petre Ş. Năsturel precizează că încă de atunci nu s-a înscris printre susţinătorii paternităţii **directe** a voievodului :

„Am demonstrat că **Învăţăturile** aparţin într-adevăr acestui voievod. Dar am susţinut că Neagoe era **comanditarul** lor, deoarece tonul foarte religios al majorităţii textelor ce compun acest tratat vădeşte în mod indiscutabil spiritul şi cultura teologică a unui om al bisericii. Avansam foarte ipotetic numele primului egumen de la Argeş, Iosif, admiţînd totodată că Neagoe a putut pune mîna spre a retuşa ceea ce scrisese acesta. Conchideam că, la fel cum voievodul român era „autor" de biserici şi de mănăstiri, de cărţi tipărite şi de manuscrise, de broderii somptuoase, de icoane etc... el este, în acelaşi înţeles, şi autorul, să zicem moral, al **Învăţăturilor**."

Referitor la discuţiile ce au urmat acestei comunicări, se afirmă că „istoricii români (afară de Panaitescu, combătut imediat de Zamfirescu) au admis demonstraţia mea cu privire la apartenenţa **Învăţăturilor** aceleiaşi epoci cu inscripţiile de la Argeş" dar dacă unii au manifestat **aceeaşi rezervă faţă de ideea paternităţii depline (la paternite pleine et entiere)** a lui Neagoe, „cei mai mulţi, cu lux de [illegible], au afirmat că **Învăţăturile fuseseră redactate** într-adevăr de către voievod, prezentat ca un al doilea Marc Aureliu, un Machiavel român, un teoretician al monarhiei absolute, un gînditor politic fără pereche etc. În această direcţie, d-nii Dan Zamfirescu, Gheorghe Mihăilă, Virgil Cîndea, Manole Neagoe şi alţii (după B. P. Hasdeu) s-au dedat la speculaţii foarte interesante, chiar dacă din cînd în cînd contestabile."

Faţă de această masivă adeziune la ideea paternităţii directe a voievodului, Petre Ş. Năsturel a trebuit să-şi aştepte ceasul („J'attendais donc mon heure"), adică prilejul de a demonstra justeţea opiniei sale, potrivit căreia nu Neagoe, ci o altă persoană este autorul material al **Învăţăturilor**.

În 1962 apare un articol de Ch. P. Patrinelis care semnala existenţa unei epistole teologice a lui Manuil din Corint către Neagoe Basarab, epistolă ce trata despre diferenţele între catolici şi ortodocşi. A fost ocazia ca Năsturel să revină asupra subiectului, după obţinerea fotocopiilor textului respectiv. În **România literară** (nr. 51 din decembrie 1969) el a publicat articolul **Manuil din Corint către Neagoe Basarab** în care, semnalînd descoperirea acelui text, atrăgea atenţia asupra preocupărilor teologice ale lui Neagoe şi trăgea concluzia că „lucrarea (prima dedicată unui voievod român) **dovedeşte fără nici o îndoială preocupările teologice ale lui Neagoe**. Oadversarii autenticităţii **Învăţăturilor** se mirau tocmai de bogăţia cunoştinţelor teologice ale autorului lor, socotind cu neputinţă ca Neagoe să fi fost autorul lor. **Iată acum proba că domnul român se pricepea în teologie, cerînd la nevoie luminile literaţilor străini. În consecinţă, Neagoe poate fi (s.n.) autorul ÎNVĂŢĂTURILOR şi părerea noastră că a putut fi ajutat în redactare capătă în putere**".

„Cîteva luni mai tîrziu — continuă autorul — în mai 1970, la al II-lea Congres internaţional de studii sud-est-europene, Dl. Leandros Vranoussis prezenta o comunicare senzaţională sub titlul **Les Conseils attribués au prince Neagoe et le manuscrit autographe de leur auteur grec**, **ou La question homerique de la littérature slavo-roumaine enfin resolue**. Foarte aplaudată de participanţii români (toţi aveau să dea înapoi la întoarcerea în Bucureşti, afară de mine care am rămas la Atena) această lucrare avu dubla calitate de a repune problema **Învăţăturilor** pe un teren nou şi solid, şi de a provoca în România o serie de studii mai mult sau mai puţin întemeiată pe zvonuri (sur des on dit). În ceea ce-l priveşte, Dl. Zamfirescu se grăbi să-şi ia poziţie foarte net" (se citează prefaţa la ediţia **Învăţăturilor**).

Relatînd în continuare împrejurările în care a fost susţinută apoi, în septembrie 1971, comunicarea de la Bucureşti a învăţatului grec, P. S. Năsturel scrie :

„În urma acestei noi comunicări, urmărită cu ardoare de Dl. Zamfirescu, presa românească publică mai multe articole de luare de poziţie. Iar în cele din urmă apăru (1973) teza D-lui Zamfirescu, axată în bună parte în jurul polemicii cu bizantinistul grec. Discuţiile pe care le-a purtat chiar la Bucureşti cu dînsul (şi în prezenţa altor savanţi) i-au permis să nuanţeze, dacă nu să modifice punctul său de vedere.

Petulanţa plină de temperament a d-lui Dan Zamfirescu riscă să influenţeze pe cititorul cucerit de brio-ul şi bago-ul acestui neobosit cercetător, ale cărui merite indiscutabile îmi face plăcere să le subliniez. Dar, cum eu nu subscriu la unele dintre afirmaţiile sale, cred că trebuie să iau poziţie cît mai repede, spre a împiedica astfel ca problema **Învăţăturilor** să devieze de pe linia ei autentică. O fac cu toată buna credinţă, declarîndu-mă gata să-mi recunosc eroarea dacă-mi va fi administrată contra-demonstraţia".

Şi după ce rezumă tezele susţinute de L. Vranoussis în cele două comunicări (cititorul poate lua cunoştinţă de ele în direct, din textele respective, prezentate de noi în **Anexa** cărţii citate) oprindu-se şi asupra replicii subsemnatului („În riposta sa Dl. Zamfirescu a insistat asupra faptului că textul grec era o traducere din slavonă"), Petre Ş. Năsturel trece la propria-i argumentare, pe care o vom reproduce mai departe **in extenso**.

Înainte de aceasta aş vrea să atrag însă atenţia că discuţiile de la Bucureşti, atît cele cu caracter personal cît şi cele din forumul Congresului, nu au adus din partea mea nici un fel de „nuanţare" a poziţiei iniţiale, necum o schimbare. Am rămas ferm la ceea ce am spus în 1970 în prefaţa ediţiei **Învăţăturilor** : textul slavon este **primordial**, cel grecesc este o **traducere**. Rapoarturile dintre ele sînt clare şi evidente pentru oricine poate face comparaţia în cele două limbi. Singura mea „nuanţare" constă în elogiul — deplin meritat — pe care l-am adus învăţatului grec, la Congres, pentru identificarea celui ce a scris codicele III al mănăstirii Dionisiu de la Athos, codice în care se păstrează versiunea grecească a **Învăţăturilor**. Contribuţia sa importantă la fixarea în felul acesta a termenului **ante quem** al redactării **Învăţăturilor : 1530** (cînd moare Manuil din Corint) nu poate să fie decît aplaudată de orice om de ştiinţă obiectiv şi am făcut-o din toată inima, ceea ce nu mai pot face pentru „contribuţiile" de acum ale d-lui Năsturel !

Să urmărim, în continuare, aceste „contribuţii".

„În aparenţă — scrie dl. Petre Ş. Năsturel — Dl. Zamfirescu are dreptate. Aşteptînd ca Dl. Vranoussis să publice cele două comunicări cu acribia ce-l caracterizează (şi nu voi avea indelicateţea de a vrea să refac demonstraţia sa, întemeiată în mod categoric pe rezultatul examenului **paleografic** (subl. n. D.Z.) al scrisului ce aparţin lui Manuil şi al manuscrisului grecesc al **Învăţăturilor** mă mărginesc la cîteva observaţii ce decurg din lectura **Învăţăturilor** şi a bibliografiei relative la ele.

Să admitem — mi-am zis — că textul slavon este originalul şi că cel grecesc ar fi o traducere care conţine un „mare număr de adaosuri, de modificări şi de înflorituri stilistice, datorate în mod evident lui Manuil" cum afirmă Zamfirescu. În acest caz, **cărui scop îi răspundea această traducere** ? Cu toată bunăvoinţa mea, trebuie să mărturisesc că **n-am putut găsi nici un răspuns la această ipoteză de lucru**, (subl. ne aparţin) pe care totuşi o emit, căci poate va interesa pe partizanii priorităţii textului slavon.

Că el sau [illegible] avînd dreptate, cum dl. Vranoussis, sau noi însumi, iată ceea ce-mi este perfect indiferent. Ceea ce mă preocupă nu este decît ca adevărul singur să triumfe prin a se manifesta şi a se impune o dată pentru totdeauna".

Oprim aici citatul (vom continua după aceea fără a omite nici un rînd) pentru a da răspunsul imediat (vom proceda la fel şi mai departe).

Cititorul este rugat să observe două lucruri :

1. Chiar Năsturel recunoaşte că teza lui L. Vranoussis este întemeiată pe „rezultatul examenului **paleografic**" şi nu **textologic**. Paleografic, dl. Vranoussis a reuşit într-adevăr să demonstreze că pana care a scris codicele III de la Athos a fost ţinută de mîna lui Manuil din Corint. Cîţiva experţi în paleografia greacă, prezenţi la Congresul de studii bizantine de la Bucureşti, au confruntat fotocopiile manuscrisului grecesc al **Învăţăturilor** cu fotocopiile codicelui în care se află scrierile lui Manuil — manuscris cu certitudine autograf — şi au confirmat teza lui L. Vranoussis. Acest rezultat l-am admis şi elogiat cu bucurie ! Dar el **nu are nici o valoare demonstrativă pentru teza „autorului grec" al Învăţăturilor** [illegible] a dovedi că Manuil este **traducătorul** în greceşte. **Paleografia** ne spune doar atît : că Manuil a **scris** cu mîna sa codicele III de la Athos care, în felul acesta, poate fi datat [illegible] 1530 şi nu din secolul XVII, cum [illegible] Russo.

2. Esenţialul pentru demonstrarea tezei „autorului grec" sau pentru respingerea acestei teze nu este **grafia** manuscrisului grecesc al **Învăţăturilor**, ci **raportul dintre textul grecesc şi cel slavon al Învăţăturilor**, deci nu examenul paleografic, ci **filologic**. Dl. Năsturel nu discută însă filologic demonstraţia noastră, spre a o admite sau răsturna, ci face presupuneri, face — am zice — „literatură" în jurul chestiunii ! Se întreabă, retoric, ce motive ar fi făcut pe Manuil să traducă **Învăţăturile ?!** Îi vom răspunde şi noi, la fel de retoric şi de gratuit : unul foarte precis — voievodul i-a comandat să-i traducă opera în greceşte şi i-a plătit „împărăteşte" acest serviciu. Dacă-i ceruse înainte o consultaţie teologică nu putea să-i ceară şi un serviciu de traducător ? Chiar Năsturel ne-a revelat formulele în care se adresase cărturarul constantinopolitan domnului Ţării Româneşti în amintita epistolă teologală : „Preaînălţatului şi preastrălucitului şi preaslăvitului domn Ioan Neagoe mare voievod şi împărat şi autocrat a toată Ungrovlahia. Preaînălţate, preastrălucite, preaevlavioase şi preaortodoxe doamne, Ioan Neagoe, voievod şi împărat şi autocrat a toată marea Ungrovlahie..." (vezi **România literară** nr. 51, din dec. 1969). Un asemenea „patron" cu aere şi sensibilităţi imperiale să nu se fi vrut tradus în greceşte ? Şi cine altul ar fi fost mai nimerit ca Manuil ? Rămîne desigur şi ipoteza lui Emil Lăzărescu, înfăţişată în alt articol, a unei colaborări între Manuil şi Gavril Protul, după moartea lui Neagoe. Se pot găsi şi alte motive, la fel de plauzibile. Nu se pot găsi însă justificări pentru **ocolirea de către dl. Petre Ş. Năsturel a chestiunii esenţiale : raportul filologic între cele două texte, slavon şi grecesc !** Aici nu retorica ci ştiinţa are cuvintul !

Să mergem mai departe :

„Mi-am mai pus şi această întrebare : de ce Manuil — dacă presupunem că a tradus din slavonă în greacă **Învăţăturile** lui Neagoe — şi-a permis atîtea modificări, **uneori tăind, alteori deplasînd, alteori parafrazînd paragrafe — sau fraze întregi ?** (subl. n. D.Z.).

Şi atunci am înţeles ce se întîmplase (Et c'est alors que j'ai compris ce qui s'etait passe).

Neagoe s-a adresat pentru a doua parte din **Învăţăturile** destinate fiului său, lui Manuil din Corint, marele retor — adică oratorul bisericesc atitrat — al patriarhiei din Constantinopol, la fel cum procedase cînd avusese nevoie **să se documenteze** asupra deosebirilor de credinţă ce-i opunea pe catolici şi pe ortodocşi. Manuil s-a pus imediat pe treabă şi a compilat, după izvoare foarte familiare literaţilor vremii sale — **cei mai mulţi oameni ai bisericii** — **şi din memorie** (subl. n. D.Z.) un anumit număr de texte care corespundeau unui plan foarte sumar indicat de voievodul român. Textele redactate de Manuil au fost trimise în Ţara Românească, supuse voievodului (care fără îndoială ştia greceşte : trăise în intimitatea fostului patriarh Nifon, reformatorul bisericii din Ţara Românească şi poate că petrecuse ani de exil la Constantinopol) şi **au fost traduse în slavonă** (s.n.). Voievodul dădu directive traducătorului (sau traducătorilor), după ce **hotărîse să taie** sau să **adauge cutare pasaje** (s.n.) pe care le socotea folositoare [illegible] ţelului urmărit de el. Manuil nu făcea nici o taină din izvoarele sale : **poate că Neagoe** însuşi îi indicase [illegible] din ele. Pentru a cîştiga timp şi din [illegible] de minimă rezistenţă — ceea ce s-a întîmplat în toate timpurile şi epocile — traducătorul (sau traducătorii) s-au folosit de traducerile slavone care se găseau în Ţara Românească. Nu erau acestea „clasicii" de atunci ?

Şi iată că aşa se explică diferenţele [illegible] pe care lectura versiunilor greacă şi slavonă (în traducerea lui Mihăilă mai ales) şi română din secolul XVII ne îngăduie să le remarcăm.

Dintr-o dată, toate dificultăţile cad : [illegible] ca şi contrasensurile din cutare sau cutare versiune, remanierile ca şi transpoziţiile.

În aceste condiţii, Dl. Vranoussis are dreptate cînd afirmă că **Învăţăturile** au fost scrise în greceşte şi apoi traduse în slavoneşte. Dl. Zamfirescu, din partea-i, insistă pe bună dreptate **asupra diferenţelor dintre redacţiile slavă şi greacă**". (s.n.)

Să ne oprim din nou. Cititorul cu minim spirit ştiinţific şi-a dat seama deja că autorul articolului din **Byzantinisch — Neugriechische Jahrbücher** nu-şi servit mai sus nu un raţionament logic, ci ceea ce francezii numesc „une conte de fée", pe româneşte, un basm pentru copii, ocolind din nou tocmai „nodul gordian".

Fiindcă problema, în demonstraţia noastră, nu era de a explica diferenţele dintre cele trei versiuni între ele (tocmai aceste diferenţe sînt mai puţin frapante !), ci de a explica de ce textul grecesc pe care se presupune că Manuil l-a trimis lui Neagoe seamănă aidoma cu **versiunile slavone** ale izvoarelor... greceşti (cazul cel mai izbitor, dar nu unicul, e al **Umilinţei** lui Simeon Monahul), şi nu seamănă cu textele originale, greceşti ale aceloraşi izvoare.

Năsturel eludează în răspunsul său faptul clar — demonstrat încă de Russo acum aproape 70 de ani — **că nu Neagoe a mutat, a amputat, a schimbat pasaje întregi şi a adăugat fraze în izvoarele folosite, ci toate aceste operaţii s-au petrecut atunci cînd traducătorii au transpus din greacă în slavonă Umilinţa lui Simeon Monahul şi alte izvoare, adică cu o sută sau două de ani înainte de a se fi născut şi Neagoe şi Manuil din Corint !** Or, toate aceste modificări operate de traducătorii slavi ai scrierilor greceşti folosite ca izvoare în **Învăţături** apar în textul... grecesc al **Învăţăturilor** !

Fiindcă ele sînt prezente şi în textul slavonesc al aceloraşi **Învăţături**, Năsturel ca să explice de ce seamănă atît de bine textul slavon al **Învăţăturilor** cu textul slavon al izvoarelor bizantine (iniţial scrise în greceşte !) imaginează situaţia în care cărturarii români, [illegible] să traducă acele izvoare greceşti în slavoneşte, au căutat echivalentele lor în versiunile slave deja existente şi le-a plăcut la textul respectiv. Dar nu observă că basmul, astfel imaginat, nu „explică" decît jumătatea cea mai simplă a demonstraţiei noastre, lăsînd pe dinafară tocmai argumentul nostru **decisiv** care priveşte nu textul slavon ci cel **grecesc** !

Ipoteza imaginată de Năsturel ar „explica", într-adevăr, de ce acele pasaje din izvoare sînt perfect identice în **Învăţături** — versiunea slavonă — şi în traducerile slave ale izvoarelor bizantine. Dar lasă neexplicat tocmai esenţialul: **de ce particularităţile acestor intermediare slavone apar în... versiunea greacă a Învăţăturilor ?!** Ocolind exact esenţialul, Năsturel cade victimă iluziei că... „dintr-odată toate dificultăţile cad" !

Deastfel, latura tragicomică a „scenariului" său [illegible] mai pregnant atunci cînd luăm act de situaţia absurdă spre care ne îndreaptă : Manuil ar fi trimis, în greceşte, un număr de texte dintre care voievodul a ales, a tăiat (din unele) a adăugat (în ce limbă ?) la altele, şi ceea ce a rezultat este... forma slavonă a **Învăţăturilor**. Foarte bine. Dar ce s-a întîmplat după aceea cu „materia primă" livrată de Manuil ? Fiindcă noi nu avem în greceşte un pachet de „file", pe care să-l fi descoperit în arhivele de la Tîrgovişte, ci **avem versiunea greacă a Învăţăturilor**, păstrată tocmai la Athos ! Iar aceasta versiune, comparată cu versiunea slavonă (cîtă s-a păstrat) şi cu cea românească — singura integrală — se dovedeşte **identică cu celelalte două în structura ei literară, în succesiunea ideilor şi ordinea frazelor din fiecare capitol, în alternarea părţilor originale cu cele împrumutate din izvoare**. (Am arătat clar aceasta în cartea mea).

Cine a realizat, din „materia primă" a lui Manuil, această versiune grecească identica cu cea slavonă şi românească ? Tot Neagoe şi cărturarii săi autohtoni ? Atunci de ce mai aveau nevoie de Manuil, cînd se lucra aşa de perfect, chiar în greceşte, la Tîrgovişte sau la Argeş ?

Năsturel a foiletat în grabă („Je dois prendre position au plus vite") cele trei versiuni, nu le-a comparat rînd cu rînd, şi de aceea ignoră realitatea textologică a raportului dintre ele, aşa cum **ignoră şi raportul filologic dintre textul slavon şi cel grecesc**. Altfel şi-ar fi dat seama că are în faţă, în tustrele versiunile, **aceeaşi operă**, din care s-a păstrat o treime în manuscrisul slavon (fiindcă s-au pierdut restul foilor) şi doar **partea a doua** (din care lipseşte un capitol — VI — iar capitolul IV a fost redus şi dezmembrat din raţiunile arătate de mine la locul potrivit) în cel grecesc, fiindca numai partea a doua a fost probabil tradusă... Dacă ar fi făcut comparaţii de texte ar fi văzut că diferenţele de la versiunea slavona la cea grecească sînt de ordinul celor rezultate din intervenţii stilistice ale traducătorului, iar amputările ce aparţin cu adevărat acestuia din urmă au raţiuni politice : s-au tăiat în versiunea greacă pasajele vădit antiotomane fiindcă în „Turcocraţie" asemenea pasaje puteau să coste capul pe cine le ţinea în casă ! Dar nu s-a modificat opera în sine.

Toate aceste masive deplasări de pasaje, amputări, adaosuri, de care vorbeşte Năsturel, se constată nu cînd comparăm versiunile între ele, ci cînd comparăm izvoarele în versiunile lor originale greceşti cu aceleaşi izvoare în forma lor slavonă, ambele categorii de izvoare fiind anterioare cu secole utilizărilor de către Neagoe ! Forma slavonă fiind aceea folosită la alcătuirea **Învăţăturilor** în slavoneşte a trecut firesc, **prin procesul traducerii**, în... versiunea greacă de la Athos !

Sint obligat la această explicaţie fastidioasă a unor lucruri pe care le credeam evidente în cartea mea, fiindcă constat că Petre Ş. Năsturel a răsfoit şi această carte, fără să o citească realmente (la fel cum a procedat cu **Învăţăturile !**). Dacă ar fi citit-o nu mai avea nevoie de revelaţii speciale („Et c'est alors que j'ai compromis ce qui s'etait passe !) din moment ce exact această „revelaţie" o mai avusese cineva înaintea sa, şi-i răspunsesem astfel anticipat, la pagina 282, nota 16 !

Dan Zamfirescu

UN EŞEC REMARCABIL (II)

Ceea ce ne dă „Literatura română contemporană. I. Poezia" este însă de o culoare cu totul ieşită din comun.

Autorii încep cu „clasicii interbelici" aşa cum era de aşteptat şi urmează cu „continuitate şi discontinuitate", unde încadrează pe unii dintre poeţii antebelici activi şi după război (criteriul este, probabil, tipologic). Apoi, sînt în chestiune „tradiţia liricii militante" (conform unei reprezentări ideologice şi nu estetice), „resurecţia suprarealismului şi convertirile ulterioare ale curentului în România (perspectiva este a „curentelor literare"), şi iarăşi „poetica nouă — angajare patetică" (unde e repetat capitolul „tradiţiei militante"). Acţionînd de la început tipologic, conţinutistic şi istoric, nu vedem mai nimic din realitatea literară vie care nu e reductibilă succesiv la condiţii sistematice felurite.

Următorul ciclu este al „generaţiilor" dintre care două sînt inventate de Roxana Sorescu (Generaţia revistei „Tînărul scriitor") şi de enervantul Emil Manu (Poeţii generaţiei „Cadran" şi „Albatros") iar a treia este a „cerchiştilor", urmate de „un prim val de poezie nouă" care nu acoperă nici un fenomen din istoria literară postbelică.

De la „generaţii" ne întoarcem la un fel de sociologie căci două capitole tratează despre „Consacraţii altor activităţi" (cum s-ar zice „poeţii întîmplători") şi „actori poeţi".

Fără rost e secţiunea următoare : „inscripţii şi miniaturi lirice" iar „explozia lirică" (acoperind generaţia '60) integrează de cinci ori mai mulţi poeţi decît ar fi meritat.

În fine, curioasă şi complet supărătoare este partea finală, fără nici un temei, căci sub titlul concesiv „Debuturi-certitudini şi speranţe" sînt examinaţi poeţi cu mai multe volume, majoritatea foarte buni, şi pe care o ceată de comentatori complet necunoscuţi în domeniul literaturii contemporane îi execută cu o ghilotină nepăsătoare. Aceste sistematizări izvorăsc hotărît din cea mai adîncă cecitate şi nu dau măcar cea mai mică idee despre înfăţişarea liricii româneşti postbelice. Să admitem totuşi că aşa au judecat autorii şi că acestea sînt limitele lor, că mai departe nu au văzut.

Însă din moment ce Nicolae Neagu e „consacrat altei activităţi" de ce nu şi Victor Torynopol (care e diplomat ca şi D. Trancă) ori C. Ştefuriuc (care aflu că e cizmar, ca H. Sachs)? De ce V. Săhleanu şi nu ofiţerul Traian Reu ori universitarii Gr. Smeu şi Venera Antonescu (ultima-vag poetă) ? Este Emil Botta un actor cu „preocupări" literare (cum se înţelege aici) sau un mare clasic aşa cum e în realitate ? Merită G. Chirilă şi G. Suru să fie în pluton cu Nichita Stănescu iar E. Brumaru la „debutanţi"? Oricît aş fi de înţelegător, admiţînd „tabloul", (care e în sine un nonsens) nu pot să omit inconsecvenţele care sînt peste tot. De altfel, complet ridiculă este aşezarea unor poeţi cu douatrei ori chiar patru volume, de altfel excelente, la capitolul „debuturi". Sînt E. Brumaru, Ion Iuga, Ion Murgeanu, I. Drăgănoiu, Florica Mitroi, Vasile Igna, Adrian Popescu, Dan Verona, Dinu Flămînd, Grete Tartler, Daniel Turcea, Angela Marinescu — „debutanţi" ? Atunci ce să mai zic de Ion Tudor, Dumitran Frunză, Ion Hurjui, Gh. D. Vasile, C. Săbăreanu care, se subînţelege, ar fi „afirmaţi" ?

Un aer de ignoranţă estetică e pretutindeni şi rezultatul ei este această acută mistificare unde lipsesc Vasile Vlad, Ion Mircea şi Radu Cosaşu dar admişi A. Toma, Al. Şahighian, Petre Pascu şi încă vreo cincizeci de anonimi, plus E. Manu şi Barbu Cioculescu (pe care îi comentează colegii, în producţiile lor lirice fără valoare). Cam 10—15 poeţi antebelici prezenţi aci, sînt complet inactivi în ultimii treizeci de ani (antologiile lor tîrzii ţin de istoria literară, căci altfel este „contemporan" cu noi şi Dosoftei, din moment ce îl edităm azi), şi totuşi comentatorii îi înregistrează şi produc eseuri fastidioase, îmbrăţişînd opera integrală. Pe D. Ciurezu şi pe M. Moşandrei avem a-i comenta drept „contemporani", pe Ion Barbu — nu. Ei bine, aceasta nu mai are nici un înţeles. Ce rezultat global au asemenea erori, la o examinare prea iute, minime ? Acela că, văzînd lucrurile de sus, poezia românească de la 1960 încoace ar reprezenta cam un sfert din valoarea liricii româneşti postbelice, din moment ce i se dedică două sute de pagini din opt sute. Din ceea ce era esteticeşte neglijabil, autorii au făcut obiect exegetic : ceea ce era de comentat şi cu interes literar sigur este pentru ei „explozie lirică", „debut", „speranţă". Un aer de sociologism antipatic şi de cugetare şcolărească mediocră este pretutindeni în aceste pagini care impricinează „estetismul purist al literaturii burgheze" (Adriana Mitescu), poezia modernă „unde cuvîntul caligrafie şi-a pierdut prefixul" (E. Manu, care ar trebui instruit în gramatică) şi, în fond, orişice formă de lirică în regim inovator căci autorii au gusturi vetuste, metode complet inoperative şi prejudecăţi insurmontabile. Evit să comentez textele critice propriuzise căci ar fi să menţionez cacofoniile Mioarei Apolzan, sociologismul lui M. Novicov, inocenţa Dorinei Grăsoiu (care povăţuieşte furioasă pe H. Zilieru), rezumatele „călinesciene" ridicule, produse de Emil Manu, elucubraţiile Roxanei Sorescu (Beniuc congener cu Bacovia) şi, în general, un aer de improvizaţie enervantă care este la tot pasul (la Horia Bădescu, de pildă, comentariul are patru rînduri, citatele — de cinci ori mai mult). În fine, aş putea face practic observaţii inumerabile şi mă feresc de aceea să comentez articol cu articol. Totuşi, faptele sînt acestea şi irevocabile, întrucît ireparabilul s-a produs : volumul se difuzează, cu un tiraj pe care aş fi curios să-l cunosc, şi nu rămîne decît a semnala completa inutilitate a unei astfel de întreprinderi care nu este nici „dicţionar", nici „istorie", nici „bibliografie", este o culegere de ziceri izolate, produse de un grup de cercetători, unii stimabili în altfel de activităţi, complet dezinformaţi în literatura română contemporană, pentru care, cum se zice, n-au organ. În sfîrşit, este momentul s-o spun, din tot ce a produs necălinescianul Institutul G. Călinescu (cîteva ediţii, trei-patru culegeri, o bibliografie proiectata, din cîte înţeleg, pe 5—6 volume din care s-a tipărit doar unul, restul — lucrări personale de cercetători, fără raport cu un plan oarecare) această „Literatură română contemporană, I. Poezia" este eşecul cel răsunător.

Artur Silvestri

O FLOARE

CONFABULE

— Nu se mai poate trăi în pădure, spuse cel mai înţelept iepuraş şi plecă.

După el plecară toţi iepuraşii care îl auziseră şi gîndeau la fel. Chiar aşa, în pădure era din ce în ce mai periculos să umbli. Lăsau peste tot urme şi atunci... Şi, şi, undeva, în cîmpie, şi-au făcut un oraşel numai al lor, de piatră. Cu căsuţe de piatră, cu străduţe de piatră. Peste tot numai piatră. Din casă se cobora în stradă şi din stradă se urca în casă. Nici flori, nici iarbă, nici arbori. Ni-mic. Pămîntul, dedesubtul oraşelului, era perfect închis într-o cămaşă de forţă din piatră. Nici o crăpătură. Iepuraşii, mîndri, se duceau în cîmpie după hrană ziua şi se întorceau spre seară. Urmele li se pierdeau acolo unde începea oraşul lor. Mulţi dintre duşmanii lor renunţaseră să-i mai caute. Dispăreau deodată, cum se spune, fără urmă. Un serviciu special, aflat sub directa supraveghere a mai-marelui iepuraşilor, avea grijă zi şi noapte să astupe orice crăpătură prin care s-ar fi putut strecura o umbră de pămînt. Pentru că o umbră cît de mică de pămînt pe asfalt însemna o urmă, nu ? Şi o urmă...

Şi totuşi, iată, în piaţa oraşului, chiar în piaţa oraşului, în mijlocul ei, a răsărit peste noapte, nu-se-ştia-cum-dar-mai-ales-nu-se-ştia-pe-unde, o floare. O singură floare sălbatică, înaltă, roşie. Mirarea iepuraşilor a fost desigur de nedescris. S-au făcut cercetări, s-au aplicat pedepse severe supraveghetorilor, deşi toţi iepuraşii ştiau că s-ar fi putut întîmpla oricînd ca unul dintre ei să aducă, fără să ştie, pe o lăbuţă, o sămînţă de floare, să calce exact acolo unde chiar atunci ar fi apărut o gropiţă în asfalt şi... Floarea însă n-au rupt-o, l-au aşteptat pe mai marele lor. Acesta a venit.

Era un iepuraş foarte înţelept, nepot al celui care întemeiase oraşul, aşa că nu-i fu greu să înţeleagă că nici un iepuraş nu ar fi vrut să rupă floarea. De aceea zise numai atît :

— Cu o floare nu se face primăvară.

Şi plecă. Cei mai mulţi iepuraşi însă au rămas. Unii ca să le explice odraslelor ce este firul acela subţire şi verde în vîrful căruia tremura uşor în vînt un cerc roşu.

— O floare, dragul meu, e o floare.

— Cum îi spune ?

— E-he, asta nu mai ştiu eu, poate ştie tata sau tata lui tata.

Seara s-au împrăştiat. Numai doi iepuraşi, prea mici pentru a li se observa repede lipsa, au rămas lîngă floare.

— Nu se mai poate trăi în oraş, spuse cel mai înţelept dintre ei.

— Atunci hai să luăm floarea asta şi să plecăm să căutăm alta ca să se facă primăvară, spuse şi celălalt.

Dimineaţa, din oraşul de piatră lipseau doi iepuraşi.

Iulian Neacşu

Made in Vitomireşti

Urmare din pag. 1

Dar mai bine să răsfoim împreună cîteva file din istoria mai nouă a acestei comune din septentrionul judeţului Olt. Asociaţia economică industrială din Vitomireşti a luat fiinţă abia în 1975, pornind la drum cu un atelier în care se încropeau pungi de plastic. Acum, în 1980, se făuresc la Vitomireşti şi dale mozaicate, şi prefabricate din beton, şi cantităţi impresionante din acel praf Radical, din ce în ce mai căutat şi în ţară şi peste hotare, simeringuri, obiecte din mase plastice şi confecţii metalice. Se mai produce la Vitomireşti var în bulgări şi beton celular, iar covoarele orientale ţesute aici se bucură de o reputaţie solidă. Siderurgia aluminiului, şi ea, e acasă aici : din zgurile abandonate în haldele de la Slatina, Vitomireştii storc tot ce se poate stoarce, la un preţ de cost convenabil. Mai exact spus, dintr-o tonă de zgură considerată deşeu se extrag aici peste 200 kg aluminiu curat. Şi haldele de reziduuri adunate în jurul Uzinei de produse sodice de la Govora, pînă ieri, erau considerate deşeuri. Cei din Vitomireşti, nu demult, le-au aflat preţul real, istovind şlamul de sodă, pe căi ştiute de ei, de tot ceea ce e valoros şi util. Pe scurt, extinzîndu-şi an de an aria preocupărilor, Asociaţia a ajuns să conteze azi pe munca plină de abnegaţie a peste 650 de cooperatori din Vitomireşti, Dobroteasa, Dejeşti. Şi important ne apare şi faptul că, deşi oamenii sînt atraşi aici în activităţi atît de diverse, nici agricultura locurilor nu suferă. Condiţia acceptării oricui în perimetrul activităţilor industriale rămîne, cu putere de lege, îndeplinirea întocmai a obligaţiilor din domeniul agricol. Şi oamenii s-au obişnuit să găsească timp pentru toate. De asemenea, important este faptul că Asociaţia a izbutit să stăvilească exodul care bîntuise cu furie forţa de muncă a Vitomireştilor Oltului. În sfîrşit, întreaga producţie din anul 1975 a Asociaţiei a fost realizată în primul trimestru al anului în curs. În al doilea trimestru a fost realizată producţia din 1976. Producţia din întregul an 1980 va fi dublă în raport cu cea din 1979, ridicîndu-se la aproape 70 milioane lei. În fiecare an, prin aceste activităţi, gospodarii Vitomireştilor îşi rotunjesc veniturile cu vreo 15 milioane. Ceea ce este ceva...

Am stăruit preţ de cîteva ore în atelierul covoarelor împlinite de Cornelia Căpăţînă, Silvia Zamfir Ioana Tănase sau Gherghina Chiţan, prin nu mai puţin decît 110 000 noduri pe m.p. ; apoi în secţia de prefabricate din beton şi dale mozaicate, condusă de Nicolae Minculete, unde un maistru ca Nicolae Păun a calificat la locul de muncă vreo 50 de oameni ; în alte secţii apoi. Ca redactor al unei reviste care a lansat un cenaclu al ideilor, a fost plăcut să aflu că şi aici se desfăşoară întruniri periodice întrucîtva similare, numite războiul ideilor. O dată, Ovidiu Mariniuc a propus asimilarea în fabricaţie a arcurilor pentru simeringuri şi ideea lui, însoţită de documentaţia corespunzătoare, a fost pe loc adoptată. Altădată, Elena Micu a propus înlocuirea vatei minerale cu un termoizolant realizat cu resurse locale şi ideea ei, iar, a fost pe loc adoptată. Fiind vorba doar de două exemple dintr-un şir mult mai lung.

Aici, la Vitomireşti, unde se spunea cîndva că şi-ar fi rupt foamea gîtul, se trăieşte şi se munceşte astăzi intens, ordonat, cu simţ al perspectivei şi cu conştiinţa menirii noi a ţăranilor într-o lume cu repere schimbate. Mai mult decît o simplă abilitate de a se adapta unor împrejurări noi, efortul Vitomireştilor de a răzbate la liman închide în el o înţelegere adîncă a naturii progresului. Made in Vitomireşi înseamnă visat şi înfăptuit chiar aici, în Vitomireşti...

Drum drept

Urmare din pag. a 3-a

punzi de şoferii care fac treabă la Moi. Vezi că ai numai băieţi tineri, ai grijă, să nu-i prind că stau prin garaj sau în cămin. Învaţă-i ce crezi tu că trebuie să ştie pentru acest şantier şi pune-i la muncă. Poţi să răspunzi de treaba asta?" La început a spus că nu-şi ia pe cap o asemenea belea ; el e şofer, şi asta e tot. „Şi atunci, cine moaşă-ta pe gheaţă îi învaţă pe ăştia să lucreze bine ? Văcăroiu e la o altă echipă, Andrieş e la Gîrla. Te ocupi tu de ăştia de la Moi, aşa cum s-a ocupat şi de tine cineva cînd ai venit aici." „Am fost singur-singurel pînă m-am obişnuit cu şantierul." „Bine, atunci fă în aşa fel încît băieţii ăştia să se obişnuiască mai repede decît ai făcut-o tu."

Odată cu venirea noilor eşaloane de constructori, şoferi, buldozerişti şi mineri orăşelul s-a animat vizibil. Apăreau peste noapte clădiri noi, blocuri de garsoniere şi cămine de nefamilişti, o nouă cantină cu cinci sute de locuri, magazine şi un cafe-bar. Barăcile din pefele au dispărut, de godine nici pomeneală. Un nou oraş, poate un viitor Motru, se muta pe colinele argiloase, cu iarbă palidă, nehrănitoare. La doi ani de la venirea lui Petre, numărul oamenilor se triplase, iar faţa locurilor era de nerecunoscut. El se mutase totuşi la Tîrgu Jiu. Plăteşte rate la apartament şi vine cu autobuzul în carieră şi la autobază. Luiza aşteaptă un copil. „Am să-l duc la Podari, în concediu", gîndeşte şoferul de carieră de lignit.

— Nu ţi se pare că mergem pe un drum foarte drept ? îl întreabă cîteodată Văcăroiu.

— Adică de ce crezi că e aşa de drept ?

— Păi, cum să-ţi spun, tu ştii sigur că nu se va întîmpla nimic la naşterea copilului tău şi că ai să pleci în concediu la Podari ?

— Ştiu sigur.

— Ei vezi, viitorul e cum ţi-l închipui, se desfăşoară ca un drum fără coturi, într-o dimineaţă cu rouă, fără umbre în suflet.

— **Fără...**

atelier literar

poşta redacţiei

A. ABU: Lucrurile merg mai curind în regres, spre compunerea de efort, neinspirată, „făcută", în care substanţa nobilă, freamătul liric, sînt în scădere. Mai bine, în „Vîntul", „Tu ştii".

ECATERINA RADU: Se văd şi acum semnele bune de care vorbeam data trecută, dar acum povestirea e mai stufoasă, mai răvăşită, lipsind experienţa construcţiei. Se mai văd, însă, şi numeroasele neajunsuri de care de asemenea am mai vorbit. Ne puteţi telefona, fireşte.

CICERONE: Construcţia e fragilă, naivă, schematică, deşi „colecţionează" multe elemente de amănunt (uneori, chiar mai mult !...) din literatura şi filmele genului.

VERONICA FILIP: Pagini inegale, cele mai bune („despre furnici", „Panoramă") lăsînd perspectiva unui itinerar liric.

T. CERNĂUŢEANU: Cîteva pagini bune („Organizatorul", „Biblii", „Aruncătorul", „Şi fă-mă", „Rugă", „Ochean") dar sînt şi ceva semne ale unei anumite stagnări, sau chiar unui început de plafonare (la vechea formulă tulbure, tenebroasă, incomplet decantată, pe care o practicaţi invariabil de la început).

M. MARINICĂ: Scădere de nivel, lucru de serie. Ceva mai bine, în „Flacără şi apă", „În furtună".

T. ŞERBAN: Din nou, cîteva pagini bune, pe linia precedentelor semne de progres: „Copilărie", „Bruma", „Euforia".

N. A. VEST: Lucruri uscate, de strungărie „la rece", [illegible] de inspiraţie şi freamăt. Ceva, în „Ora de liturghie laică" (destul de prevertiană, de altfel) şi, oarecum, „Zarurile".

R. BOCA: Pe aceeaşi linie, sub posibilităţi. Ceva, în „Dale", „Călări", „Ornic" (cu [illegible] confuz, scăzut).

M. CIORANU: Se pare că scrieţi prea mult, nivelul ultimelor plicuri (prea dese şi prea voluminoase) şi în special al ultimului (deplorabil) indică inflaţie, exigenţă tot mai scăzută, superficialitate, lecturi insuficiente.

V. CRCŞTORU: Nimic nou, din păcate. Aceeaşi vînturare de vorbe, fără aport, fără sens, fără pregnanţă, psalmodieri monotone, un fel de vorbire în somn, discontinuă, „în doi peri", mimind neputincios poezia, pagini

refuzate de idee, de melodie, de putere de sugestie etc. Drumul e, fără îndoială, greu, fără ieşire. E cazul să vă dedați o vreme lecturii de poezie adevărată, într-o încercare de a-i redescoperi condiţia, virtuţile, tainele.

B. HORAS: Mulţumiri pentru mesajul de vacanţă şi pentru bunele urări. (Versurile însoţitoare nu ne-au convins prea mult). Sperăm, în continuare, să discutăm mai pe larg.

Doru Arsene, Ioana Dana Nicolae, Florina Marghitan: Sînt unele semne, merită să insistaţi.

MANUSCRISE NESEMNATE: „Dor nespus", „Simbătă seara", „Ursita", etc. ; „Te aştept să vii", „Pleci fără să te văd", etc. ; „Îmi spertie", „Nu se întîmplă întotdeauna", etc.

Nicolae Vlăduţ, G. Derebanţu (ceva, în „Underground", „Locatarul"), **L. Ciornei** (mai bine, în „Venire", „Imprudenţă"), **A.C. Miloș** (mulţumiri), **Lionel Constantin, Ion Miron, Victor Aru, G. Adrian, Alina R., Ion Dumitrescu, Dan Antim** (ceva, în „Căprioara"), **Ionel Teculescu, Cătălin Bogdan Neghină, Oct. Suciu-Lugoj, Dar de soare, Paul Hănsteanu, Vasile Algeilraş, R. Calabin, Mircea Pascariu, Gh. Bereviciu, Diana Barbu** (mai bine, în „Documente"), **Decebal Alexandru-Seul, Ion Craiova** (ceva, în „Răsfăţ", „Inceptie"), **L. Tănase:** Nimic nou !

V. Ieremiea, Arthur Five, Const. Medirjac, Radu Ion T., M.E. Tornea, Adrian Jacotă, Al. Basarabeanu, Constantin Colrin, Claudia Balla, M. Arion, Napoleon, Mihai Florea, Vasile Muraru, M. Al. Sandu, Dumitru Mărgeanu, Vasile Vestea, Viorica Godeanu, V.N., Al. Dak, C.S.R., Livia Tiliac, Maria Cîrlea, Elena Sioloa, S.M. Ionescu, Florea Mădălin, Mihai Vasilescu, Oscar, A. Geta, Daniela Marinache, D.M. Herepciuc, Maria Munteanu, Vamir (ceva, în „Somnul zeilor"), **Ir. Petraşan, Dinu Ion Constantin, Animon, Mirela Voineag, N. Sandu, Ion Manole, Ana Maria Nedelcu, L.M. Dan, Cristina — Galaţi, D.B. Elisav, Lucia Lucasan, Corneliu Manu, George-Iulie St., Gelu Cilinoru, Virgil Păunescu, Nae Cristian, Alexandra Hersenie, Neda Stefan, Vaier Mihul, Iuliana Argeşan, Vasile Flaminescu, Petre Drăgoiala, Dinu Matei Banatu, Agaţă** (pentru Dumitrescu, rubrica, nu Iaşirica L.), **Grigore Neagu, Modest Sevarna, O. Sevara, Ilie Miron, Mariana Colţatu, Ioana Voinea, Dumitru Bejan:** Încercări de nivel modest.

Geo Dumitrescu

N. R. Manuscrisele nu se înapoiază.

Avram Iancu

Omule ce urci la stînă,
Cu opincile de mînă,
Dacule cu piept de stup,
Steagule de cap de lup.

Gîndule ce baţi prin munţi,
Toată noaptea de pe frunţi,
Omule ce mergi năuc,
Steagule de cap de lup.

Ursule ce-n loc de miere,
Gustaşi doniţa cu fiere,
Moţule sătul de trup,
Steagule de cap de lup.

Iancule – durere-adîncă,
Steagule, ce fluturi încă.

REMUS BOCA

Anotimp

Arătură adîncă.
Mulţumit
ţăranul se duce sub nuc.
Înainte de a scoate demîncarea
el desface ziarul
şi-l lasă aşa
la soare.
Mănîncă în linişte,
se aude doar [illegible]
[illegible] de [illegible] pune la uscat pentru
iarnă.

Multă odihnă nu va fi,
brazde după brazde, egale, nesfîrşite,
una doar acoperă zarul
de parcă [illegible] ar fi [illegible] peste [illegible]
[illegible].

Ambiţioasă geometrie, brazde egale, [illegible].
Cînd un tractor opreşte
oamenii se adună să vadă ce-i
dacă ne [illegible]
un astru de aur a fost găsit în arătură
[illegible]
Nici gînd.
poate doar vreo lingură, vreo basma, vreun
ciorap
sau cîte ohele rămase de-a valma din toamnă
cînd lucrul cîmpului se prelungea
pînă spre miezul nopţii.
Lămuriţi pornesc mai departe.
Brazde egale, sumă, atingere, sens.
Numai una
umedă
acoperă ziarul.
Pentru [illegible] 30 de bani.

ION TEODORESCU

Desene de Sabin Ştefănuţă

Geneza

La început a fost cuvîntul oaie
şi-un suflet de cioban peste cîmpie
apoi încet se despărţi de ape
gura de rai numită Românie,

apoi a fost ciobanul răstignit,
cruce de fluier sîngerînd în gură,
şi a rămas pe pergament de cer
o sfîntă mioritică scriptură,

apoi ciobanul obosi de vis
la vreme de miracol şi zidire
şi se culcă în piatră şi dormi
în formă de aleasă monastire,

aşa dormind se înălţă la cer
şi-n umeri îi crescură largi aripe
şi căi de mii de ani cutreieră
pentru un dor de tot atîtea clipe,

şi vindecat ciobanul coborî
alunecînd pe-o rază-ntre mioare,
dar ele rămase ce făceau,
se prefăceau în pietre de hotare...

G. SMEOREANU

Certitudine

Sabie şi trestie sînt,
sabie şi trestie ginditoare.
Sabie – sînt rece şi dură,
trestie – cresc către soare.
Sabie – mă apăr şi apăr,
trestie – simt şi gîndesc.
Sînt sabie şi trestie ginditoare –
mă asemăn ciudat,
mă înalţ firesc.

MIHAELA COSMETTO

Cerul albastru

Cerul albastru ca ochi senini de fată
cînd îl privesc, ca vinul vechi mă-mbată,
mă fac adînc, puternic şi fără de sfîrşit,
din fără moarte ştiu că am venit.

Colindă păsările trasînd fire de aţă
pe care nori pufoşi se-nşiră şi răsfaţă
ca rufele spălate întinse pe frînghie.
Pămîntu-n orizont e prins ca-n farfurie.

E-o linişte fecundă ; roiesc gizele vii,
s-aud orchestre fine cum cîntă prin tării
solemn, cuceritor, îndemnător la vise,
la nostalgii, plecări, iubire, pare-mi-se.

Izvoarele susură etern şi fin şi moale,
fac drumuri argintii cît vezi cu ochii-n zare
şi ierburi stau lungite pe covoare verzi
lîngă pădurea-n care te-afunzi şi-ncet te
pierzi.

Cîntă păsări mii, o taină grea şi sfîntă
cu albe braţe-ntinse mă binecuvîntă,
crengile se mişcă de-o boare aşa subţire
ce umblă lumea mare să-şi caute un mire.

N-am amintiri, n-am daruri, în ăst prezent
intens
care dă vieţii mele un conţinut, un sens,
o-ndestulare pare – precum un vas prea plin.
Pe gură mă sărută un inefabil crin.

Ce să mai vreau ? Pot zice clipei : stai !
Trăiesc în miezul verii ca-ntr-un colţ de rai
închis în mine însumi ca în coperţi de carte.
Bat vînturi, curge vremea, dar eu mă ţin
deoparte,

Şi nu-ndrăzneşte nimeni de mine să s-atingă.
Stau iernile departe uitîndu-şi să mai ningă
cerul albastru îşi face în inima mea cuib,
să stau, de tinereţe şi farmec să mă-mbulb.

EMIL GAVRILIU

Noua lectură a izvoarelor

Urmare din pag. 1

În urmă cu cîteva luni, a avut loc o discuţie salutară în legătură cu editarea clasicilor noştri. S-a văzut cu acea ocazie că o suită de ediţii critice sau complete acoperă o întindere considerabilă într-un domeniu pe care obişnuiam să-l imaginăm neglijat. De la Dosoftei şi Cantemir, trecînd prin Alecsandri, Slavici, Odobescu, Eminescu şi terminînd cu Rebreanu, Camil Petrescu, Hortensia Papadat-Bengescu, Anton Holban — ediţiile de referinţă se apropie de sfîrşit — şi acest fapt s-a realizat doar pe parcursul a cîţiva ani.

Evenimente oarecum fortuite (apariţia **Enciclopediei istoriografiei româneşti** sau discuţia despre ediţii) readuc în atenţie o realitate care trece deseori neobservată. Vechea rană a lucrărilor de referinţă nu s-a vindecat nici pînă astăzi : tirajele modeste, condiţiile de lucru dificile ale editorilor (de la benedictini la editorii contemporani, munca filologică cu textul presupune o vocaţie a sacrificiului din ce în ce mai rară), remuneraţiile neactualizate contribuie la trecerea pe planul doi a unei activităţi esenţiale. Ecoul public al muncii la instrumente de bază este prea puţin incitant, la noi ca şi aiurea : cutare improvizaţie a unui jurnalist amator de istorie literară, care crede că „răstoarnă" — printr-un vag eseu de cîteva zeci de pagini — imaginea culturii româneşti stîrneşte aprecieri şi infinit mai mare zgomot decît excelenta ediţie Slavici. Acest păcat mortal al publicisticii — acela de a-şi începe şi a-şi închide cercul preocupărilor în punctul interesului conjunctural — se plăteşte prin ignoranţa în care aceeaşi publicistică se află în legătură cu veritabila cultură, constituită paralel.

La capătul a două decenii de acumulări impresionante, oricine este în drept să aştepte marile opere de interpretare. Evident, nu pe cele de tipul Tratatelor academice (opere perfect onorabile, fără îndoială, şi absolut necesare publicului larg), ci veritabilele interpretări, specifice timpului „renaşterii". Acestea ar trebui să frapeze prin noutate, ar trebui să fie tot atîtea dovezi că lectura în serie a mii de documente dă altceva, complet neaşteptat, decît lectura fiecărui document în parte. Sinteza merită acest nume doar dacă probează [illegible] clasicii din orice cercetare cu adevărat originală. Documentele brute trebuie mereu să servească un adevăr ce le transcende.

Interiorul literar român are, la ora actuală, posibilitatea de a desfăşura pe masa de lucru o cantitate de izvoare ieşite din comun : este, probabil, timpul să se consacre unei lecturi noi care să ofere inedituI specific viziunii contemporane. Dacă încercăm să definim pedestru contribuţia culturală a lui G. Călinescu sau Mircea Eliade, putem spune că cel dintîi a recitit întreaga literatură română pînă la el după ce citise cîteva literaturi europene pentru a-şi forma gustul ; iar cel de-al doilea a aruncat — pentru prima dată — o privire de o fantastică simplitate asupra tuturor documentelor privind mitologia, [illegible] de etnografia modernă.

Să mai amintim că etapa acumulărilor se întîmplă să corespundă unei stagnări temporale ; poate că niciodată truda benedictină a lecturii şi clasării documentelor nu se exercită cu mai mult folos ca în fazele de îngheţ spiritual, cînd se pune problema supravieţuirii culturii în forme specifice. În 1933, văzînd ce se întîmplă în ţara sa şi spre ce fel de destin se îndreaptă Germania, Ernst Robert Curtius abandonează, pentru moment, consideraţiile subtile privind specificul culturii franceze contemporane pentru a se consacra unei munci de lungă respiraţie. El începe să citească bibliografia latină enormă privitoare la Evul Mediu european. Cînd, odată cu ieşirea Europei din umbră, apărea **Europäische Literatur und lateinischer Mittelalter** (1948), devenea public produsul unui deceniu de hibernare silită, iar originile culturii noastre se luminau neaşteptat.

Stilistica, critica tematică, cea psihanalitică sau tipologică au prilejul de a reciti cu ochi noi întreaga noastră literatură. Documentele para-literare (scrieri, jurnale, biografii, scrieri istorice cu semnificaţie literară) sînt deja în bună parte tipărite. Nu se exorcizează perioadele şi nici nu se provoacă noi etape în desfăşurarea dialectică a culturii prin metode-program : dar putem spera în eventualitatea „salturilor calitative" chiar şi în domeniile care, de obicei nu avansează prin salturi. Deceniului ce începe ar trebui să i se deschidă, cel puţin în principiu, această perspectivă.

ALPHONSE DAUDET ŞI NICOLAE FILIMON

● **REVUE DE LITTERATURE COMPARÉE**, numărul 1/1980 publică un interesant articol semnat de Dim. Păcurariu, consacrat unui paralelism semnificativ între romanul lui Nicolae Filimon **Ciocoii vechi şi noi** şi **Nababul** lui Alphonse Daudet. Aşa cum arată autorul, pînă la un punct analogiile între structurile narative ale celor două scrieri se datorează similitudinii climatului social, generatoare de tipologii identice. Paralelismul este însă frapant şi la nivelul detaliilor, unele scene avînd aspectul unor adaptări. Fenomenul prezintă interes din punctul de vedere al istoriei literare, întrucît romanul lui Filimon, publicat în **Revista română** în 1861—1863 este cu 15 ani anterior cărţii lui Daudet. Datele puse în discuţie de Dim. Păcurariu atestă faptul că scriitorul francez va fi cunoscut romanul românesc. **Ciocoii...** a fost tradus în limba franceză după 1870 în **Le Journal de Bucarest**, publicaţie difuzată în redacţiile periodicelor din capitala Franţei, între care **Moniteur universel** frecventat de Daudet. Sînt demonstrate, în continuare, legăturile franco-române care au făcut posibil contactul şi influenţa, foarte plauzibilă, a romanului lui Filimon asupra scrierii lui Daudet. Argumentele autorului sînt pe de o parte faptele aparţinînd istoriei literare, iar pe de altă parte analiza comparată a celor două texte, cu relevarea similitudinilor atît în ansamblul construcţiei cît în detaliu. Concluzia articolului este că Daudet a putut şi foarte probabil a primit influenţa **Ciocoilor** creînd la rîndul său o operă de „social original şi profund în viaţa societăţii franceze a epocii..."

Pentru Pârvan

Urmare din pag. 1

zugrăveşte icoanele-n biserici"...

Ne-am procurat cu greu toate cărţile lui Vasile Pârvan şi nu am fi scris rîndurile de faţă dacă nu am fi remarcat cu stupoare că în acest an de sărbătoare pentru ştiinţa istoriei nu a apărut nici o carte a ilustrului savant întemeietor al adevăratelor antichităţi româneşti. (Istoricul Al. Zub, autorul excelentei monografii „Vasile Pârvan", — tiraj 2 400 de exemplare! — ne încredinţează că pînă la sfîrşitul anului va apărea totuşi o carte semnată de Vasile Pârvan reunind cele două volume, „Idei şi forme istorice" şi „Memoriale").

Că avem o tehnică proprie (care ţine de „specificul naţional") de a publica şi proslăvi imitatorii înaintea maeştrilor, ştiam de mult, că-i vine mai uşor cuiva să citească un autor pornografic occidental decît unui tînăr literat român să-şi procure „Getica" sau „Memorialele" de asemenea ştiam de mult... că ne pricepem să tipărim în multe volume „scrierile" unor contemporani pustiitori care „să scrie" n-au ştiut niciodată şi contemporani sînt doar cu „l'inesprimibile nulla", aişderi ştiam...

Mai ştiam multe altele dar nu credeam totuşi că sărbătorirea a 2 050 de ani de la întemeierea primului stat dac centralizat nu va fi însoţită de tipărirea integrală a operei lui Vasile Pârvan...

Avem şi noi, românii, cărţile noastre sfinte, nici mistice, nici şovine, cum au şi alţii, şi alte seminţii... şi ele trebuie tipărite aşa cum au fost scrise, în expresia lor inalterabilă, imutabilă cum e şi ţara aceasta a noastră de neluat şi aşezat în alt loc în lume...

CONCURSUL INTERJUDEŢEAN DE POEZIE „HERCULES '80"

● Juriul alcătuit din Toma George Maiorescu, preşedinte, Nicolae Ciobanu, Mihai Georgescu, Gheorghe Jurma, Mircea Martin, Cornel Ungureanu, Stelian Vasilescu, membri, şi Octavian Doclin, secretar, au hotărît să se acorde următoarele premii şi menţiuni : Premiul I, **Nelu Stanciu**, profesor, comuna Corbu de Jus, jud. Constanţa ; Premiul II, **Nicolae Sava**, muncitor, autobaza de transporturi auto, Tîrgu Neamţ ; Premiul III, **Daniel Corbu**, student anul III, Facultatea de limba şi literatura română, Bucureşti ; Menţiuni : **Aurel Dumitraşcu**, profesor suplinitor, Borca-Neamţ, **Ion Cîrnea**, operator chimist, C.F.S. Săvineşti, jud. Neamţ, **Constantin Cazanovici**, inginer chimist C.C.H. Suceava ; Premiul revistei „Orizont", **Adrian Aluigheorghe**, operator chimist, C.F.S. Săvineşti, Premiul revistei „Familia", **Teodora Ardeleanu**, profesoară, Bucureşti, Premiul revistei Luceafărul, **Daniel Corbu**, student anul III, Facultatea de limba şi literatura română, Bucureşti.

REVISTA STRĂINĂ

● **O EXPOZIŢIE** de carte românească a fost deschisă la Biblioteca română din New York, [illegible]

● **EUGENIA MOLDOVEANU** va fi, alături de [illegible], protagonista spectacolului cu opera „Don Giovanni" de Mozart, montat de Maurice Béjart la Grand Théâtre din Geneva. [illegible]

● **RELATĂRILE** a sute de oameni care au trăit una din cele mai grele blocade din istorie — blocada Leningradului — au fost culese şi tipărite într-un volum de Al. Adamovici şi Daniil Granin. [illegible]

● **SCRIITOR PROLIFIC** şi de succes, academician, laureat al Premiului Goncourt, Maurice Genevoix, [illegible] volumul TRENTE MILLE JOURS (30 000 de zile) [illegible]

● **LA CEL DE AL 28-LEA FESTIVAL INTERNAŢIONAL AL FILMULUI** de la San Sebastian, care va avea loc între 13 şi 24 septembrie a.c. vor fi prezentate printre alte pelicule : „La Banquière" de Francis Girod, „Gloria" de John Cassavettes", „Atlantic City" de Louis Malle, precum şi ultimul film al lui Stanley Kubrick „The Shining".

● **ÎN ULTIMA** decadă a lui august se încheie festivalul „Vara tiroleză", desfăşurat la Palatul Congreselor din Innsbruck. Această a şasea ediţie a prestigioasei manifestări a avut ca punct de referinţă o serie de spectacole de balet prezentate de Ansamblul baletului Operei naţionale din Viena. Programul a cuprins lucrări din repertoriul clasic dar şi balet modern. Innsbruck a fost deasemeni gazda concertelor susţinute de Ansamblul „Johann Strauss" al Orchestrei simfonice din capitala Austriei, Orchestra radiodifuziunii din München şi de Cvartetul „Schrammel" din Viena.

● **JEAN LACOUTURE**, ziarist şi romancier, autorul remarcabilei biografii a lui Léon Blum, publică în Editura „Le Seuil" volumul FRANÇOIS MAURIAC. Cunoscîndu-l îndeaproape, atît pe el cît şi familia şi prietenii, autorul încearcă să descrie viaţa marelui romancier, eseist, poet, autor dramatic şi tot atît de mare ziarist, angajat deplin în frămîntările secolului său.

● **„BOALA BRONZULUI"** este una dintre cele mai frecvente maladii de care suferă statuile expuse în marile oraşe, mai cu seamă cele aflate în imediata apropiere a celor mai frecventate artere de circulaţie. Plaga nu e altceva decît o banală coroziune şi se datorează expunerii îndelungate într-o atmosferă viciată de gazele toxice emanate de ţevile de eşapament ale automobilelor. Specialiştii susţin că singura şansă de salvare a multora din statuile afectate de poluare este plasarea lor în muzee la adăpost de atmosfera nocivă, urmînd ca în locul lor să fie expuse copii. Printre monumentele învinse de „zeul automobil" se numără şi statuia ecvestră din Roma a lui Marc Aureliu. 1 700 de ani împăratul-filosof a înfruntat imperturbabil vremile; acum, însă, va trebui să se coboare de la înălţimea soclului său, învins de umilele ţevi de eşapament. Specialiştii au stabilit că statuia suferă de „boala bronzului" şi va fi transportată într-un laborator special în vederea restaurării. Operaţiunea va începe în toamna acestui an şi se va încheia, probabil, abia peste doi ani.

● **ÎN UZBEKISTAN** se află peste 8 000 de monumente istorice şi peste un milion de exponate muzeistice. Vestitele oraşe Samarkand, Buhara şi Hiva sînt incluse în traseele turistice internaţionale. Dar o parte din monumentele şi construcţiile cu valoare istorică nu au fost încă studiate în totalitate şi sistematizate. „Institutul de cercetări şi proiectări pentru conservarea şi restaurarea monumentelor de cultură", înfiinţat de curînd, se va ocupa, în afara inventarierii obiectelor de interes istoric, şi de elaborarea de planuri care să vizeze ocrotirea acestor martori ai timpurilor trecute. Specialiştii din cadrul institutului se vor preocupa de crearea unor metode noi de restaurare şi conservare a vestigiilor pe baza celor mai recente cuceriri ale tehnicii, avîndu-se în vedere particularităţile geoclimaterice ale acestei republici din sudul U.R.S.S. O serie de soluţii tehnice „gîndite" de cercetătorii acestui institut au fost recomandate restauratorilor străvechii medrese Tillia-Kori, ai Pieţei Reghistan.

● **PENTRU O ACUARELĂ DE CEZANNE** intitulată „Natură moartă : vas, pahar de lapte, zaharniţă şi şapte mere" a fost oferită, în cadrul unei licitaţii la galeria Sotheby din Londra, suma de 480 000 de livre. Lucrarea care măsoară 46 pe 61,5 cm a fost realizată între 1900 şi 1906 şi face parte dintr-o colecţie anonimă de douăsprezece opere impresioniste şi moderne. Tabloul a fost achiziţionat de un cumpărător care a dorit să rămînă deasemeni anonim. Precedentul record pentru o natură moartă în acuarelă de Cézanne a fost de 300 000 livre, tot la Sotheby, în 1978.

Premiile ziariştilor

Vineri, 15 august, cu prilejul sărbătoririi „Zilei presei române", în sala de marmură a „Casei Scînteii", într-un cadru solemn, au fost decernate premiile acordate de Consiliul Ziariştilor în urma concursului de creaţie şi publicistică cu tema „Timp al marilor împliniri, timp al certitudinilor comuniste".

A. **Pentru materialele publicate în presă : Premiul I — TEODOR BALŞ**, secretar responsabil de redacţie la revista „Luceafărul" — pentru ciclul de reportaje „Zilele genezei", publicat în revista „Flacăra" ; **Premiul II — MIHAI CARANFIL**, publicist comentator la ziarul „Scînteia" — pentru reportajele, anchetele, însemnările şi celelalte materiale dedicate Zilei de 23 August şi Congresului al XII-lea al P.C.R., publicate în ziarul „Scînteia" ; **GEORGE POTRA**, redactor-şef al Redacţiei publicaţiilor pentru străinătate — pentru articolul „Făuritor al României socialiste, promotor al păcii şi colaborării", apărut în revista „Contemporanul" ; **ISTVAN BARABAS**, publicist comentator la ziarul „Elöre" — pentru ciclul de reportaje dedicate Zilei de 23 August şi Congresului al XII-lea al P.C.R., publicate în ziarul „Elöre" ; **Premiul III — ION PAVELESCU**, publicist comentator la ziarul „România liberă", pentru comentariile, reportajele şi însemnările dedicate Zilei de 23 August şi Congresului al XII-lea al P.C.R., publicate în ziarul „România liberă" ; **FRANZ ENGELMANN**, redactor la ziarul „Neuer Weg" — pentru reportajul „Von Wachsen und Werden um den Gemeinschaftskern" („Roadele voinţei unite — început de primăvară în comuna Peciu Nou"), apărut în ziarul „Neuer Weg" ; **CONSTANTIN GRAURE** şi **DORIN GHEAŢĂ** (colectiv), redactori la ziarul „Steagul roşu", Petroşani — pentru ciclul de reportaje-anchetă intitulat „Uricani", apărut în ziarul „Steagul roşu".

B. **Pentru emisiuni de radio şi televiziune : Premiul I — ADRIAN PĂUNESCU**, redactor-şef al revistei „Flacăra" — pentru realizarea ciclului de emisiuni T.V. „Permanenta redescoperire a României" ; **Premiul II — GHEORGHE VERMAN**, realizator de emisiuni la televiziune, pentru realizarea emisiunilor T. V. „Viaţa satului" ; **Premiul III — ION GHIŢULESCU**, şef de secţie la Radio, pentru realizarea emisiunilor de actualităţi „Radioprogramul dimineţii".

Perspectivă amplă, eforturi integratoare

Urmare din pag. a 8-a

se regăsesc, în forme diferite, pretutindeni pe continent. Istorismul, de pildă, nu s-a manifestat doar în Germania şi Italia, ci în mai toată Europa. Trebuie să vorbim de acest fenomen doar la trecut ?

B.V.C. : Nici vorbă. Fenomenul se cuvine abordat la scară europeană şi chiar dincolo de aria respectivă. Războiul l-a zguduit, fără să-l elimine cu totul. Îl mai regăsim, de aceea, deşi deghizat şi justificativ, în unele părţi ale lumii. Lectura istoristă a trecutului tulbură încă înţelegerea calmă, obiectivă, a duratei pe spaţii mari şi în adîncime. Aceasta nu înseamnă că istorismul nu-şi are, mai ales la popoarele mici sau mijlocii, silite mereu la eforturi defensive, legitimitatea sa. Important e însă că angajarea istoricului să nu impieteze asupra libertăţii sale morale.

A. Z. : **În două rînduri (1903, 1955) Roma a găzduit Congresul internaţional de ştiinţe istorice. E o cinste pe care urbe aeterna n-o împarte decît cu Parisul, cu care de altminteri s-a aflat mereu în tensiune competitivă şi pe tărîm istoriografic. În ce raport se situează, acum, orientările istoricilor italieni faţă de cele care s-au cristalizat în Franţa ?**

B.V.C.: Un fapt semnificativ a fost pus în lumină cu ocazia colocviului care a avut loc la Roma pe această temă (Les Annales et l'historographie italienne, 1979) : Italia n-a fost străină, de la început, de orientările mai noi ale istoriografiei franceze, dimpotrivă. Pornind de la propriile ei realităţi, ea şi-a extins ancheta, uneltele, unghiul de privire, aşa încît paradigma „Analelor" n-a făcut decît să contribuie la clarificarea unor tendinţe convergente mai vechi. În timpul din urmă s-au evidenţiat, pe acest tărîm, numeroase demersuri italiene perfect sincrone, dacă nu şi anterioare, ceea ce vrea să spună că nu e justificat deloc complexul de inferioritate de care s-a vorbit uneori sub acest unghi. Aşa se face că la colocviul de care vorbeam şi în alte împrejurări istoricii francezi au ţinut să observe ei înşişi cît de mult datorează istoriografiei italiene, în care descopereau anticipări de nesocotit şi la care se întorc mereu cu folos.

A. Z. : **Prezentaţi undeva Moldova ca „o placă turnantă". Nu s-ar putea spune acelaşi lucru despre întreaga Românie şi chiar despre o zonă mult mai mare ? Nu este Europa de sud-est, în totalitate, o atare zonă ? Cînd N. Iorga a creat Institutul de studii sud-est europene, el avea în vedere o asemenea motivaţie. Dar s-a spus acelaşi lucru despre Polonia, despre Germania şi despre alte spaţii de cultură, care se recunosc ca arii de tranziţie între est şi vest. Ce vă spune aceasta ?**

B.V.C. : Fireşte că orice spaţiu geopolitic şi cultural e într-un anume sens un spaţiu de tranziţie. Istoria a devenit, planetară, articulînd numeroase entităţi componente, modele etc. într-un proces dialectic de provocare şi răspuns (Toynbee), care modifică neîncetat „fizionomia" lumii. Se întîmplă, în acest proces, ca ceea ce e specific unui spaţiu să fie sesizat mai bine de perspectiva altui spaţiu, iar aceasta nu e decît firesc. E nevoie de distanţă pentru a percepe dimensiunile reale, notele distinctive, specificitatea. Privirea din afară e mai percutantă şi mai sensibilă. Vechea obşte sătească din Rusia, de exemplu, a fost descoperită de baronul von Haxthausen, iar slavofilia datorează enorm romantismului german. Rezultă de aici, cred, nevoia de a se studia mai atent reacţiile de asimilare şi refuz, ariile de interferenţă, factorii de intermediere, raportul dintre tradiţie şi inovaţie etc. Poporanismul nu s-ar putea explica fără mişcarea democratică din secolul XIX şi fără a se evoca sursa lui apuseană intermediată de Herzen şi de alţi gînditori.

A. Z. : **Istoriografia română, veţi fi observat, face eforturi de integrare cît mai strînsă în durata universală, continuînd astfel o tradiţie ce se revendică de la umaniştii secolului XVII şi care numără între stîlpii săi pe cei mai de seamă istorici. Sinteza lui N. Iorga, LA PLACE DES ROUMAINS DANS L'HISTOIRE UNIVERSELLE, urmează tocmai să apară într-o nouă ediţie, ceea ce constituie, dincolo de raţiunea restitutivă de care vorbeam, mai înainte, un mod de ingerţie organică în istoria lumii. Ce a adus, sub acest unghi, recentul Congres mondial al istoricilor ?**

B.V.C. : Un asemenea congres, oricît de izbutit, nu poate aduce lumini esenţialmente noi, fiindcă istoricii nu aşteaptă un prilej ca acesta pentru a se exprima. Dar el clasifică nişte orientări, subliniază tendinţe deja existente. Congresul abia încheiat a pus în lumină, poate mai mult decît altele şi mai pregnant, ceea ce fostul preşedinte al C.I.S.H., Karl Erdmann, numea „comunitatea ecumenică a istoricilor", o comunitate care se simte solidară cu destinul lumii noastre şi tocmai de aceea recomandă (a făcut-o, la urmă, într-un mesaj special) eforturi neprecupeţite pentru păstrarea unui climat de pace şi colaborare, nu numai între membrii acestei bresle, dar şi între popoarele lumii. Ar fi însă de adăugat aici şi insistenţa cu care a fost relevată nevoia studiilor interdisciplinare, alături de aceea a perfecţionării şi diversificării mijloacelor de comunicare, fiindcă istoria, oricînd de contestată de către sceptici, rămîne cea mai umană, cea mai comprehensivă dintre ştiinţele antropologice.

Mesaj generos, care aminteşte de Generalităţile lui N. Iorga cu privire la studiile istorice şi care va rămîne, desigur, mereu actual. Reînnoirea şi nuanţarea lui de către profesoara Bianca Valota Cavallotti e un fapt reconfortant, pe care, încheind, sîntem tentaţi să-l aşezăm în ordinea unei continuităţi de spirite, a permanenţelor de care vorbea acelaşi mare istoric.

Desene de Marian Avramescu

DUPĂ AL XV-LEA CONGRES INTERNAȚIONAL DE ȘTIINȚE ISTORICE

PERSPECTIVĂ AMPLĂ, EFORTURI INTEGRATOARE

Congresul internațional de științe istorice, al XV-lea din seria începută la 1900, a fost nu numai o bună ocazie de dezbateri pe teme dinainte stabilite și pe temeiul unor texte deja publicate, ci și sursa unor ocazii, nu mai puțin fructuoase, de discuții între congresiștii din diverse țări ale lumii. Ceea ce uneori se comunică anevoie chiar și în texte îndelung elaborate (problema comunicării în istorie a reținut atenția multora) află în asemenea ocazii o cale mai simplă, mai directă de expresie și ceea ce se întîmplă pe culoarele Congresului sau la o masă colegială poate avea urmări mai adînci decît textele amintite. Istoria istoriei ar trebui poate să dea seama și de această latură a congreselor de specialitate. E un privilegiu pe care istoricii atenți la ce și cum se gîndește pe acest tărîm în alte zone ale planetei, nu se cuvine să-l ignore, mai ales că munca lor nu înseamnă doar travaliu programatic, ci și creație (poesis), și creația comportă elemente imponderabile, pe care asemenea discuții le pot decela și pune în valoare.

M-am bucurat deci să o reîntîlnesc pe **BIANCA VALOTA CAVALLOTTI**, distinsă specialistă în istoria modernă, a cărei activitate ne interesează de aproape. Nu numai fiindcă este vorba de o descendentă a celui mai mare dintre istoricii români, ci mai cu seamă pentru că e un spirit viu și comprehensiv, deprins a gîndi instrumentarul profesiei, un spirit care, în plus, animă de cîțiva ani **Centrul de studii italo-române din Milano**. Este aici, s-ar putea spune, încă o „moștenire" de familie, căci bunicul său, eminentul istoric N. Iorga, care a creat (pentru a nu vorbi decît de spațiul italian) **Casa Romena di Venezia** și a contribuit la fondarea aulei Accademia di Romania, pe care V. Pârvan avea să o înalțe repede la nivelul „școlilor" de veche tradiție din Roma, a avut vocația de a ctitori asemenea așezăminte și de a da astfel un mai puternic impuls cercetării istorice în perspectivă „universală".

AL. ZUB: **Îmi închipui că o moștenire ca aceasta apasă greu („Noblesse oblige..."), că va fi existat deci un moment al detașării de ea și un altul de identificare selectivă. Cum priviți acum, cînd propria dv. operă a căpătat un relief destul de personal, această moștenire? Chestiunea e delicată, desigur, însă istoricul e un indiscret prin definiție, iar perspectiva lui e în chip necesar una genetică.**

BIANCA VALOTA CAVALLOTTI: Perspectivă legitimă, în orice caz. Însă ceea ce dă impuls istoricului în activitatea sa e mai cu seamă tipul de sensibilitate de interes pentru lume, de voință a participării la innoibilarea acesteia, de oglindire a realității, iar acest tip nu se definește numai psiho-somatic și nu vine doar din familie, ci e produsul sincretic al multor factori. Contextul ideilor vehiculate în anii formației îmi pare la fel de însemnat. Aș putea vorbi chiar de o dublă ereditate, în ordinea rațiunii și în aceea a sentimentului, o ereditate prin care înclin să explic interesul totdeauna viu pentru acea realitate umană, extrem de complexă și în neistovită fluență, care e însuși obiectul istoriei. Spre deosebire însă de N. Iorga, care a voit să modifice realitatea curentă și ca om politic stricto sensu, eu mă interesez mai mult de politica culturală — și aceasta în mod de a participa la problemele actualității. E un alt tip de angajare însă ea nu e mai puțin fermă.

A. Z.: Trebuie să înțeleg că ceea ce N. Iorga a fost constrîns să facă, în vremea sa, îmbrățișînd numeroase domenii, manifestînd-se cu fervoare chiar și în timpul politicii militante, nu se mai potrivește unei epoci ca a noastră, care tinde să profesionalizeze tot mai riguros politica?

B.V.C.: Evident. Și aș adăuga circumstanțiind că bunicul meu se situa în prelungirea unei tradiții, a unui mesianism care nu putea să procedeze altfel. Totul era atunci de făcut, iar spiritele cele mai active înțelegeau să se angajeze — N. Iorga mai mult ca oricine — global. Ceea ce vine în minte o remarcă a sa de mare adîncime, semnificativă și pentru propriul său destin: „Ispoana lor grăbită de a se ridica a nivelul de cultură intelectuală și de exigență morală, pe același plan de organizare social-politică cu statele de veche formație, tinerele natiuni ai cîteodată fericirea de a afla în ele insele îndrumători care să le lumineze drumul, conducători care să le asigure pașii. Conștiința națională se formează prin ezitări și retușuri; lent degajată de incertitudini, ea rămîne mult timp expusă la rătăciri și la corupție, dacă oamenii înțelepți, de largă sensibilitate și de credință n-o acordă fără încetare cu principiul libertății, din care s-a născut, dacă nu-i amintesc mereu ultima ultimă a progresului uman, spre care trebuie să tindă".

A. Z.: Într-adevăr, nu numai activitatea lui N. Iorga, dar o întreagă serie de cărturari români n-ar putea fi înțeleși, în curmișpădimul și în opera lor de pionierat, fără această nevoie de recuperare și de expresie onorabilă în lume. Vorbiți însă de un context formativ...

B.V.C.: Dacă trebuie să adaug și alte „surse", aș evoca în primul rînd un anume raționalism, care presupune interes accentuat pentru metodă și pentru o logică pluralistă, de origine carteziană, alături de achiziții metodologice mai noi. Sînt directive care mi-au stimulat interesul pentru oameni ca individualități unice și pentru fenomenul uman în genere. Trebuie să recunosc, deci, pe de o parte componenta romantică (în sensul bun al cuvîntului), atît de prezentă în tot ce a întreprins N. Iorga iar pe de alta una raționalistă, care ar putea fi, în rîndul meu, prevalentă. În fond, dacă îmi este permis, să extind cadrul discuției, aș defini personalitatea însăși ca rezultat al unei tensiuni polare între sentiment și rațiune, o tensiune dialectică pe care B. Croce o punea, cu bun temei, sub semnul vitalității.

A. Z.: Este ceea ce s-ar putea deduce și din cartea pe care i-ați dedicat-o lui N. Iorga, personalitate la care semnele unei vitalități prodigioase — ca sursă și rezultat în același timp al tensiunii dintre mîini și inimă — sînt așa de evidente. Curînd se vor împlini patru decenii de la moartea savantului și lumea românească se preocupă de necesitatea restituirii cît mai depline a imensei sale opere. Ce mai spune această operă istoriografiei actuale? Prin ce canale secrete comunică ea cu noile orientări ale domeniului?

B.V.C.: Este o operă de impresionantă amploare și de frapantă actualitate. Studiul istoriei sud-est europene, pe care a inoculat-o esențial l-a condus la o viziune cronotopică tot mai largă. La paralelisme și similitudini, la cercetarea izvoarelor-forțe etc., preocupări ce se pot recunoaște și la originea Scolii „Analelor". Viziunea largă, globalizantă, dincolo de „sălășăș geografice și cronologice", trebuie menționată în primul rînd. Dar se cuvine să vorbim și de „concepția umană" a istoriei, la care savantul s-a referit mereu, avînd în vedere atît individualitatea, cît și factorul colectiv. Nu putem ignora nici rolul voinței și al inițiativei, nici „forțele profunde" ale dezvoltării, pentru a vorbi în termenii lui P. Renouvin. O cercetare sistematică a operei sale ar putea să releve, sînt sigură, numeroase alte puncte de contact cu orientările mai noi ale istoriografiei.

A. Z.: Mi se pare interesant faptul că inițiul Congres internațional pe acest tărîm (Paris, 1900) se definea ca un congres de istorie comparată. Ulterior, credința neokantienilor manifestate care veneau din secolul XIX, afirmînd-se tot mai clar, s-a adăugat formula care îmbrățișa, zilele trecute, marea sală a Palatului.

Ce semnificație se poate atribui acestei schimbări?

B.V.C.: Istoria comparată are adesea, în vremea noastră, un sens restrictiv și chiar o conotație negativă, care nu existau la începutul secolului. Căci nu poate fi vorba de entități fixe, definitiv și total circumscrise, care trebuie comparate între ele, ci de situații remarcate de procese comune, care intră în cercetarea noastră a valorilor dintr-o parte în alta, în diferite arii, și de o osmoză pe care cercetătorii mai noi încearcă să le pună în lumină. N. Iorga însuși a pledat pentru începutul de istorie universală, într-un moment cînd istoria începea să devină — și în conștiința contemporanilor — în adevăr planetară și cînd vechea perspectivă risca să condamne la fragmentarism și artificialitate. Însă a formulă nu s-a excluse pe realitate. Istoria comparată se face și astăzi, dar aviînd în vedere un sistem interdisciplinar extrem... Congresul de istorie industrial o atestă.

A. Z.: Acești parteneri deopotrivă semnificativi ai unei corespondențe cît mai largi. Nici o istorie națională — trebuie să se oprească cuminți și, ieși să fiindă în îngrămădirea excesivă a trăsăturilor specifice. Filandă scrie istorie autentică și în esență istorie universală, iar sub acest unghi spera la care v-ați referit aceea rugăciș fertile, pe care romanitatea mondială a istoricilor ar trebui să le valorifice cu grăbiș. Profesorul Michel François, multă vreme secretar general al Comitetului internațional de științe istorice, subliniă recent („Magazin istoric" 7) contribuția savantului romîn la activitatea acestui organism în primii ani. N-ar trebui să se glăndească rîsnea și la o reușite științifică mondială, dedicată marei, tulburătoarei vale personalității? Introbare retorică, desigur. Am rămas-o numai pentru a face loc alteia: cum e apreciată, în Italia, istoriografia romînă de azi?

B.V.C.: Din păcate, această istoriografie, valorizată în multe privințe, e încă prea puțin cunoscută la noi. Structurile ei tradiții, receptivitatea la noile orientări și metode, spiritul larg în care sînt concepute unele investigații (mă gîndesc la dreptul la o mai largă audiență. În afară de marii istorici, care continuă să fertilizeze domeniul, aș aminti în mod special direcția sociologică a școlii lui D. Gnoli, care dă încă (M.M. Stahl s.a.) rezultate excepționale, în sensul că dimensiunea diacronică a fenomenelor e corelată cu efortul de recuperare în realitatea imediată. Desigur, tabloul istoriografic nu poate fi perfect unitar și e firesc să existe în același timp unele reacții critice, rezerve, apropierea cu privire la tot ce poate fi [illegible] diferențiat, verbiș, inadecvare. Eventual [illegible] formă s-ar prezenta ei, și se întîmplă ca o căută dreptă să fie compromisă prin îngrămădirea diferențelor.

A. Z.: Observ că, deși ne-am propus să discutăm problema de ordin general, am alunecat mereu spre chestiuni ce se referă mai ales la spațiul românesc. Valoarea lor e totuși mai largă, fiindcă aceleași obsesii și aceleași rezerții

Discuție consemnată de Al. Zub

Continuare în pag. a 7-a

RENÉ CHAR

Prima apariție a partizanului

Poetul s-a întors pentru vreme îndelungată în pustiul tatălui. Nu-l chemați, voi toți, care-l iubiți. Dacă vi se pare că aripa rîndunelei nu mai are oglindiri pe pămînt, uitați această fericire. Cel care dăruiește suferința nu se mai arată vederii din rosinica sa letargie.

Ah, frumosul și adevărul să fac să fiți PREZENȚI nenumărați la salvele eliberării!

RENÉ LACOTE

Anotimpul negru

(FRESNES 1944)

Să dormi fără să cunoști adierea
pe înălțimile orizontului!

Eu poate vagabondează pe fața
necolțiș albă vînat de vorbă...

Tot tîrziu. Și nu știu bine
unde mă invecinez cu umbra.

Această muscătură din piept
nu este frigul nopții.

Nici glasul morții cel din păduri
vecind să locuească mereu.

Seară de seară o voce se înalță,
dar este cîntul unui condamnat.

din lirica antifascistă

PHILIPPE SOUPAULT

Odă Londrei

(FRAGMENT)

La capătul lumii și al nopții
Cei ce nu se tem de moarte
salută pe cei ce iau în piept destinul
cei ce sînt mai puternici decît ura
și grăiesc pentru morți și pentru vii
toți cei atinși de aripa disperării
ascultă vocea stăruitoare
cea de seară de dimineață și de miez de noapte
cînd Londra e bombardată pentru a suta oară.

Prieteni fără chip mîini întinse
deasupra acestei depărtări nemăsurate
voi vorbiți și noi ascultăm
voi trăiți și noi ne pregătim de moarte
căci știm de-acum că poți muri de rușine
Ici Londres Parla Londra London calling
Noi ascultăm noi naufragiații
roși de indaieli și de neliniști
așternuți în umbră și tăcuți pînă la furie
Voi ce vorbiți voi ce strigați
în vînt și fum în sînge
voi ce chemați în ajutor pentru eliberarea noastră
voi ce luptați ca noi să ne luptăm
Ici Londres Parla Londra London calling
Contre nous de la tyrannie l'étandard sanglant est levé
Ne ascultați
Noi respirăm noi ascultăm noi auzim
Londra a fost bombardată pentru a suta oară
Nimic nu-i pierdut veți vedea
Cînd marele Ben și clopotele sale
afirmă că este fix miezul nopții
ora unui nou curaj
Melbourne ascultă și Ottawa
Capul Calcutta Auckland
toate orașele lumii
toate cătunele Franței
Și Parisul.

În românește de Sanda Unugureanu

ATUNCI, TOT ÎNTR-UN AUGUST (II)

Era vremea paranoii în beton armat

spectacolul lumii

văzut de Ioan Grigorescu

Adevărat, în drumurile mele prin lume mi s-au năzărit în ipostaze posibile romane cu personaje reale și întîmplări adevărate, pe care le-am tot purtat cu mine în memorie, de-alungul vieții, așteptînd cînd voi găsi răgazul și le scrie. „Duminica Neagră", cum numesc ziua de 1 august 1943, se numără și ea printre ele. Mai mult de o dată, cînd mi-am amintit de ruinele tridimensionale și albe ale unei sfîșietoare dezolări, dar și de viața în trei moduri diferite, dar convergente și supuse aceleiași soarte: ploieștenii mei, cu vieți de atît de bine țesute de mine, piloții, navigatorii, mecanicii de bord, bombardierii și mitralierii lui „Tidal Wave" care veniseră să scurteze războiul, chiar dacă, pentru asta, trebuiau să cadă pe covoare de bombe; și oamenii aceia cu chipi de ojel, cu tunurile și balonașele lor captive, pogorîți pe un pămînt ce nu le arăta nici prietenie, nici ospitalitate, și dintre care, mulți, în adîncul inimilor lor urau războiul, căci în țara de unde veniseră își aveau rodul și familiile lor, iar planurile de cucerirea urzite de cei ce le comandau existența, nu le păreau fi decît stîrcite.

...Am fost la Benghazi în 1973.

Priveam prin hublorul avionului care mă aducea în Libia, și, deodată, o ciudată senzație m-a copleșit. Vibrațiile motoarelor mi se mutase sub tîmple, un fior mă străbătea din tălpi pînă-n creștet, și mi se părea că văd locuri pe care le-am mai văzut cîndva, într-o altă existență, ca și cînd, în mine, s-ar fi produs o dedublare a sufletului, nu printr-o subdivizare, ci printr-o suprapunere a trăirilor parcurse în paralel.

Și totuși, nu mai funcționa niciodată acolo. Pe tărîmul galben-var al Africii, vegetația agricolă pînă-n albastrul [illegible] refuzînd de neînfrînta deșertului a Saharei. O gîlă vînătă [illegible] pînă-n vînt, [illegible] Mediterana, în vremea ce, cîțiva [illegible] pustiului [illegible] ca un hohot în Berbere vînînd prin pustii [illegible] de [illegible].

Benghazi... Pînă-n... Benghazi... Ploiești... Acolo era [illegible] ploieștenilor mei [illegible] orașului ce păreau fărîmi din [illegible] de lut uscat, [illegible] de-alungul străzilor fără arbori — bănci [illegible] arhitecturică din [illegible], [illegible], cu acoperișurile plate, cu [illegible] pămînteni, [illegible] de globul de fier al [illegible] [illegible]... Și revedeam [illegible] Ploieștiului din [illegible] de vară, îndărătul de [illegible] și brațele lor sălbatice, [illegible] pentru a putea [illegible] și a-și arăta [illegible] și [illegible]... Vedeam [illegible] pînă la o [illegible] verde peste Benghazi, ca într-un dialog al morților cu locul de unde a pornit atacul cu [illegible] din [illegible] [illegible] cupă, cupă zîmbet... Și revedeam aceeași imagini pe care le [illegible] uitate, din acea blîndă zi de vară cînd nimeni nu se aștepta că absurdul se va produce pentru ei fără noimă, sălbatic, hîd, absurd.

De aici pornise „Marea rămînă". Din Benghazi. Din marginea orașului ce venea către prezent din noaptea istoriei, împins de Sahara pînă în baza Mediteranei, iar ai mei, de-acolo de sub cantonii bătrîni ai Ploieștiului, nu auziseră și nu știau mai nimic despre acest oraș, așa cum mulți dintre ei care rămăseră de-aici căzuseră morți și le-o trăiseră peste capete nu știuseră pînă aproape de ziua fatidică spre ce colț al Europei îndepărtată de război vor zbura, și doar bănuiau că puțini dintre ei aveau să se mai întoarcă.

Era încă vremea paranoii în beton armat, a paranoii în bătălioane festivă, a paranoii Lebensraumului sau a „spațiului vital" jindut din alte popoarele îndîrjite de setea puterii hipsită de glorie. Și mai era vremea răzbunării. A răzbunării contururilor și a începutului sfîrșitului. Ce aveau ploieștenii mei tocmai cu Pearl Harbourul din îndepărtatul Pacificului, și ce căuta între ei și insulari hawaieni acest Benghazi uitat de timp și de lume pe țărmul septentrional al Africii? Întrebați-l pe Marte. Și cutreierînd deșertul din spațiile orașului somnoleut, rătăcind printre sfărîmăturile de fier și aluminiu devorate de soții furtunilor de nisip, revedeam prăpădul de la 1 august 1943 prelungit peste toată vara anului următor, pe tînărul american mort în hvada cu nuci, și pe atîția alții ca el pe care, după acea cumplită zi, i-am înmormîntat cu popă și colivă în cimitirul Bolovan de unde, după război, au fost scoși și duși în sicrie acoperite cu drapelul Statelor Unite, în Lumea Nouă... Și mai revedeam rafinăriile arzînd, penitenciarul din Strada Rudului incendiat odată cu Liberatorul care se prăbușise în flăcări peste el, iar pe țata Lina, zarzavagioaica din grădina cu legume a lui nea Grigore Inimărea aruncată moartă, cu poalele în cap, pe acoperișul morii lui Nacu Vasiliu răvășită de bombe...

Se spune că timpul merge mînă în mînă cu uitarea, dar nu este adevărat. Nici moartea nu este în stare să-și facă sorâ bună din uitare, darmite treizeci sau patruzeci de ani deși, cei ce s-au născut „după" vor ști că toate aceste jertfe, deliberate sau inocente, n-au cînt decît ca altu, și mai numeroși, să-și salveze rostite.

Cînd vreau să afle cîți ploieștenii au murit sub acea mareea rămînă pornită din Benghazi la 1 august 1943, n-are decît să caute prin cimitirele orașului și să vadă ce scrie pe cruci. Și încă nu vor găsi decît mormintele „de veci", celelalte, cele provizorii, închiriate de primărie numai pe șapte ani, schimbîndu-și pînă timp [illegible], de cîteva ori, ca să nu mai vorbim de groapele comune unde s-a aruncat de-avalma rămășițele orașului de nimeni nu-i mai știe [illegible].

*

Deocamdată însă, problema nu se punea în alfel de termeni. Mizza era prea mare și scopul urmărit ș-a scuze mijloacele. Ploieștenii mei [illegible] amenințarea mai mult din concentrarea exagerată de forțe și din starea de alertă pe care nu am o mentinea în permanență asupra orașului. Atîta militărime, atîtea tunuri, atîtea [illegible] și atîtea baloane captive pentru un oraș care se afla la mii de kilometri de linia frontului, atîta putere de foc concentrată într-o imensă capacitate de ripostă pentru apărarea unui obiectiv „civil" situat dincolo de posibilitatea tehnică de a fi atins pe calea aerului, nu puteau să le inspire ploieștenilor decît presimțirea că, într-o zi, o mare și nimicitoare confruntare avea să se producă. Deocamdată, din cauza absenței atacurilor de anvergură care să pună cît de cît la treabă țevile de tun acoperite cu capișoane impermeabile ca să nu le plouă în gură, ploieștenii făceau haz de excesul de zel cu care se desfășurau exercițiile cotidiene de apărare pasivă. Un singur om considera însă că mai erau încă multe de făcut pentru transformarea Ploieștiului într-o adevărată „Festung" (fortăreață), și cerea cu insistență Berlinului să i se trimeată noi și noi forțe.

Era un bărbat de aproape cincizeci de ani, scund, cu ochi mici ca de elefant, cu o carură în unghiuri drepte, cu brațele scurte, cu degetele boante, cu zîmbetul strivit între buzele tăiate parcă cu briciul, cu fruntea pătrată umbrită de cozorocul chipiului de general, cu vipuscă lată, aurie, pe cracii drepți ai pantalonilor. Era Alfred Gerstemberg, „protectorul" Ploieștiului. Lui i se încredințase apărarea instalațiilor petroliere ale orașului care furniza o treime din necesarul de carburanți lichizi ai Germaniei fasciste. Sobru, rigid, cu freza sare și piper, cu urechile roșii, ieșindu-i ca două pilnii de radar de sub calota chipiului, omul acesta care vorbea româna, polona și rusa era un neîntrecut tehnician al războiului aerian. Coleg de aviație cu grasul Hermann Goering, el n-a fost membru al partidului nazist și n-a purtat niciodată zvastica. Dar l-a servit pe Hitler cu devotament și abnegație făcîndu-și din „misiunea" celui de-al III-lea Reich propria lui misiune. Avea de apărat instalațiile petroliere ale unui oraș vital necesar continuării războiului și înțelegea s-o facă cu tot talentul de strateg ce-i era propriu. Tot ce era în afară de asta, pentru el, n-avea mamă, n-avea tată, n-avea patrie-adorată. Cînd a venit la liceul nostru ca să-l rechizitioneze și să-l transforme în spital pentru ipoteticii lui răniți din luptele pe care le aștepta, a trecut pe culoarele lungi cu pereții plini de fotografiile promoțiilor de absolvenți, urmat de o suită de ofițeri, ca și cînd ar fi parcurs un insectar cu specii de muște speriate de un implacabil pălanjen devorator. Dar el era blînd și patern. Lui Ionescu Dumitru-Blitz chiar i-a mingîiat creștetul care îi era acoperit cu cea mai autentică lînă merinos din sîrmă roșcată. Directorul Rahoveanu, însoțit de profesorul nostru de germană, Moisuc, îl conduceau pe „protector" explicîndu-i că, în privința evacuării liceului, ei nu puteau primi ordine decît de la autoritățile românești, iar Gertemberg le răspundea calm că lucrurile se vor petrece întocmai, așa cum o cerea „imperativul" timpului.

Ploieștenii nu-și cunoșteau mai deloc „protectorul", omul avea fobia mulțimilor civile, nu frecventa nici cercul ofițerilor de pe bulevardul Cimpina, și cel mai bine se simțea în inelul lui de baterii antiaeriene sau în bazele aviatice de la Otopeni, Mizil, Scrovișteа și Pipera. Făcea aproape zilnic turul horei de oțel și trotil gata în orice moment să improște cerul cu obuze, menținîndu-și efectivele — care altfel s-ar cam fi plictisit de inactivitate — într-o permanentă stare de alertă, obligîndu-le la exerciții continue, menite să le combată tendința spre obezitate sau elanul de a tot face pachete cu suncă și cîrnați spre a le expedia familiilor lor din Vaterland.

SPORT

Discuție curmezișă

● Frumoasă domnișoară, cu buzele-ți fierbinți (gară-n Bărăgan) beneficiezi, în urma scrisorii pe care mi-ai trimis-o, de admirația mea costelivă. Multe femei din lumea asta poartă maramă de piatră acră și brățări frumos cizelate (vezi corespondența doamnelor din veacul trecut), dar prea puține se pricep să alcătuiască echipe naționale. Adevărul adevărat e că nici antrenorii desemnați cu deștul, pictați cu creta și plătiți cu litra dublă nu știu pe unde să scoată cămașa și să îmbrace tricoul. Pe vremuri, cînd mușcam din călcîiul lumii, iar în lună un călugăr își fierbea ierburile ospeției și rădăcinile lor și făcea bere neagră din plante aromate, eram și eu ferm convins că un antrenor poate și nu vrea să facă din stînjenei de-nmormîntare boboci pe rochia miresei. Mi-a trecut țîncheala, signorina, am răgușit pe bălți de plută, m-am izbit cu capul de bureți de baie, de ziduri de vată și de pepeni sparți în capetele cavaleriei, azi știu prea bine că din 22 de jucători închiși într-o cabană înconjurată de ienuperi (inepii) nu poți scoate 3—4 tineri cu poftă de joc și cu dragostea de-a învinge pierind. Feminissima, războiul celor două roze continuă, e o minciună clina lui de pace, noi ne bronzăm indigo sub toate poveștile care-ncep și se termină cu: d-la-la-la, iepuraș, dar nu se poate așa ceva. Se poate și înghițim frumos și nu mîncăm brînza cu cuțitul și peștele cu lingura de lemn. Noi servim cu furculița bucatele ce ni se dau de la federație. Ilustrissima, în adîncul sufletului meu dă-n frunze și-n mere pădurețe ideea că și federația e la ananghie de portocale și alte lăzi cu ananas de import. Acolo toți își prezintă unul altuia demisia și și-o resping în unanimitate. Lor, cel mai bine le e pe drum — între București și alte capitale europene —, acasă li se face mereu numai de leafă și spor de personalitate, iar afară numai de plocoane pentru cei de-acasă. Cîtă vreme ne dăm în stambă la cooperativa de covoare (pentru arbitri) mai putem scălda ogarii pe mocheta ipocriziei. Se întîmplă, și nu rareori, ca și adversarii (de joc, firește) să albă, de pildă fiorduri. Atunci e atunci. Din moalele capului pînă-n vîntul sec al tălpilor ne apucă și ne cutremură impresia că vinovați de toate suferințele pămîntești sînt antrenorii de la cluburi. De acord. Dar cei ce răspund exclusiv de națională? Ei sînt în afara legilor, în afara gîndirii (asta o știam de mult), în afara răspunderii. Și, în încheiere, signorina, vinovați de prostie sîntem noi, spectatorii. Pentru că, fără noi, fără patima noastră, fără sufletul nostru deznădăiduit și gata să se înalte într-o fărîmă de clină, fotbalul n-ar exista. Firesc, cine iubește, îndură.

Fănuș Neagu

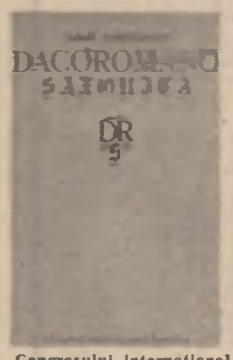
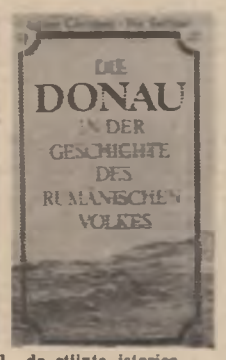

CARTEA DE ISTORIE — cîteva din aparițiile Editurii științifice și enciclopedice cu prilejul Congresului internațional de științe istorice

Luceafărul

Revistă editată de UNIUNEA SCRIITORILOR din REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Redactor șef: Nicolae Dan Fruntelată, Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), Teodor Balș (secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA: București, Piața Scînteii Nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA: Calea Victoriei Nr. 115, tel. 50 74 96
ABONAMENTELE:
3 luni — 13 lei; 6 luni — 26 lei; 1 an — 52 lei
Tiparul executat la:
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCÎNTEII"
Paginator Dobre Marian